

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

Κ. ΚΟΡΑΧΑΝΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

ΜΠΙΛΑΛΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΕΥΓΚΗ ΑΣΗΜΙΝΑ

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΠΑΤΡΑ, ΜΑΙΟΣ 1994

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	1317
----------------------	------

<u>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ</u>	<u>ΣΕΛΙΔΑ</u>
Εισαγωγή	1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 Μια πρώτη προσέγγιση στο πρόβλημα.....	2
1.2 Απασχόληση και ανεργία στην Ελλάδα.....	4
1.3 Είδη ανεργίας.....	8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΟΞΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Η Ελληνική πραγματικότητα.....	13
2.2 Εξάρτηση της χώρας μας από το ξένο κεφάλαιο και ανεργία.....	15
2.3 Μονοπώλια και ανεργία.....	20
2.4 Ο ρόλος του αστικού κράτους και ανεργία.....	26
2.5 Άλλα αίτια της ανεργίας.....	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Η ΕΟΚ ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΟΞΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

3.1 Γενικά.....	29
3.2 Πώς η ένταξη στην ΕΟΚ συμβάλλει στην όξυνση της ανεργίας στη χώρα μας.....	30
3.3 Το γεωργικό ισοζύγιο.....	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

4.1 Γενικά..... 34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

5.1 Γενικά..... 41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

6.1 Γενικά..... 45
6.2 Εναρξη ισχύος του νόμου..... 45
6.3 Επιδοτήσεις ΟΑΕΔ..... 46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

7.1 Εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα..... 52
7.2 Εξέλιξη της ανεργίας στην Ευρώπη..... 58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΙΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ

8.1 Γενικά..... 61
8.2 Μείωση παραγωγής - αύξηση ανεργίας..... 63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΑΖΙΚΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

9.1 Στατιστικές έρευνες για την ανεργία.....	64
9.2 Διαστάσεις μαζικής ανεργίας.....	65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

10.1 Μια πρώτη γενική εικόνα.....	71
10.2 Κοινωνικές επιπτώσεις της ανεργίας.....	72
10.3 Οικονομικές επιπτώσεις της ανεργίας.....	98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11ο

ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

11.1 Γενικά.....	105
11.2 Συγκεκριμένα υλοποιήσιμα μέτρα.....	106

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

12.1 Συμπεράσματα - Προτάσεις.....	126
ΠΗΓΕΣ.....	131

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά την τετράχρονη φοίτησή μας στο τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ έφταση η στιγμή για την ετοιμασία της πτυχιακής εργασίας.

Το θέμα που διαλέξαμε και που καλούμαστε να εργαστούμε είναι: "Οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της ανεργίας στην Ελληνική Οικονομία".

Μετά από πολύπονη έρευνα που έγινε στην βιβλιοθήκη του Τ.Ε.Ι. Πάτρας, Αθήνας, Πειραιά, στο Υπουργείο Εργασίας, στο Υπουργείο Οικονομικών, στη στατιστική υπηρεσία, καθώς και σε διάφορα άλλα βιβλιοπωλεία, σε χώρους εργασίας και με την βοήθεια του εισηγητή του θεματός μας Κ. Κοραχάη, είμαστε σε θέση να πιστεύουμε ότι αναλύσαμε το θέμα κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο και πώς διαβάζοντάς την ο αναγνώστης θα κατανοήσει το θέμα και θα βγάλει σημαντικά συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1. Μια πρώτη προσέγγιση στο πρόβλημα.

Οδεύουμε ολοταχώς προς τον 21ο αιώνα με αφάνταστα επιτεύγματα στην επιστήμη, την τεχνική και την τεχνολογία και με συσσωρευμένα προβλήματα, με κινδύνους και ανησυχίες για το μέλλον. Η ενεργοποίηση και δυναμική του ανθρώπινου πλούτου, των πνευματικών και μυϊκών του επιδεξιότητων προβάλλει σήμερα πιο επιτακτικά για την υπερκίνηση των κινδύνων, την επίλυση των σύγχρονων προβλημάτων, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και άλλων προβλημάτων.

Ο 20ος αιώνα κλείνει με μαζική ανεργία και ημιαπασχόληση του εργατικού δυναμικού που δεν γνώρισε ποτέ σ'όλη του την ιστορία.

Μπαίνει δε στην τρίτη χιλιετηρίδα, ή στις πιο ανεπτυγμένες χώρες του, με την κοινωνία των "δύο τρίτων". Στις χώρες που υπάρχουν μεγάλα κεφάλαια θεωρείται σήμερα "προνομιούχος" αυτός που έχει απασχόληση (εργασία), που κινδυνεύει όμως να τη χάσει αύριο, να βρεθεί δηλαδή άνεργος.

Σύμφωνα με τον ΟΑΕΔ, άνεργος θεωρείται κάθε άνθρωπος που δηλώνεται στα γραφεία ευρέσεως εργασίας και έχει εργασθεί προηγουμένως ένα χρονικό διάστημα, ενώ

κατά την Ε.Σ.Υ.Ε. άνεργος θεωρείται κάθε άνθρωπος που δεν εργάζεται. Παρ'όλο που στην τρέχουσα γλώσσα όταν γίνεται λόγος για την ανεργία εννοούμε κυρίως την ανεργία των εργατών, υπαλλήλων ή άλλων μισθωτών στην οικονομική ζωή μπορεί να βρεθεί άνεργος και οποιοσδήποτε άλλος συντελεστής της παραγωγής, όπως το έδαφος, οι μηχανές, κ.λπ.

Στο θεωρητικό σχήμα του πλήρους συναγωνισμού η ανεργία δεν θα έπρεπε να είναι παρά παροδική, αφού το πλεόνασμα της προσφοράς ενός συντελεστή της παραγωγής σε σχέση με τη ζήτησή του, θα έπρεπε να προκαλέσει την πτώση της τιμής του ως το σημείο που η ζήτηση και η προσφορά θα ισορροπούσαν πάλι. Αυτό όμως προϋποθέτει όχι μόνο ότι η τιμή των συντελεστών της παραγωγής μπορεί να μεταβάλλεται αρκετά εύκολα, αλλά ότι και αυτοί οι ίδιοι οι συντελεστές μπορεί να μεταφέρονται αρκετά εύκολα και να κινούνται (από μια απασχόληση σε άλλη), ώστε να εξασφαλίζεται η γρήγορη επαναχρησιμοποίησή τους.

Στην πραγματικότητα, οι προϋποθέσεις αυτές μπορεί να μην ισχύουν, επειδή πολλοί συντελεστές της παραγωγής (όπως π.χ. ένας δεδομένος τύπος παγίου κεφαλαίου και ειδικευμένης εργατικής δύναμης) δεν μπορούν όσο εύκολα χρειάζεται να μεταφερθούν και να κινηθούν και γι'αυτό ακόμη και μεγάλη μείωση της αμοιβής τους δεν μπορεί να τους εξασφαλίσει μια καινούρια απασχόληση, επί πλέον οι

τιμές υπόκεινται συχνά σε ποικίλης φύσεως δεσμεύσεις, που τις εμποδίζουν να προσαρμοστούν στις καινούριες συνθήκες.

1.2 Απασχόληση και ανεργία στην Ελλάδα.

Η Ελληνική Οικονομία ακολούθησε ένα μοντέλο στρεβλής και ανισόμερης ανάπτυξης, που αντικατοπτρίζει τη θέση της χώρας στην περιφέρεια του καπιταλισμού. Τα κύρια χαρακτηριστικά της ανάπτυξης αυτής είναι:

α. Υπερτροφία του πρωτογενούς (γεωργία, κτηνοτροφία, κ.λπ.) και του τριτογενούς τομέα (εμπόριο, υπηρεσίες).

β. Περιορισμένη και αναιμική βιομηχανική ανάπτυξη, κυρίως σε τομείς καταναλωτικών αγαθών.

γ. Διόγκωση των τομέων της οικοδομής, του τουρισμού, των εμπορικών διαμεσολαβητικών και παρασιτικών δραστηριοτήτων.

δ. Εντονη οικονομική εξάρτηση από τα μητροπολιτικά κέντρα.

Αυτή η δομή της οικονομίας αντανακλά μια ανάλογη διάρθρωση της απασχόλησης που χαρακτηρίζεται από:

α. Μεγάλο αριθμό αυτοαπασχολούμενων στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα (αγρότες, έμποροι, μικρομαγαζάτορες, ελεύθερα επαγγέλματα).

β. Περιορισμένο αριθμό μισθωτών (εργάτες και υπάλληλοι) στη βιομηχανία.

γ. Και σχετικά μεγάλο αριθμό ατόμων που απασχολούνται στην οικοδομή, τον τουρισμό και την παραοικονομία.

Οι αυτοαπασχολούμενοι, οι εργαζόμενοι στα ελεύθερα επαγγέλματα, στην οικοδομή, στον τουρισμό, κ.λπ. πλήττονται κατά κύριο λόγο από υποαπασχόληση, εποχιακή ανεργία και ετεροαπασχόληση, παρααπασχόληση.

Κυρίαρχο πρόβλημα της ελληνικής οικονομία του 20ου αιώνα και ειδικότερα της μεταπολεμικής περιόδου, δεν είναι τόσο η ανεργία με την κλασσική της έννοια, που αφορά κυρίως τους μισθωτούς, αλλά:

α. η υποαπασχόληση,

β. η εποχιακή ανεργία, κυρίως τους χειμερινούς μήνες,

γ. και η ετεροαπασχόληση ή παρααπασχόληση.

Αυτά τα τρία παραπάνω δεδομένα της απασχόλησης στη χώρα μας μπορούν να συνοψιστούν με τον τίτλο "λανθάνουσα ανεργία" και όπως θα αναπτυχθεί παρακάτω, δεν είναι εύκολο να εκτιμηθεί ακριβώς στατιστικά.

Η υποαπασχόληση και οι άλλες μορφές της λανθάνουσας ανεργίας, οφείλονται όπως ειπώθηκε, στο στρεβλό μοντέλο ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και ειδικότερα στην αδυναμία του αστικού τομέα -κυρίως της βιομηχανίας- να

απορροφήσει το πλεονάζον εργατικό δυναμικό.

Το πρόβλημα ήταν πάνω απ'όλα πολιτικό. Οι ασφαλιστικές βαλβίδες για την εκτόνωση ήταν, κατά κύριο λόγο, η διευκόλυνση ή ο εξαναγκασμός σε μετανάστευση, πάνω από 1 εκατομμύριο ατόμων στη Δυτική Ευρώπη. Η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης οδήγησε ακόμη στην ερήμωση της υπαίθρου, στην απορρόφηση υπεράριθμων υπαλλήλων από το Δημόσιο και στην ενασχόληση ή ετεροαπασχόληση πολλών ατόμων σε παρασιτικές και διαμεσολαβητικές δραστηριότητες.

Άλλοι διέξοδοι απασχόλησης βρέθηκαν: η οικοδομή που έχει χαρακτηριστεί και σαν η ατμομηχανή της ελληνικής μεταπολεμικής ανάπτυξης και ο τουρισμός, που ιδιαίτερα κατά την περίοδο της δικτατορίας, επιλέχθηκε σαν αναπτυξιακός τομέας.

Χωρίς βαριά βιομηχανία, πολλές βιοτεχνίες χαμηλής αποδοτικότητας, με μεγάλη εξάρτηση του ισοζυγίου πληρωμών από τους άδηλους πόρους (ναυτιλία, τουρισμό, εμβάσματα μεταναστών, εισροή κεφαλαίων), η ελληνική οικονομία χτίστηκε πάνω σε νωθρά θεμέλια. Και σε κάθε διεθνή κρίση, γίνεται περισσότερο φανερό η διαπίστωση αυτή. Στους εκάστοτε διεθνείς οικονομικούς σεισμούς, το ελληνικό οικοδόμημα υφίσταται μεγαλύτερες ρωγμές, απ'ότι οι ισχυρές οικονομίες των μητροπολιτικών χωρών. Οι συνέπειες είναι μεγαλύτερες και στον τομέα της

απασχόλησης.

(Αλλά και το μοντέλο ανάπτυξης του εκπαιδευτικού συστήματος, η μη σύνδεση της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, η ανεπάρκεια της επαγγελματικής εκπαίδευσης και η ανυπαρξία του επαγγελματικού προσανατολισμού συνδέονται με τις δυσλειτουργίες και την ανισομέρεια που παρουσιάζει η αγορά εργασίας.)

Έτσι παρουσιάζεται έντονα το φαινόμενο να υπάρχει έλλειψη στελεχιακού και εργατικού δυναμικού σε ορισμένες ειδικότητες και μεγάλο πλεόνασμα σε άλλες.

Το οξύμωρο είναι σε αντίθεση με το παρελθόν, τώρα που οι μεγάλες πόλεις, κατά πρώτο λόγο η Αθήνα και κατά δεύτερο η Θεσσαλονίκη, μαστίζονται από ανεργία και υποαπασχόληση, σε πολλές περιοχές της περιφέρειας παρατηρείται μια αυξανόμενη έλλειψη στελεχιακού και εργατικού δυναμικού. Το φαινόμενο εξηγείται αν ληφθεί υπόψη η αύξηση του εισοδήματος των γεωργικών περιοχών, η βελτίωση των συγκοινωνιών, οι αυξημένες δυνατότητες ψυχαγωγίας στην επαρχία σήμερα, σε συνδυασμό και με την τρέχουσα ενεργό πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης και αποκέντρωσης.

Συμπερασματικά, καταλήγουμε στο ότι οι διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας, η διεθνής ύφεση, το στρεβλό μοντέλο του εκπαιδευτικού συστήματος, η ανεπάρκεια της επαγγελματικής εκπαίδευσης και του

επαγγελματικού προσανατολισμού, η ανυπαρξία πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης μέχρι το πρόσφατο παρελθόν, ο υδροκεφαλισμός των μεγάλων πόλεων, η επιστροφή των μεταναστών, ευθύνονται καίρια για την αύξηση της ανεργίας στα μεγάλα αστικά κέντρα μετά το 1979.

1.3 Είδη ανεργίας.

Η ανεργία μπορεί να είναι "ολική" όταν ο συντελεστής της παραγωγής αναγκάζεται να μένει τελείως άνεργος, ή μερική (υποαπασχόληση) όταν του ζητείται μια συμβολή στην παραγωγή μικρότερη από αυτήν που, σε δεδομένη στιγμή, θα ήταν ικανός και διατεθειμένος να προσφέρει.

Το γεγονός ότι, όταν γίνεται λόγος για ανεργία το ενδιαφέρον συγκεντρώνεται προ πάντων στην ανεργία που πλήττει τους εργαζόμενους, οφείλεται στις άμεσες και καταφανείς κοινωνικές συνέπειες που συνδέονται με αυτόν τον ιδιαίτερο τύπο μη απασχολήσεως και πραγματικά η εργασία δεν είναι εμπόρευμα, που όταν δεν βρει αγοραστή μπορεί να αποθηκεύεται εν αναμονή μιας προσφορότερης στιγμής και ο μισθός δεν είναι μόνο η τιμή ενός συντελεστή της παραγωγής, αλλά και η απαραίτητη πηγή ζωής για τον εργάτη και για την οικογένειά του.

Στο γεγονός αυτό οφείλεται και η τάση που

εκδηλώνεται συνεχώς ευρύτερα σ'όλες τις χώρες, να αναλάβει το κράτος το έργο της καταπολέμησης του φαινομένου και να αμβλύνει τις συνέπειές της με παροχές προς τους ανέργους και με άλλα μέτρα πρόνοιας.

Υπάρχουν διάφοροι τύποι ανεργίας. Εδώ θα εξετάσουμε τους εξής: την φυσιολογική ανεργία, την εποχιακή ανεργία, την τεχνολογική, την κυκλική, την χρόνια και την διαρθρωτική ανεργία.

Φυσιολογική ανεργία: Αυτή η μορφή ανεργίας υπάρχει πάντα σε κάθε οικονομικό σύστημα αφού κάθε στιγμή υπάρχει ένα μικρό ποσοστό εργατών που, όταν εγκαταλείψουν μια απασχόληση, πρέπει να σπαταλήσουν μερικές ημέρες για να αναζητήσουν καινούρια.

Όσο οι στατιστικές της ανεργίας αποκαλύπτουν την ύπαρξη αριθμού ανέργων, μικρότερου από ορισμένο ποσοστό του εργατικού δυναμικού (5%), η ανεργία αυτή μπορεί να θεωρείται φυσιολογική και δεν κρίνεται αναγκαία καμία ειδική επέμβαση για την εξάλειψή της. Αυτό δεν αποκλείει τη δυνατότητα περιορισμού της φυσιολογικής ανεργίας, όταν μεγαλώνει η αποδοτικότητα των γραφείων ευρέσεως εργασίας, όταν οι εργάτες μπορούν να πληροφορούνται τις υπάρχουσες δυνατότητες απασχόλησης, όταν βελτιώνονται τα μέσα επαγγελματικού προσανατολισμού και οι προϋποθέσεις μεταφοράς (όπως π.χ. το πρόβλημα κατοικίας).

Εποχιακή ανεργία: Είναι, αντίθετα, αυτή που εμφανίζεται σε ορισμένες περιόδους του χρόνου, και σε βαθμό αρκετά σταθερό, σε συγκεκριμένες μορφές δραστηριότητας, υποκείμενες άμεσα ή έμμεσα, στις ατμοσφαιρικές μεταβολές (γεωργία, οικοδομικές εργασίες, είδη ενδύσεως, ξενοδοχειακή βιομηχανία, ανθρακορυχεία).

Μερικοί εργαζόμενοι έχουν βρει τον τρόπο να αντιμετωπίζουν αυτόν τον τύπο ανεργίας με τον συνδυασμό διαφόρων εποχιακών επαγγελμάτων ή με την μετακίνησή τους από έναν τόπο σε άλλο.

Τεχνολογική ανεργία: Είναι αυτή που οφείλεται στην υιοθέτηση νέων παραγωγικών μεθόδων, που κάνουν να πλεονάζουν οι προϋπάρχουσες εργατικές δυνάμεις, είτε επειδή αντικαθιστούν τον άνθρωπο με μηχανή είτε επειδή καθιστούν απαραίτητη την απασχόληση εργαζομένων με διαφορετικές ικανότητες και ειδίκευση.

Αιτία εχθρότητας γι' αυτόν τον τύπο ανεργίας είναι ο φόβος, που από την αρχή της βιομηχανικής επανάστασης έδειξαν οι εργάτες με την εισαγωγή νέων μηχανών (π.χ. στην Αγγλία, η πρώτη εμφάνιση μηχανικών αργαλειών και της ατμομηχανής, προκάλεσε έντονη αντίδραση στους βιομηχανικούς εργάτες). Ενώ η εχθρότητα αυτή, σύμφωνα με την επιστημονική θεώρηση της οικονομίας, είναι αδικαιολόγητη, γιατί οι τεχνικές καινοτομίες

εξασφαλίζουν με ποικίλλους τρόπους την απορρόφηση των μη απασχολούμενων εργατών.

Κυκλική ανεργία: Είναι αυτή η μορφή ανεργίας που εμφανίζεται στις περιόδους ύφεσης, δηλαδή στην κατιούσα πορεία του οικονομικού κύκλου. Για την καταπολέμησή της το κράτος χρησιμοποιεί, εκτός από τα μέτρα πρόνοιας για τους ανέργους, όλα τα μέσα της αντικυκλικής πολιτικής ή της συγκυρίας (δημόσια έργα, πιστωτικές διευκολύνσεις στις επιχειρήσεις, κ.λπ.).

Χρόνια ανεργία: Είναι αυτή η ανεργία που παρατηρείται ακόμα και εκτός των περιόδων ύφεσης, όταν σε μια χώρα ο ρυθμός της οικονομικής δραστηριότητας έχει καθηλωθεί σε ένα επίπεδο ισορροπίας (που το χαρακτηρίζει ισότητα αποταμιεύσεως και εκπαιδεύσεως), και όταν αυτό το επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας δεν είναι ικανό να εξασφαλίσει την πλήρη απασχόληση του υπάρχοντος δυναμικού. Την δυνατότητα χρόνιας ανεργίας στις περισσότερο ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες, επεσήμανε ο Τζων Μάϊναρτιν Κέυνς και οι οικονομολόγοι οπαδοί του, από τις μελέτες των οποίων προέκυψε η ανάγκη να μην θέτει πια η κρατική οικονομική πολιτική ως μόνο καθήκον της την σταθεροποίηση της οικονομικής δραστηριότητας (αντικυκλική πολιτική) αλλά και να φροντίζει ώστε η

δραστηριότητα αυτή να σταθεροποιείται σε επίπεδο ικανό να εξασφαλίζει την πλήρη απασχόληση.

Στοιχειακή ανεργία: Αυτή η μορφή ανεργίας αφορά τους εργαζόμενους εκείνους που στιγμιαία βρίσκονται χωρίς εργασία, που αλλάζουν επιχείρηση, τομέα ή και περιοχή χάρη στην οικονομική εξέλιξη. Το είδος αυτό της ανεργίας θεωρείται αναπόφευκτο και ο συντελεστής της δεν υπολογίζεται κάτω από το 3%.

Η πλήρης ή μερική ανεργία: Προκαλείται από κρίση ή από μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Τον περασμένο αιώνα, ο συντελεστής της ανεργίας αυτής, που έφτασε ως τα 20%, αποτελούσε μίαν από τις πιο έκδηλες ενδείξεις της οικονομικής ύφεσης. Σήμερα ο συντελεστής αυτής της ανεργίας δεν ξεπερνά το 7%, ακόμη και σε εποχή μεγάλης ύφεσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΟΞΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

2.1 Η Ελληνική πραγματικότητα.

Χαρακτηριστικό των υποανάπτυκτων οικονομικά χωρών είναι όχι μόνο η έλλειψη κατάλληλης διοικητικής και οικονομικής οργάνωσης, αλλά και η ύπαρξη σχετικού υπερπληθυσμού και μεγάλης ανεργίας. Η μεγάλη αύξηση του πληθυσμού μαζί με τη μή σωστή εκμετάλλευση των οικονομικών πόρων των υποανάπτυκτων χωρών οδηγεί στην συνεχή αύξηση της ανεργίας.

Το ίδιο πρόβλημα χαρακτηρίζει και την ελληνική οικονομία, κυρίως από το 1922, που με την μικρασιατική καταστροφή, ο πληθυσμός της χώρας μας αυξήθηκε απότομα κατά 1.200.000 πρόσωπα.

Για να μπορέσουμε να καταλάβουμε καλύτερα τους λόγους ύπαρξης της ανεργίας στην Ελλάδα, πρέπει πρώτα να δούμε ποιά είναι τα γενικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής Οικονομίας.

Η χώρα μας αντιμετωπίζει σοβαρό δημογραφικό πρόβλημα, πρόβλημα ελάχιστης εσωτερικής αποταμίευσης και το πρόβλημα του ελλειματικού ισοζυγίου λογαριασμών. Τα τρία αυτά βασικά προβλήματα έχουν σοβαρό αντίκτυπο στην αγορά εργασίας.

α. Το δημογραφικό πρόβλημα πίεζε την ελληνική

οικονομία όπου με την συνεχή του αύξηση οδηγούσε μεγάλο αριθμό προσώπων προς εύρεση εργασίας.

β. Το πρόβλημα της ανεπαρκούς εσωτερικής αποταμιεύσεως πίεζε την ελληνική οικονομία, γιατί δεν υπήρχε επάρκεια κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, με αποτέλεσμα την μη σωστή εκμετάλλευση των εγχώριων οικονομικών πόρων.

γ. Το πρόβλημα του ελλειματικού ισοζυγίου λογαριασμών πίεζε την ελληνική οικονομία με αποτέλεσμα την αδυναμία προσητήσεως εξ εσωτερικών της χώρας πηγών των απαιτούμενων συναλλαγματικών μέσων τόσο για την συμπλήρωση του εφοδιασμού του πληθυσμού των μέσων διατροφής συντηρήσεως και κινήσεως του παραγωγικού του μηχανισμού, όσο και για την απόκτηση του απαραίτητου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού για την πληρέστερη εκμετάλλευση των εσωτερικών οικονομικών πόρων, και κυρίως για παραγωγή εξαγωγικών ειδών πάγιας ζήτησεως στην αγορά του εξωτερικού και σε κόστος συναγωνισμού.

Το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας μας σημείωσε κρίσιμη καμπή αυτόν τον αιώνα, τον πρώτο καιρό έγινε προσπάθεια να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα με εξωτερική μετανάστευση, μετά όμως το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, η λύση αυτή παρεμποδίστηκε με τα απαγορευτικά μέτρα της μεταναστεύσεως των χωρών προορισμού.

Το δημογραφικό πρόβλημα αυξήθηκε το 1922, όπου με

την μικρασιατική καταστροφή αυξάνεται ο πληθυσμός της Ελλάδας κατά 1.200.000 πρόσφυγες.

Σαν λύση αναζητήθηκε η πληρέστερη εκμετάλλευση των εγχώριων παραγωγικών πόρων: α. με την αύξηση του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού της χώρας μέσα από το εξωτερικό, β. με την αγροτική μεταρρύθμιση, η δανειακή αυτή ενίσχυση επέτρεπε τόσο τις παραγωγικές επενδύσεις, αλλά και την συμπλήρωση του εφοδιασμού της χώρας σε μέσα διατροφής, συντήρησης και κίνησης του παραγωγικού μηχανισμού, καθώς και στην οικονομική ζημιά που προκάλεσε ο εμφύλιος πόλεμος στην Ελλάδα, όπου δεν άφηνε την γεωργία και την βιοτεχνία να αναπτυχθούν.

2.2 Εξάρτηση της χώρας μας από το ξένο κεφάλαιο και ανεργία.

Το ξένο κεφάλαιο, με τους μηχανισμούς που διαθέτει για πολύπλευρη εξάρτηση της χώρας, καθιστά πολύ ευάλωτη την οικονομία μας στους διεθνείς οργανισμούς, με σοβαρές επιπτώσεις στην όξυνση της ανεργίας, οι βασικοί τρόποι με τους οποίους η εξάρτηση επιδρά στην αύξηση της ανεργίας ως εξής:

Η εμπορική εξάρτηση που εκδηλώνεται στη σφαίρα του εξωτερικού εμπορίου, λόγω της δυσμενούς θέσης της χώρας μας στον διεθνή καπιταλιστικό καταμερισμό εργασίας,

μεταφέρει μάζα υπεραξίας που παράγεται στη χώρα μας και τεράστιους οικονομικούς πόρους, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για νέες παραγωγικές επενδύσεις κατ'ευθείαν στα κέντρα του ιμπεριαλισμού. Η στρεβλή, όμως, δομή της οικονομίας της χώρας μας, αναπαράγει και διευρύνει την εμπορική της εξάρτηση. Οι παραδοσιακές εξαγωγές μας περιλαμβάνουν πρώτες ύλες, αγροτικά προϊόντα και είδη ελαφριάς βιομηχανίας και βιοτεχνίας, ενώ οι εισαγωγές μας περιλαμβάνουν κυρίως βιομηχανικά προϊόντα, καταναλωτικά αγαθά ή μέσα παραγωγής.

Με την μαζική εισβολή ξένων εμπορευμάτων εκτοπίζονται τα ντόπια, περιορίζεται η ντόπια παραγωγή, χάνονται θέσεις εργασίας και οξύνεται η ανεργία.

Εάν τώρα λάβουμε υπόψην και τα τεράστια ποσά που χάνονται κάθε χρόνο από την πολιτική των υπερτιμολογήσεων, που αναπτύσσεται πάνω στη βάση αυτών των ανισότιμων ανταλλαγών, μπορούμε να σχηματίσουμε σαφή εικόνα για την έκταση της καταλήστευσης της χώρας μας από το ξένο κεφάλαιο και την αστική τάξη. Έτσι χάνονται πόροι που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την χρηματοδότηση των επενδύσεων και των απαραίτητων αναδιαρθρώσεων για την παραγωγική ανασυγκρότηση της οικονομίας μας, για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και για την αντιμετώπιση της μαζικής ανεργίας.

Εμπορικό ισοζύγιο και ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών
(σε εκατ. δολάρια).

	1962	1970	1980	1985	1986	1987	1988	1990
Εισαγωγές	609	1614	1903	1561	10198	12556	13547	14900
Εξαγωγές	243	612	4094	4293	4512	5613	5299	5900
Ελλειμα εμπορικού ισοζυγίου	-366	-1002	-6809	-6267	-5685	-6942	-7618	-9000

ΠΗΓΗ: Δελτία Τράπεζας της Ελλάδος.

Η διείσδυση του ξένου κεφαλαίου με την μορφή των άμεσων επενδύσεων στη χώρα μας, συντελεί στο να διοχετεύονται τεράστιοι οικονομικοί πόροι στο εξωτερικό με τη μορφή μερισμάτων τόκων και κερδών. Το μεταπολεμικό κύμα εισβολής του ξένου κεφαλαίου στη χώρα μας, λειτούργησε με αυξανόμενη ένταση σαν παράγοντας αιμοραγίας, ξεζουμίσματος της χώρας και αποστέρησης της από οικονομικούς πόρους που ήταν απαραίτητοι για την οικονομική της ανάπτυξη. Η ετήσια κατά μέσο όρο εκροή κερδών, τόκων, μερισμάτων, κ.λπ., από 24 εκατομμύρια δολάρια στην περίοδο 1954-59, ανέβηκε περίπου στα 1.800 εκατομμύρια δολάρια στο τέλος της δεκαετίας του '80. Το ξένο κεφάλαιο συντέλεσε στην στρεβλή διάρθρωση της οικονομίας, αφού προωθεί μόνο κλάδους όπου τα ξένα μονοπώλια έχουν συμφέρον, και εμποδίζεται ανοιχτά η ανάπτυξη άλλων κλάδων της εθνικής οικονομίας. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι κι αυτές οι θέσεις εργασίας

που δημιουργούνται από τις άμεσες επενδύσεις ξένου κεφαλαίου δεν είναι σίγουρες, γιατί πολλές φορές οι ξένες πολυεθνικές μεταφέρουν τις θυγατρικές σε άλλες χώρες με μεγαλύτερο ποσοστό κέρδους, ή περιορίζουν την απασχόληση με βάση το συμφέρον τους σε παγκόσμια κλίμακα κι όχι σε σχέση με τις ανάγκες του τόπου.

Η μεταπολεμική εκβιομηχάνιση που σημειώθηκε στη χώρα μας, δεν περιέλαβε την παραγωγή βασικών κλάδων των μέσων παραγωγής (εργαλειομηχανές, κ.λπ.) οι ανάγκες της εγχώριας βιομηχανίας για τεχνολογικούς εκσυγχρονισμούς ικανοποιούνται με εισαγωγές, κι έτσι βαθαίνει παραπέρα η τεχνολογική εξάρτηση από το ξένο κεφάλαιο.

Οι πολυεθνικές εταιρείες αξιοποιούν αυτή τη μορφή εξάρτησης και με την επιβολή υψηλών μονοπωλιακών τιμών για την πώληση νέων τεχνολογιών.

Η εισαγωγή νέας τεχνολογίας στη χώρα μας γίνεται με τέτοιους όρους, που παρεμποδίζει την ανάπτυξη εγχώριας τεχνολογίας και στο μέλλον. Έτσι, οι θέσεις εργασίας που χάνονται λόγω των τεχνολογικών εκσυγχρονισμών, είναι αδύνατο να αναπληρωθούν από νέες θέσεις εργασίας σε τομείς προγραμματισμού και παραγωγής τεχνολογίας.

Το συνεχώς αυξανόμενο εξωτερικό χρέος βαθαίνει παραπέρα τη χρηματικο-πιστωτική εξάρτηση της χώρας. Π.χ. ο ετήσιος εξωτερικός δανεισμός της Ελλάδας, κατά μέσο όρο, από 14,6 εκατομμύρια δολάρια στα χρόνια 1950-59,

ανέβηκε στα 1,887 εκατομμύρια δολάρια το 1985.

Εάν τώρα συγκρίνουμε την εξέλιξη του εξωτερικού δανεισμού με την εξέλιξη μόνο της μόνιμης εκροής κερδών, τόκων, μερισμάτων, θα δούμε ότι το ξένο κεφάλαιο βγάζει από τη χώρα μας τόσα χρηματικά ποσά, όσα αυτή δανείζεται. Υπολογίζεται ότι το συνολικό δημόσιο και ιδιωτικό εξωτερικό χρέος της Ελλάδας ανέρχεται σε 6 δισεκατομμύρια δολάρια και η εξυπηρέτησή του καταβροχθίζει μεγάλα ποσά συναλλάγματος.

Ολα αυτά δεν αφήνουν μεγάλα περιθώρια για παραγωγικές επενδύσεις και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Με την ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ, από το 1981 η εξάρτηση μεγάλωσε και η ένταξη στην κοινότητα απέτελεσε παράγοντα που συντελεί στην όξυνση της ανεργίας στην Ελλάδα. Εως το 1990, 33 ξένες εταιρείες και 25 εγχώριες συνδεδεμένες με το αλλοδαπό κεφάλαιο, εξαγόρασαν 50 ελληνικές επιχειρήσεις, κυρίως βιομηχανικές.

Γύρω στο 1970, με την όξυνση της ανεργίας στις χώρες του κεφαλαίου, χιλιάδες Έλληνες μετανάστες έχασαν τη δουλειά τους, με αποτέλεσμα την αντιστροφή του ρεύματος του εξωτερικού ρεύματος μετανάστευσης και τη δημιουργία πίεσης στην εσωτερική αγορά της εργατικής δύναμης.

2.3 Μονοπώλια και ανεργία.

Οι βασικοί τρόποι με τους οποίους τα μονοπώλια επιδρούν στη διόγκωση της μαζικής ανεργίας στη χώρα μας, είναι οι παρακάτω:

α. Το κυνηγητό του μονοπωλιακού κέρδους οδηγεί στην γοργή αύξηση των τιμών. Οι αυξήσεις των τιμών μαζί με την ένταση της εκμετάλλευσης των εργαζομένων έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο εργατικό εισόδημα, άρα και στην κατανάλωση με αποτέλεσμα να συρρικνώνεται η παραγωγή. Έτσι όμως, μειώνεται σχετικά η απασχόληση και αυξάνεται η ανεργία.

Η κατάσταση αυτή επηρέασε άμεσα την απασχόληση των μισθωτών και ημερομισθίων εργαζομένων στη βιομηχανία, με την όξυνση της κρίσης στη χώρα μας και λόγω του ανταγωνισμού των μονοπωλιακών επιχειρήσεων, κύρια της ΕΟΚ, καταστρέφονται χιλιάδες επιχειρήσεις, κυρίως μικρομεσαίες, και ξεκληρίζονται χιλιάδες αγρότες από τα χωράφια τους. Τα στρώματα αυτά μπαίνουν ήδη στην στενή αγορά της εργατικής δύναμης με χαμηλό βαθμό ειδίκευσης και έτσι πυκνώνουν τις στρατιές των ανέργων. Από το 1980 έως το 1990, 6.899 επιχειρήσεις πτώχευσαν, και 3.089 μικρομεσαίες επιχειρήσεις χρεωκόπησαν.

Τα μονοπώλια και το μεγάλο κεφάλαιο προσπαθούν να αξιοποιούν τα επιτεύγματα της επιστημοτεχνικής προόδου για την εξασφάλιση νέων τρόπων αύξησης των κερδών τους.

Σε συνθήκες επιστημοτεχνικής επανάστασης γίνεται συστηματική υποκατάσταση των εργατών από τις μηχανές.

Στην Ελλάδα οι ρυθμοί εισαγωγής νέας τεχνολογίας στην παραγωγή και στις υπηρεσίες είναι ακόμα σε χαμηλό επίπεδο, και γι' αυτό δεν έχουν φανεί τόσο έντονα οι συνέπειες. Υπάρχουν όμως παραδείγματα εκσυγχρονισμού στη μείωση της απασχόλησης και στην αύξηση της ανεργίας.

Το συγκρότημα Σκαλιστήρη, στο διάστημα 1975-1980 πραγματοποίησε επενδύσεις ύψους 4,3 δισεκατομμυρίων δραχμών, που αφορούσαν κυρίως τον εκσυγχρονισμό του μηχανολογικού εξοπλισμού εξόρυξης, και αυτό τελικά είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του απασχολούμενου προσωπικού κατά 1.028 άτομα.

Επίσης, όσον αφορά τις υπηρεσίες, είναι χαρακτηριστική η περίπτωση διαφόρων ξένων τραπεζών, που λόγω της εισαγωγής νέας τεχνικής και τεχνολογίας και του εκσυγχρονισμού του εξοπλισμού τους, εφάρμοσαν συστήματα αθελούσιας εξόδου του προσωπικού τους.

Ακόμα και ο Ο.Ο.Σ.Α. διαπιστώνει, πως μια από τις βασικές αιτίες της ανεργίας είναι ότι οι σταθερές επενδύσεις φαίνονται ότι ευθυγραμμίστηκαν γενικά στην εκλογίκευση της παραγωγής και τον περιορισμό του κόστους, παρά τη δημιουργία νέων απασχολήσεων.

Η γρήγορη ανάπτυξη της ΕΤΕ δημιουργεί την ανάγκη για συνεχή επανεκπαίδευση του εργατικού δυναμικού.

Πολλοί που είχαν προηγούμενα κάποιο παραδοσιακό επάγγελμα, βρίσκονται σήμερα άνεργοι και πρακτικά ανεπάγγελτοι γιατί το επάγγελμά τους έχει πια "απομονωθεί" και δεν ζητιέται.

Τα πολυεθνικά μονοπώλια όταν εκτιμούν ότι το ποσοστό του κέρδους κάπου αλλού είναι ψηλότερο, μεταφέρουν τις θυγατρικές τους σε άλλες χώρες, αφού δεν υπάρχουν ουσιαστικοί περιορισμοί, και έτσι οι Έλληνες εργαζόμενοι στις θυγατρικές αυτές χάνουν τη δουλειά τους. Τέτοιες πρακτικές ακολούθησαν λ.χ. η Πετρόλα Ελλάς, κ.λπ.

Μια άλλη πλευρά είναι η διεθνής δραστηριότητα ορισμένων Ελληνικών μονοπωλίων, που διαθέτουν αριθμό εργαζομένων και υποκαταστημάτων στο εξωτερικό, όπως π.χ. ο Πετζετάκης, η ΑΓΕΤ Ηρακλής ή Mahullis Hellas, Αγγελόπουλος της Χαλυβουργικής, η Πειραιϊκή Πατραϊκή, κ.λπ. Τα κεφάλαιά τους τα τοποθετούσαν (για όσες έκλεισαν) ή τα τοποθετούν ολοένα και περισσότερο στο εξωτερικό, και όχι σε επενδύσεις μέσα στη χώρα, και έτσι δεν δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας στο εσωτερικό της χώρας μας.

Πολλά μονοπώλια αναθέτουν ορισμένα τμήματα της παραγωγής τους σε Μ.Μ.Ε., και με τον τρόπο αυτό γλυτώνουν την πληρωμή των κανονικών μεροκάματων και των ασφαλιστικών εισφορών, και μειώνουν τη δική τους

απασχόληση, π.χ. η Mercedes που απέλυσε 450 εργαζόμενους. Με τη δυνατότητά τους, λόγω συσχετισμού δύναμης, να επιβάλλουν χαμηλές τιμές για την υπεργολαβία, φέρνουν τις Μ.Μ.Ε. στη θέση να επιδιώκουν ένταση της εκμετάλλευσης της δικής του εργατικής δύναμης και περιορισμό -κατά το δυνατό- του αριθμού των εργαζομένων, με αποτέλεσμα η μείωση της απασχόλησης που επιφέρουν οι μονοπωλιακές επιχειρήσεις να μην αντισταθμίζεται από ανάλογη αύξηση στις Μ.Μ.Ε., με γενική συνέπεια την απώλεια θέσεων εργασίας.

Τα μονοπώλια, αν και τα ίδια συχνά κάνουν επενδύσεις εκσυγχρονισμού, συντελούν μόλα ταύτα στην επενδυτική άπνοια που υπάρχει, δυσχεραίνοντας ταυτόχρονα την αύξηση της απασχόλησης. Πολλαπλές είναι οι αιτίες, π.χ. ο ανταγωνισμός. Όταν ένας κλάδος ελέγχεται από δύο - τρεις επιχειρήσεις, και να κάνει επενδύσεις σε αυτόν τον κλάδο, γιατί οι κάτοχοι του κλάδου της ανοίγουν σκληρό πόλεμο.

Το πρόβλημα της ανεργίας οξύνεται με την αύξηση του βαθμού εκμετάλλευσης των εργατών με παλιές και νέες μορφές με την εντατικοποίηση της εργασίας.

Μεγάλη έκταση έχει πάρει τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας, η δουλειά με το κομμάτι στο σπίτι (φασόν), που καλύπτει 150.000 εργαζομένους. Με φασόν δουλεύουν, κυρίως, γυναίκες και νέοι (στον ιματισμό, υπόδηση,

πλεκτά, κ.λπ.). Με αυτόν τον τρόπο υποχρεώνονται να δουλεύουν ολόκληρες οικογένειες, ακόμη και μικρά παιδιά, χωρίς συγκεκριμένο νόμιμο ωράριο και μισθό, χωρίς επιδόματα και κοινωνική ασφάλιση.

Η απασχόληση με υπεργολαβία και με συμβάσεις έργου ή συμβάσεις ορισμένου χρόνου. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι στον ιματισμό το 70-80% των νέων προσλήψεων γίνεται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου και όταν τελειώσει το έργο ή ο χρόνος για τον οποίο προσλήφθηκαν αυτοί οι εργαζόμενοι, αυτόματα απολύονται, και μάλιστα χωρίς αποζημίωση. Ένα μέρος των εργατών αυτών συμπληρώνει τις γραμμές της ανεργίας και δεν ξαναβρίσκει δουλειά.

Τελευταία μεγάλη έκταση παίρνει και η μορφή απασχόλησης τμήματος της εργατικής τάξης σαν πλασιέ και "ντίλερ". Οι εργάτες αυτοί δουλεύουν ευκαιριακά και τα μονοπώλικά εκμεταλλεύονται την κατάστασή τους χρησιμοποιώντας τους πρακτικά χωρίς όριο εργάσιμου χρόνου ή μάλιστα με πολύ χαμηλές αμοιβές.

Έκταση αρχίζει να παίρνει και η μερική απασχόληση ορισμένων εργατών, εργατριών, φοιτητών, συνταξιούχων για ορισμένες μόνο ώρες της ημέρας. Π.χ. 6ωρη νυχτερινή εργασία στην ΕΤΜΑ, 12ωρη απασχόληση μόνο τα Σαββατοκύριακα (ΗΛΙΟΠΕΞ στο Κιλκίς, ΑΓΑΙΟ Λαυρίου). Όλα αυτά οξύνουν το πρόβλημα της ανεργίας, αφού χιλιάδες εργάτες είναι αναγκασμένοι να δουλεύουν μια όχι πλήρη

εργάσιμη ημέρα ή μια όχι εργάσιμη εβδομάδα, να είναι δηλαδή υποαπασχολούμενοι. Η εργοδοσία, με την παραβίαση του συμβατικού καθορισμένου ωραρίου, με την εκτεταμένη προσφυγή στο σύστημα των υπερωριών, είτε με την αξιοποίηση του συστήματος των βαρδιών, οξύνει την ανεργία. Ο κεφαλαιοκράτης προσφεύγει σε υπερωρίες, γιατί έτσι έχει λιγότερες δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης και λιγότερα γενικά έξοδα, από όσα εάν έκανε νέες προσλήψεις.

Οι εργοδότες όλο και πιο συχνά προσφεύγουν στην αναζήτηση και χρησιμοποίηση ξένης εργατικής δύναμης από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Απολύουν Έλληνες εργάτες και από την άλλη προσλαμβάνουν αλλοδαπούς, με εξευτελιστικά ημερομίσθια ή μισθούς, έως 4 φορές χαμηλότερους για να βγάλουν μεγαλύτερα κέρδη. Συνήθως, μάλιστα, τους απασχολούν σε επικίνδυνες εργασίες, ανασφάλιστους και μέσα σε ανθυγιεινές συνθήκες.

Σύμφωνα με το ΙΚΑ μόνο 3.000 αλλοδαποί είναι ασφαλισμένοι στη χώρα μας. Ο αριθμός των ξένων εργατών είναι 230.000 άτομα.

Το 1990 η σύνθεση των πληρωμάτων των ελληνικών πλοίων υπό ελληνική σημαία ή και ξένη, είναι 32.338 αλλοδαποί, έναντι 60.000 Ελλήνων, τη στιγμή που ήταν άνεργοι χιλιάδες Έλληνες ναυτικοί.

Οι εργοδότες, σε πολλές περιπτώσεις, προτιμούν να

απασχολούν σε σύνθετες και πολύπλοκες εργασίες ανειδίκευτους αντί για ειδικευμένους εργάτες, που τους πληρώνουν με το κατώτερο μεροκάματο του ανειδίκευτου εργάτη. Έτσι όμως απολύουν εργαζόμενους εξειδικευμένους και αυξάνεται η ανεργία του ειδικευμένου τμήματος της εργατικής τάξης.

2.4 Ο ρόλος του αστικού κράτους και ανεργία.

Όπως είναι γνωστό, στη χώρα μας μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο, διαμορφώθηκε και αναπτύσσεται ο κρατικομονοπωλιακός καπιταλισμός που χαρακτηριστικό του είναι η σύμπτυξη της δύναμης του αστικού κράτους και των μονοπωλίων με σκοπό την εξυπηρέτηση των συνολικών συμφερόντων της κυρίαρχης τάξης. Όλο το σύστημα παρέμβασης, ρύθμισης και ελέγχου από το αστικό κράτος, έχει γίνει πλέον παράγοντας όξυνσης της κρίσης και των κρισιακών φαινομένων.

Το κράτος χορηγεί προνόμια στο αλλοδαπό και εγχώριο κεφάλαιο. Με το χρηματοπιστωτικό σύστημα και τους άλλους μηχανισμούς που διαθέτει το κράτος, παρεμβαίνει στην οικονομία, διοχετεύονται τεράστιοι πόροι, στα μονοπώλια αυξάνονται τα κέρδη τους, επαρκείς επενδύσεις δεν γίνονται και ούτε ανάλογες νέες θέσεις εργασίας δημιουργούνται, αντίθετα χάνονται.

Το ελληνικό αστικό κράτος συγκεντρώνει πόρους που αποτελούν την οικονομική βάση για να παρεμβαίνει στην οικονομία και μέσα, όπως ο κρατικός προϋπολογισμός, η φορολογική πολιτική, η πολιτική πιστώσεων, η ρύθμιση τιμών και εισοδημάτων, η κρατική επιχειρηματική δραστηριότητα, η κρατική ρύθμιση του επιπέδου της καταναλωτικής ζήτησης, τα διάφορα μέτρα διοικητικού, οικονομικού χαρακτήρα, κ.λπ.

Σήμερα στη χώρα μας, το 1/3 περίπου του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (Α.Ε.Π.) περνάει μέσω προϋπολογισμού από τα χέρια του κράτους. Μια βασική λειτουργία του κρατικού προϋπολογισμού στη χώρα μας, έγκειται στη μεταφορά με διάφορους μηχανισμούς, μέρους των εργατικών εισοδημάτων κατευθείαν στα χρηματοκιβώτια της ολιγαρχίας.

Το ύψος όμως των επενδύσεων τα τελευταία χρόνια, παραμένει σταθερά κάτω από το επίπεδο του 1973. Αυξάνονται οι δημόσιες επενδύσεις, που τοποθετούνται σε μη παραγωγικούς κλάδους. Το κράτος χρηματοδοτεί δημόσιες επενδύσεις σε έργα κοινωνικής υποδομής και απαλλάσσεται έτσι το ιδιωτικό κεφάλαιο από την υποχρέωση να διαθέτει μέρος από τα κέρδη του για έργα τεχνοκοινωνικής υποδομής.

Ιδιαίτερα ανησυχητικά, αυξάνουν οι στρατιωτικές δαπάνες, οι οποίες δεν συνδέονται με τις πραγματικές

αμυντικές ανάγκες αλλά με τους νατοϊκούς σκοπούς.

2.5 Άλλα αίτια ανεργίας.

Ο οικονομολόγος Μερκούρης Γεώργιος, στο έργο του "Δοκίμιο περί ανεργίας", αναφέρει ως αίτια της ανεργίας τα εξής:

α. Η ανεργία προκαλείται από την δυσανάλογη αύξηση του πληθυσμού.

β. Στην εγκατάλειψη και ερήμωση της υπαίθρου και συγκέντρωση του πληθυσμού στις μεγάλες πόλεις και ιδιαίτερα στην Αθήνα όπου κατοικεί το 1/3 περίπου του πληθυσμού της χώρας.

γ. Στη διεθνή ύφεση, την επενδυτική άπνοια, μέσα στην δεκαετία του 1970 και στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών.

δ. Στο κορεσμό των δημοσίων υπηρεσιών και φορέων από υπαλλήλους και στις συνέπειες από τη μη προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος στις ανάγκες και τις προοπτικές της αγοράς εργασίας.

ε. Στα οικονομικά και περιβαλλοντικά αδιέξοδα των μεγάλων πόλεων και κυρίως της Αθήνας.

στ. Στην αντιστροφή του ρεύματος της εξωτερικής μετανάστευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3οΗ ΕΟΚ: ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΟΞΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ3.1 Γενικά.

Όπως είναι φυσικό, οι διάφορες πολιτικές δυνάμεις της χώρας μας έχουν τις δικές τους απόψεις για την επίπτωση που είχε η ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ, στο πρόβλημα της ανεργίας στην Ελλάδα.

"Με την ένταξη στην ΕΟΚ, η χώρα μας μπαίνει σ'ένα μονοπωλιακό οργανισμό, όπου εξαιτίας του πολύ μικρότερου οικονομικού και τεχνικού δυναμικού, θα έχει να αντιμετωπίσει ένα σκληρό ανταγωνισμό, χωρίς τη δυνατότητα προστασίας ή ενίσχυσης της εθνικής οικονομίας. Γι'αυτό και υποστηρίζουμε ότι οι συνέπειες από την ένταξη, στους διάφορους τομείς της εθνικής οικονομίας και στα διάφορα στρώματα των εργαζομένων και στις επιμέρους κατηγορίες του πληθυσμού θα είναι γενικά αρνητικές".

Βρισκόμαστε στο 1994, και τόσα χρόνια μετά την ένταξή μας στην ΕΟΚ, η ζωή μας έχει δικαιώσει για την παρακάτω εκτίμηση:

Στα χρόνια αυτά είχαμε φυγάδευση κεφαλαίων, συνολικά πτώση των επενδύσεων και αύξηση της ανεργίας.

Από τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. , η ανεργία του 1984

αυξήθηκε τρεις φορές σε σχέση με το 1980, πριν μπούμε δηλαδή στην ΕΟΚ.

Φυσικά όμως, η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, δεν ήταν ο κύριος παράγοντας της ραγδαίας επιδείνωσης, και πολύ περισσότερο ύπαρξης όσο και επιδείνωσής της, ήταν και ο εξαρτημένος τρόπος ανάπτυξης της χώρας. Ακόμη, σοβαρή επίδραση στην επιδείνωση αυτή έπαιξε και η εκδήλωση της κυκλικής κρίσης του καπιταλισμού στη χώρα μας τα έτη 1981-1982. Αλλά η ένταξη ασφαλώς πέρα από κάθε αμφιβολία συνέλαβε και μάλιστα αισθητά σ'αυτή την επιδείνωση.

3.2 Πώς η ένταξη στην ΕΟΚ συμβάλλει στην όξυνση της ανεργίας στη χώρα μας.

Με την ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ, η Ελλάδα εγκαινίασε ένα νέο ποιοτικό στάδιο στην εξάρτηση της χώρας μας με σοβαρές συνέπειες σ'όλο το φάσμα της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Αυτό το ποιοτικά νέο στάδιο της εξάρτησης έκανε περισσότερο ευάλωτη την εθνική οικονομία στους διεθνείς κλυδωνισμούς και όξυνε την κρίση και την ανεργία στη χώρα μας.

Η ανισότιμη συμμετοχή της Ελλάδας στον διεθνή καταμερισμό της εργασίας, που βάθυνε με την ένταξη με δεδομένη την μειονεκτική θέση της ελληνικής οικονομίας

σε σχέση με τις ανεπτυγμένες οικονομίες των χωρών της ΕΟΚ με παραγωγικότητα κάτω από το μισό της κοινοτικής με ανισότιμη σε βάρος της συμμετοχής στα κοινοτικά όργανα, και με ελάχιστες πιθανότητες επηρεασμού των αποφάσεών τους, έχει αρνητικές συνέπειες και επηρεάζει όλες τις πλευρές της οικονομικής ζωής.

Όλα τα παραπάνω έχουν σαν επακόλουθο, όχι μόνο την αριθμητική αύξηση της ανεργίας, αλλά και την στρέβλωση της υπάρχουσας απασχόλησης.

Νέο στάδιο στην πορεία της δυτικοευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, με σοβαρές συνέπειες σε όλους τους τομείς της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής ζωής και ειδικότερα στον τομέα της ανεργίας και της απασχόλησης στη χώρα μας, αποτελεί η ενιαία ευρωπαϊκή πράξη που υιοθέτησε η σύνοδος κορυφής της ΕΟΚ στο Λουξεμβούργο, το Δεκέμβρη του 1985.

Το καινούριο με την ενιαία αγορά, σε σχέση με την ένταξη, δεν είναι ο δασμολογικός εξοπλισμός της χώρας μας, που σε μεγάλο βαθμό έχει ολοκληρωθεί, αλλά το ότι βασικοί μοχλοί και μέσα άσκησης της οικονομικής πολιτικής θα περάσουν πιο αποφασιστικό πλέον, από εθνικό σε υπερεθνικό επίπεδο.

Έτσι, πιο έντονος και ορατός εμφανίζεται ο κίνδυνος, αν δεν υπάρχει αντίδραση, να προσδεθεί μονιμότερα η χώρα μας στην στρατιά της λιγότερο

αναπτυγμένης περιφέρειας της ΕΟΚ, και να αποκτήσει έναν τύπο ακόμα πιο εξαρτημένης ανάπτυξης με προσανατολισμό σε τομείς κύρια φτηνών υπηρεσιών και τεχνολογικά υποβαθμισμένων δραστηριοτήτων με βαθύτερες συνέπειες για την απασχόληση και τη ζωή των εργαζομένων.

3.3 Το γεωργικό ισοζύγιο σημαντικός δείκτης επιπτώσεων της ένταξης στην αγροτική οικονομία και στην αύξηση της ανεργίας.

Αδιάψευστος μάρτυρας των αρνητικών συνεπειών που είχε η ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ αποτελεί και το γεωργικό ισοζύγιο.

Έτσι, ενώ το 1980 η χώρα μας είχε πλεόνασμα στο γεωργικό ισοζύγιο, 6,9 δισεκατομμύρια δραχμές, το 1989 είχε φτάσει να έχει έλλειμμα ρεκός της τάξης των 111.025 δισεκατομμυρίων δραχμών. Μάλιστα, όλα τα χρόνια από το 1981 έως το 1990, το ισοζύγιο παρά τις διακυμάνσεις του, παρέμεινε σταθερά ελλειματικό. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι η ένταξη και οι όροι που επεβλήθηκαν στην μεταβατική περίοδο στη χώρα μας, στοχεύουν στη μετατροπή της ελληνικής αγροτικής οικονομίας σε συμπληρωματική της κοινοτικής στα πλαίσια της κοινής αγροτικής πολιτικής της κοινότητας. Οφείλεται στο γεγονός ότι η δομή της γεωργίας μας, το επίπεδο της

εντατικοποίησης της εκμετάλλευσης της γης, η διάρθρωσή της και η χαμηλή παραγωγικότητά της, δεν της επιτρέπουν να ανταποκριθεί με επιτυχία στον ανταγωνισμό των κοινοτικών προϊόντων μετά την ένταξη.

Οι περιορισμοί που επιβάλλει η ΕΟΚ σε ορισμένες καλλιέργειες οδηγούν στο ξεκλήρισμα της φτωχής αγροτιάς.

Έτσι οι περιορισμοί στο βαμβάκι (επιτρέπει παραγωγή μέχρι 450.000 τόνους) ενώ έχουμε δυνατότητα να παράγουμε 600.000 στη ζάχαρη (επιτρέπει παραγωγή μέχρι 295.000 τόνους) το χρόνο, ενώ πριν από την ένταξη η παραγωγή μας ήταν 350.000 τόννοι και παρεμπόδισε τη δημιουργία του ζαχαρουργείου με αποτέλεσμα να μετατραπεί η χώρα μας από εξαγωγική σε εισαγωγική στον τομέα αυτό έχουν σαν συνέπεια την μείωση της απασχόλησης στους τομείς αυτούς της αγροτικής οικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

4.1 Γενικά.

Όπως είναι γνωστό η ανεργία έχει ιδιαίτερη προτίμηση στις γυναίκες, όπως και στους νέους, τους ανάπηρους, τους ανειδίκευτους εργάτες.

Το φαινόμενο αυτό παρουσιάζεται με μεγαλύτερη οξύτητα σε περιφερειακές χώρες όπως η Ελλάδα, όπου η δομή της οικονομίας τους είναι περισσότερο ευάλωτη στους κραδασμούς μιας γενικότερης ύφεσης.

Η συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό της χώρας μας παρουσιάζει αύξηση, ιδιαίτερα κατά τα τελευταία χρόνια, παρά την επιδείνωση των συνθηκών στην αγορά εργασίας. Τα τελευταία χρόνια αυξήθηκε ο αριθμός των γυναικών στο εργατικό δυναμικό κατά 44% από το 1971.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να πει κανείς ότι διαχρονικά όλο και περισσότερες γυναίκες στη χώρα μας θέλουν να ενταχθούν στο εργατικό δυναμικό. Οι παράγοντες εκείνοι που επέδρασαν θετικά στην είσοδο της γυναίκας στην αγορά εργασίας είναι οι ακόλουθοι:

α. Η αναχαίτιση του μεταναστευτικού ρεύματος από τις αγροτικές ιδιαίτερα περιοχές της χώρας, προς το εξωτερικό. Στη δεκαετία του 1960, γύρω στις 380.000 γυναίκες εγκατέλειψαν την Ελλάδα, ψάχνοντας για δουλειά

στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και κυρίως της Δυτικής Γερμανίας.

β. Η άνοδος του μορφωτικού επιπέδου της γυναίκας, η εξέλιξη των κοινωνικών αντιλήψεων και στη χώρα μας, οι αλλαγές στη νοοτροπία, η δημιουργία μικρότερης σε αριθμό μελών οικογένειας, όλα αυτά παρέχουν τη δυνατότητα στη γυναίκα να εισχωρήσει με μεγαλύτερα δικαιώματα στην αγορά εργασίας. Άλλος παράγοντας είναι το θέμα της επανένταξης των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Οι γυναίκες σήμερα στην Ελλάδα παντρεύονται σε νεότερη ηλικία και αποκτούν παιδιά στα αμέσως πρώτα χρόνια μετά το γάμο τους. Η μέση ηλικία γάμου για τις γυναίκες ήταν πάντα 24 περίπου χρόνια το 1960, ενώ σήμερα η ηλικία αυτή έχει μειωθεί στα 22 χρόνια. Είναι περίπου η ίδια ηλικία γάμου που ισχύει κατά μέσο όρο και στις χώρες της ΕΟΚ.

γ. Τέλος, η λήψη άλλων μέτρων, όπως π.χ. η δημιουργία βρεφονηπιακών σταθμών, συμβάλλουν οπωσδήποτε θετικά προς την ίδια κατεύθυνση.

Παρά την αύξηση που σημειώθηκε κατά τα τελευταία χρόνια, η συμμετοχή της γυναίκας στο εργατικό δυναμικό είναι μικρότερη στην Ελλάδα από τις χώρες της ΕΟΚ. Σε κάθε 100 άτομα που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό, οι 37 είναι γυναίκες στα κράτη μέλη της ΕΟΚ, έναντι 34 στη χώρα μας (βλέπε πίνακα 1).

Η συμμετοχή των γυναικών στη συνολική ανεργία είναι δυσανάλογη με τη συμμετοχή τους στο εργατικό δυναμικό και στην απασχόληση.

Ας σημειωθεί ότι οι γυναίκες όχι μόνον εμφανίζουν ποσοστά ανεργίας υψηλότερα από εκείνα των ανδρών, αλλά και η διάρκεια ανεργίας τους είναι μεγαλύτερη.

Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών, στο σύνολο των ανέργων της ΕΟΚ, είναι χαμηλότερο από τη χώρα μας, παρά την υψηλή συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

Οι περισσότερες γυναίκες στην Ελλάδα απασχολούνται στον τριτογενή τομέα της οικονομίας (42.8% του συνόλου) και στον πρωτογενή τομέα (39.8%). Στο δευτερογενή τομέα, και κυρίως στη μεταποίηση, απορροφάται το υπόλοιπο 17.4% του γυναικείου εργατικού δυναμικού. Στη γεωργία, βέβαια, η απασχόληση φθίνει σταδιακά εξαιτίας της εκμηχάνισης των μέσων παραγωγής.

Όπως είναι φυσικό, αυτό έχει ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στη γυναικεία απασχόληση. Εδώ θα πρέπει να τονιστεί ότι όλες αυτές οι εξελίξεις στην παραγωγική διαδικασία, στη γεωργία κυρίως, έχουν οπωσδήποτε ριζικές επιπτώσεις στο ρόλο της ελληνίδας αγρότισσας, αυτής της περισσότερο μη προνομιούχας από τις μη προνομιούχες. Στον τομέα των υπηρεσιών, οι γυναίκες απασχολούνται στο εμπόριο κυρίως ως εμποροϋπάλληλοι, σ'ένα δηλαδή ξεχωριστά αδικημένο κλάδο, καθώς και ως υπάλληλοι

γραφείου. Πολλές γυναίκες βρίσκουν εργασιακό καταφύγιο στην υπερπροστασία, την τάξη, την ασφάλεια και καμιά φορά τη ραθυμία που προσφέρουν οι δημόσιες υπηρεσίες και οι τράπεζες.

Τα μεγάλα προνόμια που πρόσφερε το δημόσιο με αποκορύφωμα τη δυνατότητα συνταξιοδότησης των γυναικών μετά από 15 χρόνια υπηρεσίας (που καταργήθηκε πρόσφατα) ήταν κατά την άποψή μας μια λανθασμένη επιλογή του παρελθόντος. Και ενώ η κατάσταση αυτή μαλθακοποιούσε τις γυναίκες στο δημόσιο, ταυτόχρονα τις περιχαράκωνε και τις αποξένωνε έναντι των γυναικών του ιδιωτικού τομέα, εκεί που υπάρχουν κυρίως οι μη προνομιούχες εργαζόμενες γυναίκες.

Η γυναικεία απασχόληση στον τομέα των υπηρεσιών μας, λέγεται ότι κινδυνεύει από την εισαγωγή της νέας τεχνολογίας. Τη θέση των γραμματέων-δακτυλογράφων έχει καταλάβει ο ηλεκτρονικός υπολογιστής. Αντί να απολύονται κάθε τόσο αυτά τα άτομα, εμείς θα προτίναμε να προβιβαστούν σε στελέχη, σε συνεργάτες και γιατί όχι σε ανώτερες θέσεις. Αλλά, βέβαια, αυτό αποτελεί ένα ιδιαίτερο πρόβλημα που αφορά την εκπαίδευση και γενικότερα την αλλαγή του θεσμού, και πάνω απ'όλα της νοοτροπίας που είναι βαθιά ριζωμένη σε μια ανδροκρατούμενη κοινωνία, όπως η Ελληνική.

Το πρόβλημα είναι ότι σήμερα σε κάθε 100 γυναίκες,

μόνο οι 15 κατέχουν κάποια θέση διοικητικού στελέχους, τουλάχιστον όσον αφορά τον ιδιωτικό τομέα.

Η σημερινή θέση των γυναικών στην παραγωγική διαδικασία, η συγκέντρωσή τους σε παραδοσιακούς κλάδους και φθίνοντα επαγγέλματα, η έλλειψη ειδίκευσης και η μειονεκτική υπηρεσιακή τους σχέση απέναντι στους άντρες, εξηγούν το φαινόμενο της υψηλότερης ανεργίας των γυναικών.

Και η διαπίστωση αυτή, σε συνδυασμό με τη μειωμένη γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα των γυναικών, εντείνουν τους κινδύνους ακόμα μεγαλύτερων σε βάρος τους ανισοτήτων στην αγορά εργασίας. Οποσδήποτε, τα στοιχεία που αναφέραμε πιο πάνω, είναι ιδιαίτερα ανησυχητικά. Αναρωτιέται κανείς αν αντιπροσωπεύουν μια ξεχωριστή μορφή ταξικής αντιθέσεως. Αναμφίβολα, το πρόβλημα είναι ολοφάνερο και μας βάζει όλους μπροστά στις ευθύνες μας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Απασχόληση και ανεργία γυναικών - Ελλάδα - ΕΟΚ

	1981	1982	1983	ΕΟΚ 1981
1. Εργατικό δυναμικό (Σύνολο)	3677800	3706600	3807500	114077000
Γυναίκες	1172700	1166200	1298200	42504000
% ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό	3.19	31.5	34.1	37.3
2. Αριθμός απασχολούμενων (σύνολο)	3529300	3491300	3508497	105639000
Γυναίκες	1107500	1072100	1145832	38804000
% ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο σύνολο των απασχολούμενων	31.4	30.7	32.7	36.7
3. Αριθμός ανέργων (σύνολο)	148500	215300	299003	8438000
Γυναίκες	66700	94100	152368	3700000
% ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο σύνολο των ανέργων	44.9	43.7	51.0	43.8
4. Ποσοστά ανεργίας				
Συνόλου	4.0	5.8	7.9	7.4
Γυναικών	5.7	8.1	11.7	8.7
5. Ανεργοί κάτω των 25 ετών (σύνολο)	64400	90200	127900	3176600
Γυναίκες	37700	52200	76167	1889500
% ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο σύνολο των ανέργων κάτω των 25 ετών	58.5	57.9	59.6	51.0

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού, 1981-1983.

Από τον πίνακα φαίνεται ότι η συμμετοχή των γυναικών στη συνολική ανεργία είναι δυσανάλογη με τη συμμετοχή τους στο εργατικό δυναμικό και στην απασχόληση. Έτσι, το 1983, ενώ από τους 100 απασχολούμενους οι 33 περίπου ήταν γυναίκες, από τους 100 ανέργους οι 51 ήταν γυναίκες.

Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο σύνολο των ανέργων στην ΕΟΚ είναι χαμηλότερο από τη χώρα μας, παρά την υψηλότερη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Έτσι στους 100 ανέργους στα κράτη-μέλη μόνο 43 ήταν γυναίκες (βλέπε πίνακα 1).

Μια άλλη διαφορά ανάμεσα στη χώρα μας και στα κράτη-μέλη της ΕΟΚ αφορά την κατανομή των ανέργων γυναικών σε κλιμάκια ηλικίας. Όπως φαίνεται από τον πίνακα 1, από τους 100 ανέργους κάτω των 25 ετών, οι 60 περίπου είναι γυναίκες στη χώρα μας, έναντι 51 στις χώρες της ΕΟΚ. Χαρακτηριστικό είναι, ότι το 1983, μία στις δύο άνεργες γυναίκες στη χώρα μας ήταν κάτω των 25 ετών. Οι νεαρότερες γυναίκες κατά συνέπεια πλήττονται περισσότερο από την ανεργία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

5.1 Γενικά.

Είναι γνωστό ότι οι νέοι αποτελούν τα μεγαλύτερα θύματα της ύφεσης της ανεργίας. Τα τελευταία χρόνια σε όλες τις χώρες πυκνώνουν τα σύννεφα στον ήδη βεβαρυμένο ορίζονται της ανεργίας των νέων. Παρ'όλα τα ανησυχητικά συμπεράσματα μελετών και επισήμων εκθέσεων διεθνών φορέων, τις συσκέψεις και διαβουλεύσεις αρμοδίων και αναρμοδίων για το ίδιο θέμα, τις δηλώσεις πολιτικών, τις εκκλήσεις και διαμαρτυρίες οργανώσεων, το πρόβλημα επιδεινώνεται καθημερινά. Ανεξάρτητα από τα επιμέρους αίτια και ειδικότερα τη γενόμενη τεχνολογική επανάσταση, μεγάλο μέρος της ευθύνης για τις εκρηκτικές διαστάσεις που παίρνει το πρόβλημα, έχει η υφιστάμενη και αντιλαϊκή πολιτική που ακολουθείται σήμερα κάτω από τις επιταγές φορέων, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Ολα αυτά είναι μια αντίληψη που επιταχύνει τη διαδικασία του να γίνονται φτωχότερες οι φτωχές χώρες και πλουσιότερες οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία, κ.λπ.

Στην Ελλάδα οι νέοι αντιπροσωπεύουν αρκετά υψηλό ποσοστό ανεργίας σε σχέση με άλλες κατηγορίες.

Βασική διαπίστωση είναι το γεγονός ότι η αύξηση της ανεργίας των τελευταίων ετών, κατά ένα μεγάλο μέρος,

ίσως πρέπει να αποδοθεί και στην αύξηση της συμμετοχής των νέων και ιδιαίτερα νέων γυναικών στο εργατικό δυναμικό της χώρας.

(Το γεγονός αυτό εξηγείται αφενός μεν από την επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης από έξι σε εννιά χρόνια, και αφετέρου από την ίδρυση και λειτουργία των ΤΕΙ, αλλά και τόσων άλλων ιδιωτικών σχολών, που βάζουν εκατοντάδες άνεργους λογιστές, νοσηλευτές, στελέχη επιχειρήσεων, κ.λπ.

Η καθυστέρηση εισόδου στην αγορά εργασίας επί 5 περίπου χρόνια ενός σημαντικού αριθμού νέων αποτέλεσε την αιτία διόγκωσης του εργατικού δυναμικού τα τελευταία χρόνια.)

Ιδιαίτερα έχει πλήξει η μαζική ανεργία τη νέα γενιά. Ο πίνακας 1 δείχνει το ποσοστό της ανεργίας στις 7 ανεπτυγμένες χώρες του καπιταλισμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ποσοστό των άνεργων νέων κάτω των 24 ετών στο σύνολο του πληθυσμού της ίδιας ηλικίας στις 7 πιο ανεπτυγμένες χώρες στα 1970-1987 (%).

ΧΩΡΑ	1970	1975	1980	1984	1987
Ιταλία	10.2	13.9	25.2	35.5	34.3
Γαλλία	3.8	9.0	15.0	26.1	23.8
Αγγλία	4.1	10.1	14.1	21.8	16.1
Καναδάς	10.9	12.2	13.2	19.0	14.0
ΗΠΑ	11.1	14.9	13.3	13.0	11.3
Ο.Δ.Γερμανίας	0.8	5.1	3.9	10.5	7.3
Ιαπωνία	2.0	3.1	3.1	4.8	5.7

ΠΗΓΗ: ΜΕΜΟ, σελ. 157.

Τα στοιχεία από αυτόν τον πίνακα δείχνουν ότι το ποσοστό της ανεργίας στη νεολαία είναι πολύ μεγαλύτερα από το συνλικό ποσοστό. Π.χ. στην Ιαλλία είναι περίπου 3 φορές μεγαλύτερο, στην Γαλλία 2,6 φορές, στην Ιαπωνία 2 φορές, στην Αγγλία 1,7 φορές, και στον Καναδά 1,6 φορές μεγαλύτερο.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της ΕΟΚ, η ποσοστιαία συμμετοχή των νέων ανέργων κάτω των 25 ετών στον συνολικό αριθμό των ανέργων, κυμαίνεται στις χώρες της Κοινής Αγοράς από το 1/4 ως το 1/2 όλων των άλλων κατηγοριών ηλικιών των "περιττών" ανθρώπων. Η επιτροπή της ΕΟΚ παραδέχτηκε ότι "οποσδήποτε η ανεργία των νέων παραμένει ένα από τα σοβαρότατα προβλήματα της Κοινότητας... Το Μικτό Συμβούλιο... διατύπωσε τη ζωνρή ανησυχία του για τις προοπτικές απασχόλησης που υπάρχουν για τους νέους", και στη συνέχεια υπογραμμίζει: "οι φόβοι ότι 5 εκατομμύρια περίπου νέων μπορούν να πέσουν ανεπανόρθωτα θύματα κοινωνικού αποκλεισμού, πριν ακόμη μπορέσουν να συμμετάσχουν στην ενεργό ζωή, ώθησε την κοινότητα να αναλάβει... ενέργειες που... θα πρέπει να ενισχυθούν (για τη βελτίωση της απασχόλησης των νέων), ιδίως όσον αφορά την κατάρτιση και τον επαναπροσανατολισμό στις νέες τεχνολογίες και την κοινωνική ένταξη.

Η ζωή απέδειξε πως με "ζωνρές ανησυχίες" και

"επίσημες δεσμεύσεις" δεν λύνονται τα προβλήματα της ανεργίας. Τα μέχρι τώρα μέτρα της ΕΟΚ φάνηκαν αναποτελεσματικά και η ανεργία συνεχίζει την ανοδική της πορεία, ιδιαίτερα στους νέους και τις γυναίκες.

Δεν μπορούμε να μην αναφερθούμε στο γεγονός ότι μια μεγάλη κατηγορία εργαζομένων, οι "άθλιοι" στο τέλος του 20ου αιώνα, οι εθνικές μειονότητες, οι μαύροι, οι έγχρωμοι και οι μετανάστες, έχουν "τύχει του προνομίου" να είναι οι τελευταίοι στις προσλήψεις και οι πρώτοι στις απολύσεις. Ιδιαίτερα αυτοί, δοκιμάζουν βαριά την ανεργία, τις συνέπειές της και τις διακρίσεις. Ο καπιταλισμός τους καταδίκασε να είναι "δεύτερης κατηγορίας" πολίτες.

Το επίπεδο της ανεργίας των μαύρων στις ΗΠΑ, των έγχρωμων στην Αγγλία, και των μαύρων στη Νοτιοαφρικανική Ένωση, ξεπερνά το διπλάσιο της ανεργίας των λευκών. Στη διάρκεια των χρόνων 1947-1981, στη Νέα Υόρκη οι θέσεις εργασίας μειώθηκαν στη βιομηχανία πάνω από δύο φορές, και σήμερα έχει απασχόληση μόνο ένα 10% των νέων μαύρων μέχρι 20 ετών και το 20% των λευκών νέων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

6.1 Γενικά.

Ο ουσιαστικότερος νόμος που θεσπίστηκε ποτέ για την αντιμετώπιση αυτού του σοβαρού προβλήματος που απασχολεί μέχρι και σήμερα την Ελλάδα, ήταν ο 1545/65: "Εθνικό σύστημα προστασίας από την ανεργία και άλλες συναφείς διατάξεις". Ο νόμος αυτός δημοσιεύτηκε στην "Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας" το Μάιο του 1965 στο φύλλο 91 στο πρώτο τεύχος.

6.2 Εναρξη της ισχύος του νόμου.

Ο νόμος αυτός (1545/65), αρχίζει να ισχύει από τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν διαφορετικά ορίζεται στις επιμέρους διατάξεις.

Με το νόμο αυτό γίνεται μια προσπάθεια για την καταπολέμηση της ανεργίας.

Ο ΟΑΕΔ προσπαθεί να λύσει αυτό το πρόβλημα με διάφορες επιχορηγήσεις. Δυστυχώς όμως η ανεργία είναι ένα τεράστιο πρόβλημα και έτσι όλα αυτά τα μέτρα που πάρθηκαν δεν βοήθησαν στην οριστική αντιμετώπισή της. Ισως γιατί τα μέτρα αυτά δεν βοηθούν τόσο τους εργαζόμενους, όσο τους εργοδότες. Και αυτό γιατί τα

προγράμματα του ΟΑΕΔ δεν δεσμεύουν τους εργοδότες να κρατήσουν τους εργαζόμενους πέρα από τη σύμβαση εργασίας που είναι ένας χρόνος και αφού βέβαια επιδοτηθούν με μόνη υποχρέωση να του καταβάλλουν τους μισθούς δύο μηνών μετά το πέρασμα του χρόνου.

Άλλωστε, τα ταμεία προσπαθούν να εξασφαλίσουν μια πρόχειρη δουλείου για να κοπεί η επιδότηση παρά για να προσφέρουν κάποια οριστική λύση στο πρόβλημά του.

6.3 Επιδοτήσεις ΟΑΕΔ.

Ο ΟΑΕΔ καταβάλλει επίδομα σε ανέργους:

- Που έχουν συμπληρώσει το 20ο έτος της ηλικίας τους και οι άντρες που έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους θητείες.

- Έχουν εγγραφεί στα ειδικά μητρώα ανέργων νέων μέσα σε τρεις μήνες από τη συμπλήρωση του 20ου έτους ηλικίας τους ή από την απόλυσή τους από το στρατό ή την ανταλλάγή τους από τις στρατιωτικές υποχρεώσεις.

- Έχουν παραμείνει άνεργοι για χρονικό διάστημα τουλάχιστον ενός χρόνου από την ημέρα εγγραφής τους στα ειδικά μητρώα.

Το επίδομα καταβάλλεται για χρονικό διάστημα 5 μηνών κατά ανώτατο όριο από την ημέρα που θεμελιώνεται το δικαίωμα για επιδότηση. Το ποσό δεν μπορεί να είναι

μεγαλύτερο από 20 ούτε μικρότερο από 8 ημερήσια βασικά επιδόματα το μήνα. Τα επιδόματα αυτά απαλλάσσονται από κάθε φόρο, τέλη χαρτοσήμου και γενικά από κρατήσεις για το δημόσιο και τρίτους, δεν εκχωρούνται, δεν κατάσχονται.

6.3.α Τακτική επιδότηση ανεργίας.

ΑΝΕΡΓΟΣ: θεωρείται εκείνος που μετά τη λύση ή λήξη της εργασιακής του σχέσης αναζητεί εργασία, αποδέχεται να απασχοληθεί σε εργασία που του προσφέρεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΟΑΕΔ, στον ευρύτερο επαγγελματικό του κλάδο ή δέχεται να παρακολουθήσει προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή μετεκπαίδευσης και γενικά επωφελείται από κάθε περίπτωση δυνατότητας για απασχόληση.

ΔΕΝ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΑΝΕΡΓΟΙ:

- Όσοι απασχολούνται ή ασκούν οποιοδήποτε ελεύθερο ή άλλο επάγγελμα ή είναι επιχειρηματίες ή η κύρια απασχόλησή τους είναι οι γεωργικές, οι δασικές ή κτηνοτροφικές εργασίες, εκτός από τους υπαγόμενους στην ασφάλιση του ΙΚΑ.

- Οι σύζυγοι ή τα παιδιά που ασχολούνται σε επιχείρηση ή εκμετάλλευση του ή της συζύγου, του πατέρα ή της μητέρας.

- Οι μαθητευόμενοι των επαγγελματικών σχολών ή όσοι εξασκούνται πρακτικά στα πλαίσια επαγγελματικού εκπαιδευτικού προγράμματος χωρίς εργασιακή σχέση.

- Όσοι συνταξιοδοτούνται από το δημόσιο ή από οποιοδήποτε ασφαλιστικό οργανισμό κύριας ή επικουρικής ασφάλισης με ποσό ίσο ή μεγαλύτερο από το κάθε φορά κατώτερο όριο σύνταξης που καταβάλλει το ΙΚΑ στους ασφαλισμένους του.

- Όσοι υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις.

- Όσοι εκτίουν ποινή στερητική της ελευθερίας ή υποβάλλονται σε μέτρα ασφαλείας ή σε ποινικό σωφρονισμό με αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέσα σε σωφρονιστικά ή αναμορφωτικά ή θεραπευτικά καταστήματα.

6.3.β Προϋποθέσεις επιδότησης.

Για να δικαιούται επίδομα ο άνεργος πρέπει να έχει πραγματοποιήσει 125 ημέρες εργασίας στην ασφάλιση κλάδου ανεργίας του ΟΑΕΔ. Τα ημερομίσθια αυτά πρέπει να έχουν πραγματοποιηθεί μέσα στους τελευταίους 14 μήνες πριν από τη λύση της εργασιακής σχέσης. Δεν λαμβάνονται υπόψη τα ημερομίσθια του τελευταίου διμήνου.

6.3.γ. Προϋποθέσεις πρώτης επιδότησης.

- Ο ασφαλισμένος άνεργος που επιδοτείται για πρώτη φορά πρέπει να έχει πραγματοποιήσει ανά 80 ημερομίσθια κατ'έτος στο αμέσως προηγούμενο από την έναρξη της επιδότησης 2 έτη. Η προϋπόθεση αυτή δεν ισχύει για τους έφεδρους που απολύονται από τις τάξεις του στρατεύματος.

- Ο ασφαλισμένος άνεργος που δεν επιδοτείται για πρώτη φορά δικαιούται επίδομα και στην περίπτωση που έχει πραγματοποιήσει μέσα στα τελευταία 2 έτη πριν από τη λύση της εργασιακής του σχέσης 200 τουλάχιστον ημέρες εργασίας, από τις οποίες 80 τουλάχιστον κατ'έτος. Τα ημερομίσθια των 2 τελευταίων μηνών δεν υπολογίζονται.

6.3.δ. Επιδότηση για τη δημιουργία και διατήρηση θέσεων εργασίας.

- Ο ΟΑΕΔ μπορεί να επιδοτεί νέες θέσεις εργασίας σε επιχειρήσεις ΟΤΑ σύμφωνα με όρους και προϋποθέσεις του άρθρου 29 του ν. 1262/1982.

- Ο ΟΑΕΔ μπορεί να επιδοτεί ξενοδοχειακές επιχειρήσεις που λειτουργούν εποχιακά, εφόσον συνεχίσουν την απασχόληση εργαζομένων και κατά την περίοδο περιορισμού ή αναστολής της δραστηριότητάς τους. Και έπειτα κρίνεται αν πρέπει να επιδοτηθούν ανάλογα με την περιοχή λειτουργίας τους, τον αριθμό προσωπικού που

απασχολούν, την κατηγορία στην οποία υπάγονται και άλλα συναφή κριτήρια. Ολα αυτά γίνονται μετά από σχετική αίτηση που υποβάλλουν οι επιχειρήσεις στον ΟΑΕΔ. Το ποιές επιχειρήσεις θα επιδοτηθούν ή με ποιούς όρους, αποφασίζει το Υπουργείο Εργασίας, μετά από γνώμη του διοικητικού συμβουλίου του ΟΑΕΔ.

6.3.ε Οικονομική ενίσχυση ειδικών κατηγοριών προσώπων.

Ο ΟΑΕΔ μπορεί να παρέχει έκτακτη οικονομική ενίσχυση σε Έλληνες πρόσφυγες που έρχονται για μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα. Οι όροι της χορήγησης της οικονομικής αυτής ενίσχυσης, οι προϋποθέσεις, τα ποσά, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά ή λοιπές λεπτομέρειες καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Εργασίας μετά από πρόταση του διοικητικού συμβουλίου του ΟΑΕΔ. Στους όρους μπορεί να περιλαμβάνεται και ο καταλογισμός της οικονομικής ενίσχυσης με μελλοντικές παροχές του ΟΑΕΔ προς τους δικαιούχους. Το 1/2 των ποσών που καταβάλλονται από τον ΟΑΕΔ αποδίδονται στον Οργανισμό από το Δημόσιο μέσα στο επόμενο έτος από την πραγματοποίηση της σχετικής δαπάνης από ειδική πίστωση που εγγράφεται στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εργασίας.

6.3.στ Επίδοματα σε μαθητές εκπαιδευτικών μονάδων του ΟΑΕΔ.

Ο ΟΑΕΔ μπορεί να καταβάλει στους μαθητές των εκπαιδευτικών μονάδων μαθητείας επίδομα μέχρι 50% του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη που ισχύει κάθε φορά. Το επίδομα αυτό χορηγείται για κάθε μέρα εκπαίδευσης στη μονάδα πρακτικής εξάσκησης του μαθητή σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού ή δημοσίου τομέα, όπως αυτό ορίζεται στην παράγραφο 6 του άρθρου 1 του ν.1262/1982 (ΦΕΚ 46).

Με αποφάσεις του Υπουργού Εργασίας που εκδίδονται μετά από γνώμη του διοικητικού συμβουλίου του ΟΑΕΔ καθορίζονται από το ύψος του επιδόματος γενικά ή κατά κατηγορία εκπαιδευτικών μονάδων, η ειδικότητα, οι όροι, οι προϋποθέσεις καταβολής του, τα τυχόν απαιτούμενα δικαιολογητικά και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού. Το ύψος του επιδόματος καθορίζεται σε συνάρτηση με το ημερομίσθιο που καταβάλλεται στους μαθητές, την ημερήσια διάρκεια των προγραμμάτων μαθητείας ή πρακτικής εξάσκησης και άλλα συναφή κριτήρια.

Τα επίδοματα που καταβάλλονται σύμφωνα με τις διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων απαλλάσσονται κάθε φόρο, τέλη χαρτοσήμου ή γενικά κρατήσεις για το Δημόσιο ή για τρίτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7οΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ7.1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

ΕΤΗ	ΑΝΕΡΓΙΑ
1981	8.1%
1982	9.0%
1983	9.8%
1984	10.0%
1985	9.5%
1986	9.0%
1987	8.3%
1988	7.7%

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Εργασίας.

Στην Ελλάδα πρώτη φορά η Κυβέρνηση υιοθετεί τις εκτιμήσεις των συνδικαλιστών και υπολογίζει τους ανέργους στις 392.000 φέτος και 401.000 το 1994 (πρόγραμμα σύγκλισης της Ελληνικής Οικονομίας).

Η Ελλάδα είναι το μοναδικό κράτος-μέλος της ΕΟΚ το οποίο αντιμετωπίζει τον κίνδυνο της μη ενεργού συμμετοχής της στη δεύτερη φάση της Οικονομικής και Νομισματικής ένωσης (ΟΝΕ), υπό τις παρούσες συνθήκες. Είθισται όταν ένα κράτος-μέλος έχει σημειώσει επιτυχίες προς την κατεύθυνση του "νοικοκυρέματος" της οικονομίας και της συγκλίσεώς της προς τις οικονομίες των εταίρων της να "επιβραβεύεται" με ειδικές αναφορές στις εν λόγω εκθέσεις του προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενίοτε μετά και από κάποια "υπενθύμηση" από ελληνικής πλευράς

στην παρούσα φάση. Οι κατέχοντες τα κοινοτικά, υποστηρίζουν ότι η πορεία της Ελληνικής οικονομίας δεν βρίσκεται σε σημείο ικανό να τεκμηριώσει τέτοιου είδους "υπενθύμιση" ενώ υπάρχει και ο κίνδυνος να λειτουργήσει σαν "μπούμερανγκ".

Προβλήματα όμως έχουν ενσκήψει και σε ότι αφορά τα έργα που έχουν ενταχθεί στις χρηματοδοτήσεις του Ταμείου Συνοχής και τα οποία πρέπει να συζητηθούν σε μια από τις προσεχείς συνεδριάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Υπενθυμίζεται ότι πριν λίγες εβδομάδες η επιτροπή είχε εγκρίνει έργα, σχέδια των οποίων είχαν υποβληθεί από την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ιρλανδία. Η Ελλάδα δεν απασχόλησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διότι είχαν υποβληθεί σχέδια έργων. Στο μεταξύ όμως υποβλήθηκαν σχέδια από Ελληνικής πλευράς, η οποία πιέζει τα τεχνοκρατικά στελέχη της επιτροπής να γνωμοδοτήσουν θετικά και να τα περάσουν στους επιτρόπους πριν τις εκλογές της 10ης Οκτωβρίου.

Η μάχη συνεχίζεται προς αυτή την κατεύθυνση αλλά είναι αμφίβολο αν κερδηθεί από την Κυβέρνηση.

Ωστόσο, είτε κερδηθεί, είτε όχι, η μάχη αυτή από την πλευρά της νεοσυσταθείσης Γενικής Γραμματείας των Ευρωπαϊκών Υποθέσεων του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας επισημαίνεται το γεγονός ότι οι χρηματοδοτήσεις από το Ταμείο Συνοχής πρέπει να αρχίσουν το δυνατόν "εδώ και

τώρα". Και τούτο διότι, σύμφωνα με τον σχετικό κανονισμό (λειτουργίας) του Ταμείου αυτού, διακόπτονται οι χρηματοδοτήσεις αν το αμέσως ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος δεν αποδείξει πως εφαρμόζει το πρόγραμμα συγκλίσεως αλλά και ότι η οικονομία του συγκλίνει προς τις οικονομίες των άλλων κρατών-μελών της ΕΟΚ. (Πηγή: ΤΟ ΒΗΜΑ 26 Σεπτεμβρίου 1993).

Μέσα στα αίτια όλων των παραπάνω φυσικό είναι και η ανεργία σε μεγάλο βαθμό. Και οι συνέπειες της φαίνονται καθαρά ότι είναι εις βάρος της Ελλάδος όχι μόνο στο εσωτερικό της αλλά και στις σχέσεις της με τα άλλα κράτη-μέλη της ΕΟΚ.

- Τα τελευταία χρόνια το πρόβλημα της ανεργίας εμφανίζεται με ένταση και στη χώρα μας, απειλώντας ολόκληρες περιοχές. Αλλωστε, ανθούσες βιομηχανικές περιοχές όπως η Αχαΐα, η Βοιωτία, η Κοζάνη, η Εύβοια, μετά το κλείσιμο των προβληματικών, οδηγούνται σε οικονομικό μαρασμό και για πρώτη φορά στα μεταπολεμικά χρόνια δημιουργούνται στη χώρα μας θύλακες ανεργίας οι οποίοι απειλούν την κοινωνική συνοχή ολόκληρων περιοχών. Εκτιμάται δε ότι η παράταση της ύφεσης θα επιτείνει το πρόβλημα και θα αυξήσει τον αριθμό των ανέργων, παρά την κάποια υποχώρηση των τάσεων, που προκύπτει από τα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας κατά τους τελευταίους μήνες.

Για πρώτη φορά, λοιπόν, στα μεταπολεμικά χρόνια, η Ελλάδα αντιμετωπίζει το φάσμα της ανεργίας και καθίσταται επιτακτική ανάγκη έγκαιρων επεμβάσεων, ώστε να μην μονιποιηθεί το δυσμενέστατο αυτό φαινόμενο, με τις οξύτερες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

- Λόγω της αυξημένης ανεργίας υπάρχουν προβλήματα και στα επίδοματά που αφορούν αυτή. Το επίδομα ανεργίας δεν μπορεί να είναι κατώτερο των 2/3 του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη.

Το ημερομίσθιο του ανειδίκευτου εργάτη ανέρχεται σήμερα σε 4.414 δρχ. οπότε κατ'ελάχιστο όριο έπρεπε να καταβάλλεται ως επίδομα ανεργίας το ποσό των 2.940 δρχ. Ομως από τον Οκτώβριο του 1993 ο ΟΑΕΔ καταβάλλει επίδομα ανεργίας 1.803 δρχ., το οποίο υπολογίζει στο ημερομίσθιο του ανειδίκευτου εργάτη που ίσχυε τον Οκτώβριο του 1989/

Εν ολίγοις, ο ΟΑΕΔ λόγω οικονομικής αδυναμίας δεν καταβάλλει το επίδομα ανεργίας που υποχρεούται να καταβάλλει παραβιάζοντας ρητές νομοθετικές ρυθμίσεις (πηγή: ΤΟ ΒΗΜΑ, 16/1/1994).

- Η αυξημένη ανεργία των "ασπροκόλαρων" των απόφοιτων δηλαδή του λυκείου και πανεπιστημίου, οδηγεί στην αύξηση της ζήτησης για ΤΕΕ (Τεχνολογική Επαγγελματική Εκπαίδευση). Οπως υποστηρίζεται από μία παλαιότερη μελέτη του Υπουργείου Παιδείας, αλλά και σύμφωνα με τρέχουσες ενδείξεις και στοιχεία του ΚΕΠΕ και

του ΟΑΕΔ, κατά την τέχουσα περίοδο, σε κάθε δύο απόφοιτους των ανωτάτων σχολών της χώρας, αντιστοιχεί περίπου μια θέση εργασίας. Αντίθετα, ο αριθμός των απόφοιτων ανωτέρων και μέσων τεχνικών και επαγγελματικών σχολών είναι στο σύνολό τους μικρότερος από το βαθμό απορροφητικότητας της οικονομίας.

Σ' αυτό το σημείο βλέπουμε συνέπειες της ανεργίας, όχι μόνο γενικά στην οικονομία της χώρας μας, αλλά και στα οικονομικά κάθε ατόμου ξεχωριστά. Π.χ. του απόφοιτου ΤΕΕ που λόγω του μεγάλου αριθμού τους δεν μπορεί να βρει εύκολα εργασία, ή του τελειόφοιτου Λυκείου που δεν αρκεί πια το απολυτήριο λυκείου για να καταπολεμήσουν την ανεργία της. Αυτό βέβαια έχει και επιπτώσεις και στην οικονομία του κράτους γενικότερα, λόγω λιγότερης παραγωγικότητας.

- Η κυβερνητική πολιτική των κομμάτων έχει οδηγήσει τη χώρα μας όπως και όλες τις άλλες χώρες λίγο πολύ να αποτελείται το εργατικό μας δυναμικό από άτομα όχι ειδικά εκπαιδευμένους αλλά απ' όσους έχουν καταλάβει τις θέσεις εργασίας με "ρουσφέτια", με κάποιο "μέσον" δηλαδή. Αυτό έχει ως συνέπεια αυτά τα στελέχη να μην συμβάλλουν στην αποδοτικότητα του φορέα που τους απασχολεί, αλλά γενικότερα στην εθνική οικονομία και τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας. Και έτσι υπάρχει χαμηλή παραγωγικότητα με πολλαπλαστικές επιπτώσεις: να

μην συμμετέχει στη διεύρυνση του Εθνικού Προϊόντος και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

- Ορισμένες φορές, τοπικά συμφέροντα και άλλοι παράγοντες οδηγούν στην ανεργία, που αυτή με τη σειρά της έχει οικονομικές συνέπειες για το κράτος.

Ένα ζωντανό παράδειγμα είναι αυτό στο Μεσολόγγι. Ένας συνδυασμός αλλοπρόσαλων και περιέργων τοπικών συμφερόντων και αναχρονιστικών αντιλήψεων, σε συνδυασμό με γραφειοκρατικές δισκινήσεις της Νέας Αλυκής, που από καιρό είναι έτοιμη και που θα απασχολούσε πολλά άτομα, με παράλληλη εξοικονόμηση συναλλάγματος εκατοντάδων εκατομμυρίων από τη μη εισαγωγική αλατιού.

Αν λοιπόν δεν υπήρχαν αυτά τα συμφέροντα θα λειτουργούσε η Αλυκή και δεν θα υπήρχε τοπική ανεργία τουλάχιστον. Έτσι όπως έχουν τα πράγματα και η ανεργία συνεχίζει να υπάρχει και οι επιπτώσεις για την ελληνική οικονομία είναι επικίνδυνες εξαιτίας της εισαγωγής αλατιού που χάνονται έτσι εκατοντάδες εκατομμύρια (πηγή: Απασχόληση και Ανεργία στην Ελλάδα (ΟΑΕΔ)).

- Όταν οι κατάλληλοι εκπαιδευμένοι για συγκεκριμένες εργασίες παραμένουν άνεργοι, όταν γίνονται τόσες απολύσεις για να εξυπηρετηθούν άλλοι ανειδίκευτοι -εξαιτίας άλλων συμφερόντων- όταν οι άνεργοι κοιτάζουν ποιός θα "πατήσει" πάνω στον άλλο, για το ποιός θα "πάρει" τη θέση εργασίας, είναι επόμενο να μην μπορούν

να δημιουργηθούν οργανωμένες ομάδες εργασίας. Και επομένως δεν υπάρχει και προσπάθεια βελτίωσης της παραγωγικότητας με αποτέλεσμα το μαρασμό της οικονομίας.

7.2 Εξέλιξη της ανεργίας στην Ευρώπη.

Η δεκαετία του '90 για την Δυτική Ευρώπη θα είναι εποχή ριζικών αλλαγών, όχι μόνο στο γεωπολιτικό της περιβάλλον, αλλά και στο "μέσο κοινωνικό της μοντέλο", το οποίο από τα τέλη της δεκαετίας του '50 χαρακτήριζε το τρίπτυχο: Μισθοί - συνθήκες και ωράριο εργασίας - κοινωνική πρόνοια.

Εως τα μέσα της δεκαετίας του '80 στη δυτικοευρωπαϊκή επικαιρότητα βρισκόταν το αίτημα των συνδικάτων για συνεχή βελτίωση των συνθηκών εργασίας και ιδίως για τη μείωση της εργάσιμης ημέρας, βεβαίως χωρίς μείωση των αποδοχών. Οι πιο προχωρημένοι συνδικαλιστικοί φορείς, ζητούσαν ήδη 35ωρη εβδομαδιαία απασχόληση, ενώ ορισμένα εναλλακτικά κινήματα προωθούσαν το αίτημα των 30 ωρών, με το σύνθημα "λιγότερη δουλειά, δουλειά για όλους". Σήμερα προβάλλεται το σύνθημα "καλύτερα δουλειά, παρά καθόλου δουλειά".

Δεν προβάλλεται φυσικά από τα συνδικάτα, αλλά από τους εργοδότες και κυβερνήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κουβαλώντας από πίσω την υποχρεωτική επιβολή νέων

θεσμών, όπως η τετραήμερη απασχόληση ανά εβδομάδα ή οι άδειες άνευ αποδοχών, με παράλληλη όμως μείωση των αποδοχών πολλών εργαζομένων.

Έτσι, από τη διατύπωση της "κοινωνικής χάρτας" το 1989 που επιθυμούσε να διευρύνει και να εναρμονίσει τα δικαιώματα των εργαζομένων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, το 1993, φτάσαμε στην υιοθέτηση της "Λευκής Βίβλου" που προσδοκά να λύσει το πρόβλημα των 20 εκατομμυρίων ανέργων της Κοινότητας, καθώς και της φθίνουσας ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεών της, κυρίως με την επιβολή "ελαστικότερων" σχέσεων εργασίας. Τί φταίει όμως γι' αυτά τα προβλήματα και ποιά είναι ακριβώς η κατάσταση;

Ορισμένα αριθμητικά στοιχεία είναι χαρακτηριστικά. Σήμερα στην Κοινοτική Ευρώπη το ποσοστό της ανεργίας ξεπερνά το 11% που είναι 25% μεταξύ των νέων, ενώ στις ΗΠΑ βρίσκεται στο 6,5% και στην Ιαπωνία στο 2,5%. Ως βασική αιτία για τις διαφορές έχει θεωρηθεί το υψηλότερο κοινωνικό κόστος της εργασίας στην Ευρώπη και η μεγαλύτερη φορολόγηση των επιχειρήσεών της σε σχέση με τους δύο ανταγωνιστές της. Όμως, ορισμένα στοιχεία οδηγούν σε διάφορα συμπεράσματα: το 1970 το εργασιακό κόστος και η φορολογία των επιχειρήσεων αντιστοιχούσαν στο 34% του συνολικού ΑΕΠ της κοινότητας και το 1991 στο 40%, παρουσιάζοντας μια διαφορά 6%, που δεν δικαιολογεί

τη σημαντική αύξηση της ανεργίας και την τόση απώλεια ανταγωνιστικότητας.

Την ίδια όμως 20ετία το ΑΕΠ των εταίρων αυξήθηκε κατά 70% και η απασχόληση μόνον κατά 9%.

Αποδεικνύεται έτσι ότι η Ευρώπη δεν ξέρει να μετατρέπει την οικονομική ανάπτυξη και τη συσσώρευση πλούτου σε θέσεις εργασίας και πως αφομειώνει χειρότερα από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία μια τεχνολογική επανάσταση που αφαιρεί περισσότερη απασχόληση απ'όση δημιουργεί.

Είναι λοιπόν ένα ερώτημα, αν η Λευκή Βίβλος μπορεί να αντιμετωπίσει στην υπόλοιπη δεκαετία '90 την ανεργία και την έλλειψη ανταγωνιστικότητας με την ελαστικοποίηση ορισμένων εργασιακών σχέσεων και την περιορισμένη αύξηση των επενδύσεων που επιδιώκει σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο. Ας μην αγνοείται πως την ίδια εποχή, η Ευρώπη θα υπόκειται στην ολοένα και μεγαλύτερη διεθνοποίηση της οικονομίας μέσω των συμφωνιών της GATT, θα συνεχίζει να βλέπει τα κεφάλαιά της να "ίπτανται" ελευθέρως εκεί που υπάρχουν μικρότεροι φόροι, χαμηλότερο κόστος παραγωγής αλλά και νομισματική κερδοσκοπία και τέλος θα συνεχίζει τις φιλελεύθερες πολιτικές που δεν επιτρέπουν την αύξηση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα. Ομως εάν δεν βρεθούν λύσεις μετά από αυτή την δεκαετία οι εργασιακές συνθήκες των Ευρωπαίων θα κυμαίνονται μεταξύ αυτών της Σουηδίας.. και του Μπαγλαντές ("ΗΜΕΡΑ", Τετάρτη 19/1/94).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΙΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ
ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ.

8.1 Γενικά.

Το πραγματικό (Ακαθάριστο Εθνικό) Προϊόν (GNP) των βιομηχανικών χωρών της δύσης, μετά από μια άνοδο 3,8% κατά μέσον όρο, μεταξύ των ετών 1977-79, άρχισε μετά το 1980 να δείχνει σημεία υποχώρησης.

Συγκεκριμένα, ανήλθε μόνο κατά 1,3% το 1980, 1,6% το 1981 και έπεσε κατά 0,1% το 1982. Από το 1983 αρχίζει μια ανάκαμψη της παραγωγής στον εκβιομηχανισμένο κόσμο της δύσης που υπολογίζεται σε 2,3% το 1983, 3,9% το 1984 και 3,2% για το 1985.

Ως αίτιο της οικονομικής βαθύτερης κρίσης στην Ευρώπη, πολλοί θεωρούν την δεύτερη πετρελαϊκή κρίση του 1979-80, που σημειώθηκε μετά την μεταβολή της Περσίας σε κληρικό κράτος. Όμως, η πρώτη πετρελαϊκή κρίση με των βπλασιασμό της τιμής του πετρελαίου, δεν συγκρίνεται με τον 3πλασιασμό της δεύτερης και όμως η δεύτερη κρίση υπήρξε πιο σοβαρή απ'ότι η πρώτη.

Ετερα συνεπώς υπήρξαν τα βαθύτερα αίτια της Ευρωπαϊκής Οικονομικής κρίσης. Προτού προχωρήσουμε όμως στην ανάλυσή τους, ας δούμε δύο συμπτώματα της κρίσης. Τον πληθωρισμό και την ανεργία.

Η μεγαλύτερη κατάρρευση των μεταπολεμικών οικονομικών μύθων συνέβη μεταξύ των ετών 1977-82, όταν ψευδοδίλλημα πληθωρισμός ή ανεργία έγινε οδυνηρή πραγματικότητα στη δύση, πληθωρισμός μαζί με ανεργία.

Πράγματι, οι Ευρωπαϊκές χώρες δοκίμασαν μια πρωτόγνωρη συγκυρία της ταχείας ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών μαζί με αύξηση της ανεργίας (βλέπε πίνακα) και τα αίτια της ανόδου του πληθωρισμού είναι πλέον γνωστά. Ο εκτεταμένος εκχρηματισμός της Ευρωπαϊκής Οικονομίας υπήρξε η κυριότερη πηγή πληθωρισμού, μαζί με τα εκτεταμένα δημόσια ελλείματα των χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

ΑΙΤΙΑ

Τί συνέβη και ο δυτικός κόσμος, και ειδικότερα οι χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έχασαν προοδευτικά την ικανότητά τους να δημιουργούν νέες θέσεις απασχόλησης;

Τα αίτια αυτά ανήκουν σε τρεις, συγκοινωνούσες μεταξύ τους, ομάδες:

- Η μείωση των ωρών εργασίας, με ταυτόχρονη αύξηση των πραγματικών αμοιβών, σε μια περίοδο διεύρυνσης των εξωτερικών ελλειμάτων.

- Η διεύρυνση του δημόσιου τομέα και του κόστους πρόνοιας.

- Η ένταση του προστατευτισμού και η αδυναμία

εκσυγχρονισμού της παραγωγής, με κάμψη των παραγωγικών επενδύσεων, στις νέες τεχνολογίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Πληθωρισμός και ανεργία στις περισσότερες χώρες της ΕΟΚ

ΕΤΗ	ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ (Μ.Ο. %)	ΑΝΕΡΓΙΑ (%)
1977	9.8	5.4
1978	8.6	7.3
1979	9.0	7.4
1980	10.9	6.0
1981	9.9	7.8
1982	9.3	9.0
1983	7.2	9.0

GNP DELFATOR στις 4 χώρες της ΕΟΚ: Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Βρετανία.

ΠΗΓΗ: I.M.F.

Ο πληθωρισμός της κοινότητας μεταξύ του 1983 και του 1984 ήταν ο χαμηλότερος των πέντε τελευταίων χωρών.

8.2 Μείωση παραγωγής = αύξηση ανεργίας.

Η μέση εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας μειώθηκε κατά 7,4% από 43,2 ώρες στις 40 ώρες στις 8 χώρες της κοινότητας μεταξύ των ετών 1972-82. Η μείωση αυτή σημαίνει περιορισμό των ωρών εργασίας κατά 0,8% ετησίως. Στην πράξη όμως, η τάση μείωσης της εργασίας επιταχύνθηκε από το 1979 από 0,7% ετησίως μεταξύ 1972-79, σε 0,9% μεταξύ 1979-82. Δηλαδή, όταν οι Ευρωπαίοι εργαζόμενοι, μετά τη δεύτερη κρίση του πετρελαίου, έπρεπε να εντείνουν τις προσπάθειές τους -λόγω του

εισοδήματος που έχασαν υπέρ των χωρών του ΟΠΕΚ- έπραξαν ακριβώς το αντίθετο: τις εμείωσαν. Το αποτέλεσμα ήταν προδιαγεγραμμένο. Πτώση της παραγωγικότητας, χάσιμο αγορών, και τελικά ανεργία.

Πράγματι, στα τέλη του 1982 η ανεργία είχε φθάσει το 15% του ενεργού πληθυσμού στο Βέλγιο, το 8% στην Γερμανία, το 10% στη Γαλλία, το 11% στην Ιταλία και το 15% στη Βρετανία. Σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η ανεργία από 2,1% του ενεργού πληθυσμού την 10ετία 1961-70, ανέβηκε στο 11,2% την 10ετία 1971-80 και 9,5% το 1982. Η ανεργία συμπορεύτηκε με τη μείωση των ωρών εργασίας. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η λιγότερη εργασία στην Ευρώπη έφερε περισσότερη ανεργία στους Ευρωπαίους, ιδιαίτερα στους νέους της Ευρώπης.

Μια συσχέτιση, που πολλοί λίγοι τόλμησαν να κάνουν: όσο μειώνεται η προσπάθεια, τόσο πτωχεύει η οικονομία. Όσο μειώνεται η παραγωγή, τόσο αυξάνει η ανεργία. Μια καμπύλη "αντιφίλιπς" θα μπορούσε εδών χαραχθεί με θετική βέβαια κλίση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΜΑΖΙΚΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.

9.1 Στατιστικές έρευνες για την ανεργία.

Στην Ελλάδα, οι επίσημες κρατικές πηγές που δίνουν στοιχεία σχετικά με την ανεργία, είναι η ΕΣΥΕ και ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ).

Οι έρευνες των παραπάνω υπηρεσιών δεν εκτιμούν τον πραγματικό αριθμό των ανέργων, κυρίως για τους παρακάτω λόγους:

- Γιατί πραγματοποιούνται την περίοδο που αυξάνεται στο μέγιστο η εποχιακή απασχόληση (τουρισμός, γεωργικές καλλιέργειες, κ.λπ.).

- Γιατί ορίζεται σαν απασχολούμενος εκείνος που δούλεψε τουλάχιστον μία ώρα κατά την εβδομάδα διεξαγωγής της έρευνας.

- Γιατί δεν καταγράφεται το φαινόμενο της υποαπασχόλησης.

Ο ΟΑΕΔ παρακολουθεί τη μισθωτή απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, δηλαδή τους εργαζόμενους που είναι ασφαλισμένοι, κύρια στο ΙΚΑ. Ο αριθμός των εργαζομένων αυτών ανέρχεται σε 1,8 εκατομμύρια άτομα περίπου, ενώ το σύνολο του εργατικού δυναμικού φτάνει τα 3,9 εκατομμύρια άτομα περίπου. Οι υπηρεσίες του ΟΑΕΔ που

καταγράφουν τους ανέργους λειτουργούν βασικά σε αστικές και ημιαστικές περιοχές. Η εγγραφή των ανέργων είναι προαιρετική και επηρεάζεται άμεσα από τις προϋποθέσεις για επιδότηση, δεν επιδιώκουν να εγγραφούν σαν άνεργοι και έτσι ο πραγματικός αριθμός των ανέργων είναι κατά πολύ μεγαλύτερος από εκείνο των εγγεγραμμένων στις υπηρεσίες του ΟΑΕΔ.

Με όσα εκτέθηκαν, βγαίνει το συμπέρασμα ότι και οι δύο πηγές υποεκτιμούν το πραγματικό μέγεθος της ανεργίας και υποαπασχόλησης. Παρ'όλα αυτά, η επεξεργασία των στοιχείων που παρέχουν μπορεί να δείξει την εξέλιξη ορισμένων πλευρών του μεγέθους και της διάρθρωσης της ανεργίας. Αυτό θα προσπαθήσουμε να κάνουμε στις επόμενες παραγράφους, αποφεύγοντας κατά το δυνατόν τη χρησιμοποίηση απόλυτων μεγεθών.

9.2 Οι διαστάσεις της μαζικής ανεργίας.

1. Συνολικός αριθμός ανέργων.

Το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα παλαιότερα, πριν το 1960, ήταν μόνιμα υψηλό και έφτανε το 10-15% του εργατικού δυναμικού.

Μετά το 1960 και μέχρι το 1978, τα επίσημα στατιστικά στοιχεία δίνουν μέσο όρο ανεργίας της περιόδου 1960-78 4,7%. Μέχρι και το 1981 τα επίσημα

ποσοστά ανεργίας της ΕΣΥΕ μένουν καθηλωμένα κάτω από 4%, αλλά μετά το 1982, σημειώνουν ραγδαία αύξηση για να φτάσουν με διακυμάνσεις το 7,4% το 1987, το 1988 7,7%, και το 1989 7,8%.

Η εξέλιξη της εγγεγραμμένης ανεργίας φαίνεται από τους παρακάτω πίνακες που παραθέτουμε, τα στοιχεία των οποίων δίνονται από την ΕΣΥΕ (πίνακες 1,2,3,4,5,6,7).

Τα επίσημα στοιχεία της ΕΣΥΕ και του ΟΑΕΔ, παρά την υποεκτίμηση της πραγματικότητας, εν τούτοις της οικονομικής κρίσης, που πέραν των άλλων είχε σαν συνέπεια την καθήλωση του ποσοστού αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σε χαμηλά επίπεδα.

Όμως τα επίσημα στοιχεία, όπως προαναφέραμε, δεν απεικονίζουν την πραγματικότητα. Ήδη για την περίοδο 1960-78 ο μέσος ετήσιος όρος του ποσοστού ανεργίας υπολογίζεται σε 9,8%.

Αλλά και τα τελευταία επίσημα ποσοστά ανεργίας βρίσκονται πολύ πιο χαμηλά από τα πραγματικά.

9.2.α Γεωγραφική κατανομή της ανεργίας.

Μια ιδιαίτερη πτυχή της γεωγραφικής κατανομής της ανεργίας είναι η ανεργία σε τοπικό επίπεδο. Παρουσιάζεται έτσι αυξημένη ιδιαίτερα κατά τόπους, συνήθως σε περιοχές που στηρίζονται σε βιομηχανίες

παραδοσιακών κυρίως κλάδων ή που για διάφορους λόγους έγιναν προβληματικές. Έτσι λ.χ. σύμφωνα με δημοσιεύματα του καθημερινού τύπου, στη Θεσσαλονίκη -περιοχή με πολλές βιοτεχνίες και μικρές βιοτεχνίες ιματισμού κ.ο.κ.- η ανεργία κινείται τα τελευταία χρόνια μέχρι το 20% του εργατικού δυναμικού (έναντι στους πέντε), ενώ στην Πάτρα ανάλογα έφτασε ένας στους τέσσερις εργαζομένους να μην έχει δουλειά. Ανάλογα στοιχεία έχουν δει το φως της δημοσιότητας και για άλλες περιοχές της χώρας. Ιδιόμορφη περίπτωση ανέργων που δεν μπορούν -φυσικά- να μετρηθούν στον συνολικό αριθμό, αλλά και που δεν μπορούν να αγνοηθούν, είναι οι άνεργοι μετανάστες. Κι αυτό γιατί σε περίπτωση που χάσουν την ελπίδα να βρουν δουλειά, είναι πιθανότητα να παλινοστήσουν. Λειτουργούν, δηλαδή, σαν "λανθάνων" ή εφεδρικός στρατός. Ο αριθμός τους μάλιστα, δεν είναι ευκαταφρόνητος, σαν ποσοστό επί του συνόλου. Στην Ο.Δ.Γερμανίας λ.χ. αναφέρονταν σε σύνολο 120.000 εργοστασιακών εργατών 14.000 άνεργοι, δηλαδή ποσοστό 12% περίπου (Ριζοσπάστης 28/4/1988).

9.2.β Η ανεργία από άποψη επιπέδου εκπαίδευσης των ανέργων.

Ιδιαίτερα υψηλό παρουσιάζεται το ποσοστό ανεργίας των πτυχιούχων ανωτάτων σχολών, καθώς και αυτών που

φοίτησαν ή φοιτούν σε ανώτατη σχολή.

Η ανεργία στους νέους επιστήμονες είναι φαινόμενο ποιοτικά νέο. Κύρια μετά το 1980 παρουσιάζεται το φαινόμενο, νέοι επιστήμονες να μένουν άνεργοι για μεγάλο χρονικό διάστημα ή να εργάζονται σε εργασίες άσχετες με την ειδικότητά τους, φαινόμενο που δεν είναι άσχετο με το μέγλωμα του χάσματος ανάμεσα στην προσφερόμενη απασχόληση και τη δοσμένη επαγγελματική κατάρτιση, απόρροια της ελαττωματικής και μη ισόρροπης οικονομικής ανάπτυξης της χώρας μας.

Αυτό ισχύει και για τους απόφοιτους των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του ΤΕΙ του Μεσολλογίου, όπου -όπως αποκάλυψε μέλος του ΔΣ των φοιτητών- σε 200 απόφοιτους μόνο οι 50 είχαν βρει δουλειά (Ριζοσπάστης 30/6/1988). Επίσης ιδιαίτερη οξυμένη παρουσιάζεται η ανεργία των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης, που ενώ αντιπροσωπεύουν το 21% περίπου του εργατικού δυναμικού, συμμετέχουν με ποσοστό 40% στο σύνολο των ανέργων. Η έλλειψη οποιασδήποτε ειδικεύσης, καθώς και ο κορεσμός των θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα και της υπηρεσίας, αποτελούν τις κύριες αιτίες για το μεγάλο ποσοστό ανεργίας των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης.

9.2.γ Η χρόνια ανεργία.

Χρόνια ανεργία ή ανεργία μακράς διάρκειας είναι εκείνη που τα άτομα, αν και ζητούν εργασία, παραμένουν άνεργα πάνω από ένα χρόνο. Το μέγεθος της χρόνιας ανεργίας από μια πλευρά δείχνει το βαθμό όξυνσης της ανεργίας, αφού δημιουργεί μεγάλα κοινωνικά προβλήματα. Παράλληλα δείχνει και την αδυναμία της καπιταλιστικής οικονομίας να δημιουργήσει νέες θέσεις απασχόλησης.

Η αύξηση της χρόνιας ανεργίας μετά το 1981 και ιδιαίτερα μεταξύ των ετών 1982 και 1987, είχε σαν αποτέλεσμα περίπου το 45% των ανέργων να βρίσκονται στην ανεργία περισσότερο από ένα χρόνο.

9.2.δ Η ανεργία κατά κλάδους.

Τα επίσημα στοιχεία για την ανεργία κατά κλάδους και την εξέλιξή της είναι τελείως ελλιπή. Εκείνα που είναι διαθέσιμα σχετίζονται με τον αριθμό των ανέργων, που είχαν εργαστεί στο παρελθόν κατά κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας.

Παρά τα ελλιπή και υποεκτιμημένα στοιχεία των αρμοδίων υπηρεσιών, φαίνεται καθαρά ότι οι κατηγορίες που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας είναι εκείνες των οικοδομήσεων, βιομηχανίας-βιοτεχνίας και μεταφορών. Παρατηρούμε ότι πλήττονται ιδιαίτερα οι

κλάδοι της υλικής παραγωγής που ασχολούνται με τις κατασκευές και σχετικά λιγότερο οι υπηρεσίες. Κύριες αιτίες, η οικονομική ύφεση που οδήγησε σε κάθετη πτώση τις επενδύσεις και η αδυναμία επιχειρήσεων των κλάδων υλικής παραγωγής να αντιμετωπίσουν τον αυξημένο ανταγωνισμό που προέκυψε λόγω και της ένταξης της χώρας στην ΕΟΚ.

9.2.ε Η ανεργία μειονεκτούντων ατόμων.

Κοινωνικές ομάδες στις οποίες ενδημεί η ανοιχτή και κρυφή ανεργία είναι αυτές με ανατομικά, φυσιολογικά και ψυχολογικά προβλήματα. Συχνά οδηγούνται σε έσχατη ένδεια, όπως αποκαλύπτει η καθημερινή εμπειρία και δημοσιογραφία. Και συχνά το μέγεθος της ανεργίας είναι σχεδόν καθολικό. Σύμφωνα, λ.χ. με την Ομοσπονδία Κωφών Ελλάδας, το 85% των κωφών είναι άνεργοι (Ριζοσπάστης 28/5/1988).

Οι κοινωνικές προεκτάσεις τέτοιων στοιχείων φτάνουν στην καρδιά του καπιταλιστικού συστήματος και του απάνθρωπου προσώπου του προς εκείνους που έπληξε κάποια ατυχία, ή συχνά, κάποιο γρανάζι της μηχανής του.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ
% Ανεργίας / Κλίμακα Ηλικίας

ΗΛΙΚΙΑ	1988	1989	1990	1991
Σύνολο %	303.390 7.65	295.921 7.46	281.157 7.028	301.099 7.65
14 %	1.225 16.51	1.455 15.67	986 14.43	1.795 30.1
15-19 %	41.436 28.98	36.921 25.6	37.046 25.42	37.987 27.19
20-24 %	91.718 24.77	96.285 24.6	90.010 22.50	93.927 23.46
25-29 %	55.180 11.59	54.169 11.65	51.343 11.02	54.228 11.55
30-44 %	77.702 5.27	75.227 5.0	70.007 4.672	77.914 5.28
45-64 %	35.449 2.58	31.449 2.32	30.778 2.243	34.397 2.58
65+ %	680 0.57	416 0.40	986 0.882	790 0.74

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ
% ανεργίας/ανά περιοχή.

	1 9 8 8		1 9 8 9		1 9 9 0		1 9 9 1	
	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ
Σύνολο ανεργίας	121656 40.09	181735 59.90	114642 38.74	181280 61.25	107406 38.20	173751 61.79	120784 40.11	180315 59.88
Βατολικής Μακεδονίας και Θράκης ανεργίας	8437 37.35	14152 62.64	6442 33.94	12538 66.05	4508 32.16	9508 67.83	4452 33.15	8976 66.84
Κεντρικής Μακεδονίας ανεργίας	18439 40.32	27284 59.67	19673 392.43	30340 605.22	17044 40.26	25284 59.73	16373 41.38	23195 58.62
Βορειοδυτικής Μακεδονίας ανεργίας	3130 40.32	2970 59.67	3117 46.39	3602 53.6	4648 41.60	6550 58.49	4093 48.71	4309 51.28
Αιγαίου ανεργίας	2654 43.82	3402 56.17	2424 46.03	2840 53.94	1409 35.72	2535 64.27	4452 42.17	6104 57.82
Κεντρικής Ελλάδας ανεργίας	6464 32.98	13132 67.0	5957 30.4	13577 69.50	5634 25.80	16199 74.19	5601 30.58	12710 69.40
Βορειοδυτικών Περσών ανεργίας	1361 50.0	1361 50.0	901 34.23	1732 65.80	563 19.49	2324 80.47	1149 42.10	1580 57.89
Βορειοδυτικής Ελλάδας ανεργίας	7893 38.54	12587 61.45	7689 34.0	14893 65.95	7959 36.69	13734 63.31	9192 44.91	11274 55.086
Βατολικής Μακεδονίας και Θράκης ανεργίας	5919 43.71	7620 56.27	4710 35.41	8589 64.57	5846 45.60	6973 54.40	7468 53.60	6463 46.39
Αττικής ανεργίας	56881 41.32	80763 58.67	54238 41.08	77790 58.91	50780 40.50	74585 59.49	57017 39.54	87177 60.45
Αιολοπ/σος ανεργίας	3606 26.49	10002 73.5	3186 28.56	7966 71.43	3451 26.63	9508 73.36	4093 32.75	8402 67.24
Βορείου Πελοποννησίου ανεργίας	2177 56.13	1701 43.86	4364 60.31	2632 39.68	1761 56.82	1336 43.17	3088 52.44	2801 47.57
Βορείου Πελοποννησίου ανεργίας	2109 46.26	2449 53.71	4018 44.82	1801 55.176	2254 56.13	1761 43.86	1149 37.20	1939 62.79
Αιολοπ/σος ανεργίας	2586 36.54	4491 63.46	5334 35.05	1870 64.92	1549 30.97	3451 69.0	2657 33.03	5386 66.96

στατιστικά στοιχεία στον πίνακα αυτό δείχνουν ότι το 1988 σε σύνολο πολιτών όλης της Ελλάδας το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ήταν 19,81% περισσότερο από ότι των ανδρών. Άρα οι γυναίκες πλήττονταν από την ανεργία περισσότερο από ότι οι άνδρες. Το ίδιο και το 1991 που η διαφορά των γυναικών είναι 19,77% περισσότερο από ότι των ανδρών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
 ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ
 % ανεργίας/αστικότητα τόπου ερεύνης

	1 9 8 8		1 9 8 9		1 9 9 0		1 9 9 1	
	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ
Όλο ανεργίας	121655 40.09	181735 59.90	114642 38.74	181280 61.25	107406 38.20	173751 61.79	120784 40.11	180315 59.88
Περιοχή αυτοπευούσ. ανεργίας	53207 41.39	75320 58.60	50221 40.57	73565 59.42	45568 40.79	66134 59.20	52493 39.23	81289 59.88
Π.Σ. Θεσ- σαλονίκης ανεργίας	10206 38.35	16398 61.63	11776 38.03	19188 61.96	8804 38.21	14227 61.74	11633 43.08	15367 56.91
Πολιτικές ανεργίας	30618 38.36	49601 61.83	26807 32.82	54862 67.17	24721 32.35	51696 67.64	28150 38.09	45743 61.90
Βιομηχανικές ανεργίας	10546 36.99	17963 63	10321 40.26	15309 59.73	10705 35.67	19298 64.32	11705 43.46	15224 56.53
Υπηρεσιακές ανεργίας	17078 43.2	22453 56.79	15516 45.8	18357 54.19	17608 54.19	22397 44.00	16804 42.54	22692 57.45

Από τον πίνακα αυτό παρατηρούμε την ανεργία ανδρών και γυναικών ξεχωριστά στο 1988-91 σε περιοχές αστικότητας. Βλέπουμε ότι πάλι οι γυναίκες είναι αυτές που μαστίζονται περισσότερο από την ανεργία απ'ότι οι άνδρες, και η διαφορά τους από τους άνδρες κυμαίνεται από 19.81% έως 17% περισσότερο απ'ότι οι άνδρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ
% ανεργίας/άνεργος παλαιός, άνεργος νέος

	1 9 8 8		1 9 8 9		1 9 9 0		1 9 9 1	
	Άρρεν	Θήλυ	Άρρεν	Θήλυ	Άρρεν	Θήλυ	Άρρεν	Θήλυ
Σύνολο % ανεργίας	121655 40.1	181735 59.90	114642 38.74	181280 61.25	107407 38.20	173751 61.79	120784 40.11	180315 59.88
Άνεργος παλαιός % ανεργίας	78554 50.72	76409 49.27	65391 46.47	75296 53.52	61485 46.93	69514 53.06	67573 47.09	75903 52.90
Άνεργος νέος % ανεργίας	43001 28.99	105326 71.00	49251 31.72	105983 68.27	45920 30.58	104236 69.41	53211 33.75	104412 66.24

Από τον πίνακα αυτό παρατηρούμε ότι πάλι τα πρωτεία τα έχουν οι γυναίκες στο θέμα της ανεργίας. Μόνο το 1988 στην κατηγορία των παλαιών ανέργων οι άνδρες έχουν ποσοστό ανεργίας 50.72% ενώ οι γυναίκες 49.27%. Δηλαδή οι άνδρες έχουν ποσοστό 1.45% περισσότερο από τις γυναίκες. Αυτό όμως είναι σημαντικό γιατί σε όλα τα χρόνια από το 1981 έως το 1991 και σε όλες τις κατηγορίες οι γυναίκες άνεργες έχουν πολύ περισσότερο ποσοστό ανεργίας από ότι οι άνδρες. Η αυξομείωση των γυναικών σε σχέση με των ανδρών είναι περίπου +19,80 περισσότερο των γυναικών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ
% ανεργίας/επίπεδο εκπαίδευσης.

	1 9 8 8		1 9 8 9		1 9 9 0		1 9 9 1	
	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ
ολο ανεργίας	121656 40.09	181735 59.90	114642 38.74	181280 61.25	107406 38.20	173751 61.79	120784 40.11	180315 59.88
υν με- τυχικό λο υδών ανεργίας	544	680	227	346	423	493	1005	646
χιούχοι τάτων λών ανεργίας	8097	17895	13026	18634	11128	19087	10628	19173
τησαν ή τούν σε τατες λές ανεργίας	4763	5511	3879	4987	3240	3592	3375	4309
χιούχοι π.Τεχν. γγελμ. λών ανεργίας	10954	13540	10529	14131	9719	13734	9192	13931
υν απο- ήριο ης Εκπ. ανεργίας	38102	73687	38237	75989	36835	74163	43732	77627
υν εν- κτικό άξης Μέσης αίδευσ. ανεργίας	15785	19187	15863	16486	13100	18875	17091	17737
λυτήριο οτικού ανεργίας	38307	44566	29232	44679	28806	39370	31166	41722
εικτικό ς τάξης οτικού ανεργίας	3946	4899	2909	4641	3451	3099	3231	4165
πής όλου αείο ανεργίας	1157	1769	693	1385	704	1338	1364	1005
	39.54	60.45	33.34	66.65	34.47	65.52	57.55	42.40

ΠΙΝΑΚΑΣ 6
ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ
% ανεργίας/οικογενειακή κατάσταση

	1 9 8 8		1 9 8 9		1 9 9 0		1 9 9 1	
	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ
Σύνολο % ανεργίας	121656 40.09	181735 59.90	114642 38.74	181280 61.25	107406 38.20	173751 61.79	120784 40.11	180315 59.88
Αγαμος % ανεργίας	75184 43.72	96753 59.90	77998 45.42	93722 54.57	72472 42.96	96207 57.03	82725 45.53	98954 54.46
Εγγαμος % ανεργίας	44566 37.15	75338 62.84	34358 30.09	79799 69.90	32539 31.97	69233 68.02	35905 33.69	70661 66.30
Χήρος/χήρα % ανεργίας	680 15.14	3180 84.83	485 12.96	3256 87.03	775 22.00	2747 77.99	574 12.29	4093 87.68
Διαζευγμέν % ανεργίας	1225 17.48	5783 28.56	1801 28.56	4503 71.43	1620 22.55	5564 77.44	1580 19.30	6607 80.71

ανεργία σχέση με την οικονομική κατάσταση παρουσιάζει τεράστιες διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών. Και ένα απλό παράδειγμα με βάση στοιχεία του πίνακα αυτού είναι οι χήρες και οι χήροι. Και βλέπουμε ότι το ποσοστό ανεργίας χήρων ανδρών το 1988 είναι 15,14% ενώ το ποσοστό ανεργίας χήρων γυναικών το 1988 είναι 84,83%. Το ποσοστό ανεργία χήρων ανδρών το 1991 είναι 12,29%. Το ποσοστό ανεργίας των χήρων γυναικών το 1991 είναι 87,68%. Φαίνεται καθαρά, λοιπόν, ότι οι γυναίκες χήρες το 1988 ξεπερνούν τους άνδρες χήρους με ποσοστό 69,69% περισσότερο από αυτούς. Και το 1991 το ποσοστό ανέργων γυναικών που είναι χήρες είναι περισσότερο κατά 75,39 από το ποσοστό των ανδρών που είναι χήροι. Δηλαδή, το 1991 αυτή η διαφορά αυξήθηκε περισσότερο από ότι ήταν το 1988.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7
ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ
 % ανεργίας/σχέση προς τον υπεύθυνο του νοικοκυριού.

	1 9 8 8		1 9 8 9		1 9 9 0		1 9 9 1	
	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ	Αρρεν	Θήλυ
Σύνολο % ανεργίας	121656 40.09	181735 59.90	114642 39.74	181280 61.25	107406 38.20	173751 61.79	120784 40.11	180315 59.89
Υπεύθυνος % ανεργίας	49261 74.10	17214 25.89	40592 73.70	14477 26.29	36976 71.52	14649 28.37	40716 68.31	18886 31.68
Σύζυγος % ανεργίας	136 0.198	68516 99.80	208 0.28	73149 99.71	845 1.327	62824 98.67	287 0.45	62618 99.54
Παιδιά υπεύθυνου ή συζύγου % ανεργίας	68788 43.46	89473 56.53	69824 44.50	82072 55.49	67965 42.88	90503 57.11	76406 45.48	91558 54.51
Γονείς υπεύθυνου ή συζύγου % ανεργίας	68 33.33	136 66.66	69 12.45	485 87.54	-- --	282 100.0	72 16.70	359 83.29
Άλλος συγγενής % ανεργίας	2654 38.24	4287 61.77	2979 38.74	4710 61.25	1197 20.47	4648 79.50	2513 34.64	4739 65.33
Λοιποί % ανεργίας	748 26.17	2109 73.79	970 41.18	1385 58.81	423 33.35	845 66.64	790 26.83	2154 73.16

Αυτό τον πίνακα βλέπουμε τα ποσοστά ανεργίας από το 1988-1991 πάλι σχέση μεταξύ ανδρών και γυναικών σε σχέση όμως με την υπευθυνότητα νοικοκυριού. Από τους άνδρες υπεύθυνους στο νοικοκυριό το 68,31% το 1991 είναι άνεργοι, ενώ από τις γυναίκες υπεύθυνες στο νοικοκυριό 31,68% είναι άνεργες. Εδώ βλέπουμε ότι οι άνδρες άνεργοι σ'αυτή την περίπτωση ξεπερνούν τις γυναίκες. Μόνο σ'αυτή την περίπτωση όμως είναι αυτό, γιατί σε όλες τις άλλες περιπτώσεις πάλι οι γυναίκες ξεπερνούν τους άνδρες ανέργους. Π.χ. όταν υπεύθυνοι στην οικογένεια είναι άλλοι συγγενείς, ακόμη και ανάμεσα στους συζύγους, οι γυναίκες σύζυγοι είναι άνεργες πολύ περισσότερες απ'ότι οι άνδρες σύζυγοι.

άνεργοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10οΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ10.1 Μια πρώτη γενική εικόνα.

Η αύξηση της ανεργίας τις τελευταίες δεκαετίες του 20ου αιώνα είναι μια πραγματικότητα. Και οι συνέπειες αυτής είναι αρκετά ορατές, πολλές και ποικίλες. Ο ακριβής προσδιορισμός τους όμως είναι δύσκολος. Απαιτεί ειδικές εργασίες, μελέτες και δειγματοληπτικές έρευνες.

Στη χώρα μας εκατοντάδες χιλιάδες άντρες και γυναίκες, ικανοί για εργασία, είναι καταδικασμένο σήμερα σε αναγκαστική αργία και άλλες εκατοντάδες χιλιάδες υποαπασχολήσεις. Από έλλειψη απασχόλησης απειλούνται ολόκληρες μελλοντικές νέες γενιές να μείνουν έξω από την οικονομική δραστηριότητα. Το στρες στην ανεργία και η έλλειψη απασχόλησης, η αβεβαιότητα για το αύριο και η απογοήτευση, είναι προβλήματα για πολλούς ανθρώπους της χώρας μας. Η δουλειά έχει γίνει σήμερα για πολλούς άπιαστο όνειρο.

Οι απολύσεις έχουν πάρει πρωτοφανείς διαστάσεις. Και ο αριθμός τους είναι ανατριχιαστικός σε σχέση με τον οικονομικό ενεργό πληθυσμό της χώρας μας.

Και δεν είναι μόνο η ποσοτική πλευρά του προβλήματος, όπου σχεδόν το 10% του πιο πολύτιμου και δημιουργικού παράγοντα, της εργατικής δύναμης,

αναγκαστικά εκτοπίζεται από τη Σουλειά, αλλά το πιο κρίσιμο σημείο είναι η ποιοτική του πλευρά.

Το ποσοστό των νέων ανέργων, κάτω της ηλικίας των τριάντα χρόνων, ξεπερνά το 60% όλων των ανέργων του τόπου. Οι γυναίκες είναι πρώτες στις απολύσεις και οι τελευταίες στις προσλήψεις. Ένα απλό παράδειγμα, είναι τα στοιχεία του 1985, που οι άνεργοι πτυχιούχοι των ανωτέρων και ανωτάτων σχολών και με απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης, ανέρχονται σε 150.000 άτομα. Φαίνεται καθαρά ότι η ανεργία πλήττει περισσότερο τη νέα γενιά, τις γυναίκες, τους ειδικευμένους εργαζόμενους και τους επιστήμονες.

Το πρόβλημα της ανεργίας είναι πολυσύνθετο, γι'αυτό και οι επιπτώσεις της είναι άμεσες ή έμμεσες, μερικές ή συνολικές, βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες, οικονομικές και επαγγελματικές, πολιτικές και κοινωνικές, ιδεολογικές, πολιτιστικές, ψυχολογικές, κ.λπ.

10.2 Κοινωνικές επιπτώσεις της ανεργίας. 131

Στην εποχή των κομπιούτερς, της μικροηλεκτρονικής, της πληροφορικής και της εξερεύνησης του διαστήματος, ο άνθρωπος δεν μπορεί να λύσει βασικά προβλήματά του, ακόμα και της εξασφάλισης των βασικότερων μέσων ύπαρξης. Μπροστά σ'αυτή την αντίθεση, ο άνεργος νιώθει δέος για

τη ζωή, συχνά υποτιμά τις δυνάμεις του, νιώθει συμπλέγματα κατωτερότητας, απογοητεύεται, ψάχνει να βρει διέξοδο, που οδηγεί πολλές φορές σε φυγή από την πραγματικότητα.

Σε έκθεση της Μόνιμης Επιτροπής Απασχόλησης της ΕΟΚ, αναφέρεται ότι:

"Η μακροχρόνια ανεργία κλονίζει την εμπιστοσύνη και την αυτοπεποίθηση ενός ατόμου, και οδηγεί σε αισθήματα ταπείνωσης και μοναξιάς... προκαλεί αλλαγές στη συμπεριφορά και στη δραστηριοποίηση... πολλοί, αντιμετωπίζοντας ιδιαίτερα παρατεταμένη ανεργία, πέφτουν σε παθητικότητα και απελπισία".

Σε συνθήκες σταθερής και παρατεταμένης ανεργίας, όπως αυτής που ζούμε στη χώρα μας, αυξάνει απότομα ο αριθμός των ψυχολογικών παθήσεων.

Μια έρευνα της ψυχιατρικής κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, απέδειξε ότι στο γενικό πληθυσμό του Βύρωνα και της Καισαριανής, το 17% του πληθυσμού παρουσιάζει συμπτώματα κατάθλιψης. Απ' αυτούς, τα υψηλότερα ποσοστά ήταν στα οικονομικά φτωχότερα στρώματα, ιδιαίτερα στους άνεργους και ανειδίκευτους εργάτες. Αντίθετα, οι επιχειρηματίες και τα στελέχη επιχειρήσεων βρίσκονται στην πιο χαμηλή κλίμακα.

Το πρόβλημα της κατάθλιψης, σύμφωνα πάντοτε με την ίδια έρευνα, εμφανίζεται κατά 4-5% αυξημένο στις

γυναίκες απ'ότι στους άντρες. Το ποσοστό κατάθλιψης στον πλυθυσμό της Αθήνας αγγίζει το 11%.

Μια άλλη έρευνα εκτιμά ότι 1% αύξηση της ανεργίας των μισθωτών σε μια χώρα πέρα από τα "φυσιολογικά όρια" οδηγεί σε 3,4% αύξηση των διανοητικών παθήσεων.

Σε έρευνα της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης για παιδιά σε "προβληματικές" οικογένειες ή παιδιά ανέργων γονιών, διαπιστώθηκε καθυστέρηση στη σωματική ανάπτυξη και σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα σε κάθε ένα στα τέσσερα παιδιά. Τα προβλήματα αυτά ήταν κατάθλιψη, παντελής έλλειψη στόχων και επιθυμιών και προβληματική ανάπτυξη του "εγώ".

Δίπλα στους σύγχρονους βιοτικού περιβαλλοντικούς λοιπούς παράγοντες, η μαζική ανεργία συντελεί στη βιολογική υποβάθμιση των λαϊκών μαζών.

Το επάγγελμα δεν είναι μόνο η βάση του ανθρώπου για την επιβίωσή του, αλλά και βασικό κριτήριο επιτυχίας του στη ζωή, βάση αυτοσεβασμού και επιβεβαίωσης της προσωπικότητάς του. Ιδιαίτερα οι νέοι και οι νέες, μη έχοντας αρκετή κοινωνική εμπειρία, δυσκολεύονται ακόμα περισσότερο από την παράταση της ανεργίας. Η έλλειψη της χαράς της δημιουργίας και της επίδοσης στην εργασία, η απομάκρυνση από τον συναδελφικό χώρο, η έλλειψη ευκαιριών ψυχαγωγίας, κ.λπ., ωθεί μια μερίδα από ανέργους στον αλκοολισμό, στα ναρκωτικά, στην πορνεία,

στην εγκληματικότητα, στις διαρρήξεις, στον υπόκοσμο.

Το πρόβλημα της διάδοσης των ναρκωτικών έχει πάρει σήμερα επικίνδυνες διαστάσεις κα. ανησυχεί σοβαρά την κοινή γνώμη. Η μακροχρόνια ανεργία έχει τη "συμβολή" της και εδώ.

Τα επίσημα στοιχεία μαρτυρούν ότι στις ΗΠΑ το 30-40% των μαθητών και το 51% των φοιτητών, ηλικίας 12-18 χρόνων κάνουν χρήση ηρωίνης, κοκαΐνης, χασίς, μαριχουάνας και LSD.

Η εξεταστική επιτροπή της ΕΟΚ εκτιμά ότι στην κοινότητα υπάρχουν: "1.500.000 τακτικοί χρήστες ηρωίνης, ηλικίας κυρίως μεταξύ 17 και 25 ετών. Τα εγκλήματα που διαπράττονται στο δρόμο από τοξικομανείς, αυξάνονται καθημερινά".

Στην Ολλανδία είναι ελεύθερη η χρήση ναρκωτικών. Οι επίσημοι καταγεγραμμένοι ναρκωμανείς στη χώρα αυτή ανέρχονται σε 25.000. Στην Ο. Δ. Γερμανίας υπάρχουν πάνω από 600.000 ναρκωμανείς. Ανάλογη είναι η κατάσταση και στις άλλες δυτικές χώρες, Αγγλία, Γαλλία, Δανία, Βέλγιο, Ιταλία, κ.λπ.

Τα θύματα της ανεργίας πέρα από τη χρήση, γίνονται πιο εύκολα έρμαια των κυκλωμάτων εμπορίας και διακίνησης ναρκωτικών. Ακόμα, αν και οι κοινωνικοψυχολογικοί παράγοντες που οδηγούν στη χρήση ναρκωτικών είναι ποικίλοι και πολυσύνθετοι, μπορούμε με βεβαιότητα να

πούμε πως το φάσμα της ανεργίας δεν επιδρά μόνο στα άμεσα θύματά της. Ο πολύ γνωστός αγώνας των μαθητών και φοιτητών για μια θέση στο Πανεπιστήμιο ή σε ανώτερη σχολή, η έντονη ψυχολογική φόρτιση για "εξασφάλιση", συντελεί από μεριάς της στο να διαδίδονται τα ναρκωτικά με σχετική ευκολία και σ'αυτούς του κοινωνικούς θύλακες.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν μελέτες "που να προσδιορίζουν ακριβώς τον αριθμό των χρηστών (ναρκωτικών) και τοξικομανών... Ομως όλα δείχνουν ότι η διάδοση των ναρκωτικών ανάμεσα στη νεολαία αυξάνει ραγδαία τα τελευταία χρόνια. ...Ασφαλώς δεν ήρθαν μόνα τους. Ηρθαν με έναν ξένο τρόπο ζωής από τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και τις ΗΠΑ, σε συνδυασμό με την πολιτιστική μας εξάρτηση από τις χώρες αυτές.

Σε όλες σχεδόν τις χώρες έγινε παραδεκτό ότι η αύξηση της εγκληματικότητας συνδέεται και με τη μακροχρόνια ανεργία. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με την Ε.Σ.Υ.Ε., συνολικά η εγκληματικότητα, από 261.111 διαπραχθέντων αδικημάτων το 1978, ανέβηκε στα 335.170 το 1982.

Μια μερίδα ανέργων γίνεται έρμαιο του αμερικάνικου τρόπου ζωής, της "πολιτιστικής πορνείας". Η άρχουσα τάξη, προκειμένου να κρατάει μακριά από την ταξική πάλη και τους αγώνες μερικά πιο καθυστερημένα στρώματα, ωθεί προς την περιθωριοποίηση και την υποκουλτούρα. Στη χώρα

μας υπάρχει ένα ολόκληρο κύκλωμα παραγωγής και εισαγωγής πορνογραφίας. Δεν είναι λίγες "επιχειρήσεις" με ζωντανό πορνοθέαμα. Οι πορνοεκδότες θησαυρίζουν. Στην Αθήνα κυκλοφορούν 30 περιοδικά ανάλογου περιεχομένου από 10 εκδότες. Απ'αυτούς οι τρεις εκδίδουν τα 18 από αυτά.

Εκτός από τις ποσοτικές διαστάσεις, η ανεργία έχει και σοβαρές ποιοτικές προεκτάσεις. Και είναι σίγουρο ότι η ανεργία οδηγεί σε πολλά κοινωνικά προβλήματα. Μερικά από αυτά είναι τα εξής:

- Παθητικότητα και απελπισία.
- Ψυχολογικές παθήσεις.
- Κατάθλιψη.
- Αύξηση των διανοητικών παθήσεων.
- Αύξηση του αριθμού των θανάτων.
- Αυτοκτονίες.
- Αλκοολισμός.
- Κακομεταχείριση παιδιών και γυναικών.
- Ναρκωτικά.
- Αύξηση εγκληματικότητας.

Και εφόσον εντοπίσαμε τις 10 βασικότερες κοινωνικές επιπτώσεις που προκαλεί η ανεργία, θα αναφερθούμε σε κάθε μία από αυτές.

-- Παθητικότητα και απελπισία: Σε μία έκθεση της Μόνιμης Επιτροπής Απασχόλησης της ΕΟΚ, αναφέρεται ότι "η μακροχρόνια ανεργία κλονίζει την εμπιστοσύνη και την

αυτοπεποίθηση ενός ατόμου και οδηγεί σε αισθήματα ταπείνωσης και μοναξιάς. Και λόγω της παρατεταμένης ανεργίας που αντιμετωπίζουν πολλοί, πέφτουν σε παθητικότητα και απελπισία.

-- **Ψυχολογικές παθήσεις:** Η έρευνα της ψυχιατρικής κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών απέδειξε ότι στο γενικό πληθυσμό του Βύρωνα και της Καισαριανής το 17% του πληθυσμού παρουσιάζει συμπτώματα κατάθλιψης. Από αυτούς τα υψηλότερα ποσοστά ήταν στα οικονομικά φτωχότερα στρώματα και ιδιαίτερα στους άνεργους και ανειδίκευτους εργάτες. Ενώ αντίθετα, οι επιχειρήσεις και τα στελέχη των επιχειρήσεων βρίσκονται στην πιο χαμηλή κλίμακα (πηγή: Καθημερινός Τύπος, Οκτώβριος 1985)).

-- **Κατάθλιψη:** Το ποσοστό κατάθλιψης σύμφωνα με την έρευνα εμφανίζεται κατά 4-5% αυξημένο στις γυναίκες από ότι στους άντρες. Ενώ στην Αθήνα το ποσοστό κατάθλιψης του πληθυσμού φτάνει στο 11%.

-- **Αύξηση των διανοητικών παθήσεων:** Μια έρευνα εκτιμά, ότι 1% αύξηση της ανεργίας των μισθωτών σε μια χώρα, οδηγεί σε 3,4% αύξηση των διανοητικών παθήσεων.

-- **Αύξηση του αριθμού των θανάτων:** Η άνοδος του

εθνικού επιπέδου ανεργίας στις ΗΠΑ κατά 1% οδηγεί σε αύξηση του αριθμού των θανάτων κατά 37.000 άτομα, συμπεριλαμβανομένων και των 920 αυτοκτονιών και των 630 εγκληματικών ενεργειών, του αριθμού των ασθενών που μπήκαν σε κρατικά ψυχιατρεία κατά 4.000 και των φυλακισμένων κατά 3.000 άτομα (πηγή: Προβλήματα Ειρήνης και Σοσιαλισμού, Ν 5/1984, σελ. 49).

-- **Αυτοκτονίες:** Ο Michael Parenti σε μία εργασία του αναφέρει ότι οι αυτοκτονίες είναι η τρίτη κατά σειρά αιτία θανάτου των νέων, και είναι ιδιαίτερα συνηθισμένο φαινόμενο στους άνεργους νέους. Πολλοί δεν μπορούν να αντέξουν το πρόβλημα της ανεργίας και οδηγούνται από την απελπισία τους στην αυτοκτονία.

-- **Αλκοολισμός:** Μεγάλο ποσοστό ενηλίκων έχει σοβαρό πρόβλημα αλκοολισμού. Όλοι αυτοί υποφέρουν και αυτό συνεχίζεται σε μεγάλο βαθμό με την φτώχεια και την οικονομική ανασφάλεια. Και όλα αυτά είναι αποτέλεσμα της ανεργίας.

-- **Κακομεταχείριση παιδιών ή γυναικών:** Εκατομμύρια γυναίκες δέρνονται κάθε χρόνο από τους άντρες τους και πάρα πολλές από αυτές υφίστανται σοβαρούς τραυματισμούς. Μεγάλος είναι και ο αριθμός των παιδιών που υφίστανται

κάθε χρόνο βία, κακομεταχείριση, εγκατάλειψη ή αδιαφορία. Η κακομεταχείριση των παιδιών σκοτώνει κάθε χρόνο περισσότερα από όσα η λευχαιμία, τα αυτοκινητιστικά δυστυχήματα και οι λοιμώδεις νόσοι υπολογισμένα μαζί.

Με την αύξηση της ανεργίας τα περιστατικά κακομεταχείρισης παιδιών από άνεργους πατεράδες έχουν αυξηθεί δραματικά (πηγή: Michael Parenti, Επιστημονική Σκέψη, τεύχος 40/1988 σελ. 23).

-- **Αύξηση εγκληματικότητας:** Σε όλες τις καπιταλιστικές χώρες, έγινε παραδεκτό ότι η αύξηση της εγκληματικότητας συνδέεται και με την μακροχρόνια ανεργία. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με την Ε.Σ.Υ.Ε., συνολικά η εγκληματικότητα από 261.111 διαπραχθέντων αδικημάτων το 1978, ανέβηκε στα 335.170 το 1982 (πηγή: "Ανεργία και Απασχόληση στην Ελλάδα Κ.Μ.Ε.").

Όλες αυτές είναι οι σοβαρότερες κοινωνικές επιπτώσεις της ανεργίας, χωρίς όμως να ξεχνάμε και μερικές άλλες, αρκετά σημαντικές, όπως: η μειονεκτική θέση την οποία νιώθουν οι γυναίκες λόγω των διακρίσεων που γίνονται σ'αυτές όσον αφορά τις ευκαιρίες εκπαίδευσης και απασχόλησης σε βάρος τους με αποτέλεσμα να μην μπορούν μετά να βρουν μια ανάλογη εργασία.

- Η φυγή των ανδρών, περισσότερο και ειδικότερα,

των νέων, που λόγω της ανεργίας στην Ελλάδα, ψάχνουν να βρουν την τύχη για εργασία σε ξένες χώρες.

- Η απασχόληση πολλών σε επικίνδυνες εργασίες, ανασφάλιστους και μέσα σε ανθυγιεινές συνθήκες και με εξευτελιστικά ημερομίσθια, γιατί λόγω της ανεργίας δεν μπορούν να βρουν μια εργασία που θα ταίριαζε στον καθένα, με αποτέλεσμα την κατάπτωση της σωματικής και ψυχικής τους υγείας.

- Η εκμετάλευση των Ελλήνων που ζητούν εργασία σε σχέση με τους αλλοδαπούς που τους παίρνουν την εργασία μέσα από τα "χέρια" τους, λόγω των χαμηλότερων μισθών που παίρνουν αυτοί.

- Μια πρόσφατη επίπτωση της ανεργίας είναι και ο χιτλερισμός. Οσο απίστευτο κι αν φαίνεται, αυτό οφείλεται και στην ανεργία. Η μετάβαση από τη νεότητα στην ωριμότητα, από το σχολείο στο χώρο δουλειάς, αποτελεί μια κρίσιμη περίοδο στη ζωή ενό ατόμου. Και ενώ ανακαλύπτουν ότι δεν υπάρχει θέση για αυτά τα άτομα στην οικονομική ζωή της χώρας τους, γίνονται περιθωριακοί και ξεσπούν σε εκδηλώσεις όπως αυτές του χιτλερισμού.

Η ανεργία όμως δεν έχει επιπτώσεις μόνο στην κοινωνία, αλλά και στην οικονομία, όπως βέβαια και στους εργαζομένους.

10.1.α Σχετική υποβάθμιση του επιπέδου ζωής των εργαζομένων.

Η μαζική ανεργία επιδρά άμεσα στη γενική χειροτέρευση της οικονομικής κατάστασης της εργατικής τάξης. Με την ανεργία μειώνεται το ποσοστό συμμετοχής των εργατών στην κατανομή του εθνικού εισοδήματος. Σήμερα, εκατοντάδες χιλιάδες άνεργοι, ανεξάρτητα από τη διάρκεια που μένουν χωρίς δουλειά, δεν απολαμβάνουν αμοιβές. Και αυτοί αποτελούν μια μεγάλη μερίδα της μισθωτής εργασίας στην Ελλάδα, περίπου το 1/6 όλων των μισθωτών. Η επίσημη κυρίαρχη προπαγάνδα, ενώ στην ουσία αποσιωπά το μεγάλο δράμα των ανέργων, από την άλλη προβάλλει το επιχείρημα της επιδότησης των ανέργων.

Μα κι αυτά τα κονδύλια που χορηγούνται για τους ανέργους, όλο και περικόπτονται. Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) συνιστά: "Οι βιομηχανικές χώρες της Δύσης πρέπει να βάλουν χαλινάρι στις δαπάνες για κοινωνικά προγράμματα (πηγή: ΕΞΠΡΕΣ, 1 Ιανουαρίου 1984).

Μπορούμε να πούμε ότι στην Ελλάδα η προστασία των ανέργων είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Η δε διαδικασία απόκτησης και αυτού του δικαιώματος επιδότησης, είναι ένα πραγματικός Γολγοθάς και το ύψος του επιδόματος είναι πολύ χαμηλό.

Από επίσημα στοιχεία έρευνας της ΕΣΥΕ του εργατικού

δυναμικού, οι επιδοτούμενοι άνεργοι το 1987 ανέρχονται σε 19.100 άτομα (πηγή: ΚΕΡΔΟΣ 22/1/1988).

Ενώ όμως την ίδια χρονιά έγιναν 212.256 απολύσεις, οι μόνιμοι άνεργοι υπερέβαιναν τις 350.000. Επομένως, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το 18-20% των μισθωτών στερούνται τα βασικά οικονομικά μέσα ύπαρξης, διατροφής, ένδυσης, υπόδησης, υγείας, στέγασης, αναψυχής, κ.λπ.

Η μαζική ανεργία είναι ένας από τους βασικούς παράγοντες που επιδρά όχι μόνο στη σχετική, μα και στην απόλυτη χειροτέρευση της κατάστασης της εργατικής τάξης. Όχι μόνο αφαιρεί άμεσα μισθούς και μεροκάματα από ένα σημαντικό τμήμα της εργατικής τάξης, μα και συμπιέζει προς τα κάτω τις πραγματικές αιμοβές των απασχολούμενων. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας (Εθνικοί Λογαριασμοί) το μερίδιο των μισθών σαν ποσοστό του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) μειώθηκε από 41% το 1982 σε 339,8% το 1987 (Πηγή: Ριζοσπάστης, 28/4/1988).

Μετά τα αντεργατικά μέτρα του Οκτώβρη του 1985 σημειώθηκε εκτός από τον υψηλό πληθωρισμό και τις μαζικές απολύσεις και μείωση των πραγματικών μισθών. Ο πίνακας 1 δείχνει την επίσημη αύξηση των τιμών των χρόνων 1981 και από 1984 έως 1987. Το 1988 ο γενικός δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε κατά 14%, το 1989 κτά 14,8%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Μεταβολές του δείκτη τιμών καταναλωτή.

	1981	1984	1985	1986	1987
Γενικός δείκτης	24.4	18.4	19.3	23.0	16.4
Ειδών διατροφής	30.1	18.3	19.5	20.3	12.6
Ενδυσης, υπόδυσης, στεγάσεως	21.4	26.2	22.1	25.4	21.7
Υγείας-ατομικής καθαριότητας	18.3	19.3	14.9	20.6	20.5
Λοιπών αγαθών	24.7	20.6	23.1	26.3	17.8

Στην συζήτηση που έγινε στη Βουλή το 1987 το Μάιο, αναφέρθηκε ότι στη διάρκεια του λεγόμενου σταθεροποιητικού προγράμματος 1986-1987, μειώθηκαν οι μισθοί κατά 18,4%. Οι βιομήχανοι από καιρό απαιτούν μια πολιτική που θα χτυπούσε τα εργατικά εισοδήματα για να αυξάνουν τα κέρδη τους.

Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι στην Ελληνική βιομηχανία στα χρόνια 1983-1986 τα μικτά κέρδη των εταιρικών σχεδών διπλασιάστηκαν, ενώ η απασχόληση μειώθηκε κατά 20.334 άτομα (πηγή: ICAP).

Θα πρέπει να υπογραμμίσουμε στο τέλος αυτού του σημείου ότι η αύξηση της εφεδρικής στρατιάς των ανέργων αξιοποιείται από το κεφάλαιο για την ενδυνάμωση της εκμετάλλευσης του ασχολούμενου τμήματος της εργατικής τάξης. Όσο μεγαλύτερες διαστάσεις παίρνει η ανεργία, τόσο πιο εύκολα οι καπιταλιστές με το "μπαμπούλα" των

απολύσεων εργατών και την αντικατάστασή τους από ανέργους, καταφέρνουν να χτυπούν τους εργατικούς μισθούς και να αφαιρούν κερδισμένους με αγώες και θυσίες κατακτήσεις των εργαζομένων.

10.2.β Εντατικοποίηση της εργασίας.

Οι καπιταλιστές αναγκάζουν τους εργαζόμενους να δουλεύουν πιο εντατικά, να καταναλώνουν περισσότερη μυϊκή και πνευματική δύναμη στη μονάδα του χρόνου.

Η εργοδοσία χτυπά κεκτημένα δικαιώματα των εργαζομένων και παραβιάζει κατάφωρα την αστική νομοθεσία. Αυτό το παραδέχονται και οι επιθεωρήσεις εργασίας στις εκθέσεις τους για την καταπάτηση του ωραρίου, της ανάπαυσης, της νυχτερινής εργασίας, της παράνομης εργασίας ανήλικων παιδιών, των αδειών, κ.λπ.

Στα χρόνια 1982-87 στις υπηρεσίες του Υπουργείου Εργασίας, διαβιβάστηκαν 122.636 εργατικές διαφορές, για καταγγελία σύμβασης εργασίας, για μισθούς, καθυστέρηση, κ.λπ., από τις οποίες μόνο οι 58.041 λύθηκαν και οι υπόλοιπες πέρασαν στις καλένδες του χρόνου.

Όπως φαίνεται από τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου, όλα αυτά συμβαίνουν τον καιρό που απολύονται εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενοι. Από τη μία οι επιχειρήσεις διώχνουν εργάτες από την κανονική δουλειά

και από την άλλη προσλαμβάνουν ανήλικους, ζητούν υπερωρίες, κ.λπ.

Μια εργάτρια από την Τριούμφ λέει για τις απολύσεις: "Δουλεύαμε με το κουπόνι και με ακόρντ. Είμαστε 40 εργάτριες στη σειρά, και η δουλειά της μίας εξαρτάται από της άλλης. Ο προϊστάμενος κάθεται με το χρονόμετρο στο χέρι και ελέγχει ποιά έκανε το λιγότερο χρόνο για ένα γάζωμα. Σ' αυτό το χρόνο πρέπει να συμπιεστεί ο χρόνος όλων μας... μας δείχνουν σε βίντεο την εργάτρια που χωρίς να σηκώνει το κεφάλι συμπίεσε το χρόνο παραγωγής στο λιγότερο δυνατό!!!" (πηγή: Εργατοϋπαλληλική Φωνή).

Όλα αυτά είναι από μερικές μαρτυρίες από συνεντεύξεις εργατών και εργατριών που αφορούν την εντατικοποίηση της εργασίας.

Η εργαζόμενη νεολαία είναι μια άλλη πηγή κερδών για την εργοδοσία. Ο νέος και η νέα που δουλεύουν στα κλωστοϋφαντουργεία μέχρι τα 18 τους χρόνια για 9 μήνες, δουλεύουν σαν ανειδίκευτοι εργάτες σε ειδικευμένη βέβαια εργασία, προσφέροντας το νεανικό τους μόχθο στα υπερκέρδη των βιομηχάνων (πηγή: Εργατοϋπαλληλική Φωνή, 21/3/1985).

Δίνουμε το λόγο και σε ένα ειδικό εργατολόγο: "Ο εργαζόμενος -λέει- για να εξασφαλίσει τη μονιμότητά του και να δείξει καλή διαγωγή στο "αφεντικό" εντείνει στο

έπακρο το ρυθμό της δουλειάς του, με αποτέλεσμα ο ίδιος να εξοντώνεται, και το αφεντικό του να καρπώνεται τον ιδρώτα του. Παράλληλα, ο εργοδότης χρησιμοποιώντας τους νεοπροσληφθέντες συμβασιούχους σαν πρότυπο, παρασύρει και τους άλλους εργαζόμενους στον ίδιο ρυθμό εργασίας, πετυχαίνοντας έτσι την εντατικοποίηση. Από την άλλη πλευρά, ο εργαζόμενος... υποχρεώνεται πολλές φορές να δουλεύει υπερωριακά, Κυριακές και αργίες... αφού σε κάθε στιγμή κινδυνεύει να βρεθεί χωρίς δουλειά.

Τελειώνοντας το σημείο αυτό, αναφέρουμε ότι στην περίοδο 1979-85, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, σημειώθηκαν στην Ελλάδα 295.068 εργατικά ατυχήματα. Οι παραπάνω συγκλονιστικοί αριθμοί μαρτυρούν ότι σε κάθε εργάσιμη μέρα είχαμε πάνω από 150 εργατικά ατυχήματα.

Βλέπουμε λοιπόν ότι όλα αυτά έχουν μεγάλη σχέση με την ανεργία, γιατί αυτή είναι πάντα μάλιστα, όχι μόνο γι'αυτούς που δεν κατορθώνουν να βρουν εργασία, αλλά και για τους εργαζόμενους.

10.2.γ Επαγγελματική υποβάθμιση.

Ο αποκλεισμός του άμεσου παραγωγού από τη διαδικασία της παραγωγής, οι δυσκολίες να ξαναπιάσει δουλειά ο άνεργος ή να μην βρει στο επάγγελμά του, στις σύγχρονες συνθήκες ραγδαίας τεχνικής και τεχνολογικής

προόδου, μεγάλων απαιτήσεων, υψηλής στάθμης, ειδίκευσης και γνώσεων αποδεκατίζουν επαγγελματικά πολλούς εργάτες, υποβαθμίζουν την ειδίκευση και εμπειρία στην παραγωγική δραστηριότητα. Το πρόβλημα αυτό απαιτεί επανειδίκευση σε πολλούς κλάδους της οικονομίας.

Σε περιόδους που συντελούνται άλματα στην τεχνολογία, ο άνεργος νιώθει να χάνεται η επαγγελματική του εμπειρία και να παλιώνει πολύ γρήγορα. Στην ουσία, μια μερίδα συντελείται αποειδίκευση, κατάπτωση ικανότητας για πολύπλοκη εργασία.

Η Μόνιμη Επιτροπή Απασχόλησης της ΕΟΚ παραδέχτηκε ότι: "η μακρά απουσία από τακτική εργασία είχε επίσης αρνητική επίπτωση στην προσωπική παραγωγικότητα... τα προσόντα χάνονται, λόγω της μη χρησιμοποίησής τους, στην περίπτωση των νέων, τα αποκτηθέντα προσόντα είναι δυνατό να χαθούν πριν ακόμη χρησιμοποιηθούν. Επιπλέον το γεγονός ότι είναι άνεργοι αποτελεί για πολλούς μια ιδιαίτερα αποθαρρυντική εμπειρία, ώστε να βρίσκουν πολύ δύσκολο να αντισταθμίσουν την έλλειψη εργασίας με την ανάληψη άλλων δραστηριοτήτων (πηγή: COMC 84/484/Τελικό, 21 Σεπτεμβρίου 1984, σελ. 5, από το βιβλίο Ανεργία και Απασχόληση στην Ελλάδα).

Η εξοξένωση των εργαζομένων από την παραγωγή, η επαγγελματική του υποβάθμιση και αποειδίκευση είναι πολύ χαρακτηριστική σε κλάδους όπου εργάζονται γυναίκες. Οι

γυναίκες γίνονται συχνότερα θύματα επαγγελματικής υποβάθμισης και στεροαπασχόλησης.

Η εργάτρια, ο νέος εργάτης που για ένα χρονικό διάστημα μένουν άνεργοι, αναγκάζονται να αναζητούν κάποια άλλη απασχόληση, ζουν όμως μόνιμα με το άγχος της ανασφάλειας.

Για τις γυναίκες η επαγγελματική υποβάθμιση σημαίνει στην πραγματικότητα επιστροφή στο ρόλο της "οικοκυράς του σπιτιού". Οι νέοι απόφοιτοι δεν προλαβαίνουν καλά καλά να γνωρίσουν την εργασία, ενώ αντίθετα ζουν και μάλιστα πιο έντονα εξαιτίας της ηλικίας τους και των ιδιαίτερων αναγκών όλες τις συνέπειες της καπιταλιστικής αποξένωσης.

Βέβαια, το πρόβλημα της επαγγελματικής υποβάθμισης και αποειδίκευσης, δεν αφορά μόνο τους άνεργους και αυτό φαίνεται από τα παραπάνω, που μετά από καιρό αποκτήσουν μια δουλειά. Αποτελεί μόνιμο πρόβλημα και των απασχολούμενων στην εποχή της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης, της μικροηλεκτρονικής και της εισαγωγής όλο και σύνθετων μεθόδων παραγωγής και υπηρεσιών.

10.2.8 Ταξικές και πολιτικές συνέπειες.

Πολιτικά κόμματα και φιλόδοξα πρόσωπα επιρροής εκμεταλλεύονται τις καταστάσεις δυσαρέσκειας προς όφελος

δικών τους συμφερόντων, που δεν είναι αναγκαστικά το συμφέρον της πλειοψηφίας των εργαζομένων σε μια επιχείρηση ή του κοινωνικού συνόλου.

Στον ταξικό, τον άμεσο εργατικό χώρο, ο εργαζόμενος δεν γνωρίζει μόνο την εκμετάλλευση. Ερχεται αντιμέτωπος με την αναγκαιότητα της συλλογικής αντιμετώπισης των προβλημάτων του, βλέπει πιο ορατό το αντικείμενο της ταξικής αντιπαράθεσης. Είναι μέλος στο συνδικάτο, στο σωματείο του. Η απομάκρυνσή τους από την εργασία, που γίνεται με απολύσεις, τον απομακρύνει από τον πιο ορατό γι' αυτόν χώρο της ταξικής πάλης.

Αυτή λοιπόν, αποτελεί μια αρνητική συνέπεια, που δημιουργεί και προϋποθέσεις για τις επακόλουθες αρνητικές κοινωνικοψυχολογικές επιπτώσεις. Η μακρά παραμονή στη στρατιά των ανέργων καθυστερεί χρονικά την επαφή του εργαζόμενου με το συνδικάτο στον άμεσο χώρο της εργασίας.

Φυσικά, εκτός απ' αυτό, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να γίνει αντικείμενο και άλλης εκμετάλλευσης, αφού αναζητηθεί μια θέση εργασίας "πάση θυσία".

Οι πολιτικοί εκπρόσωποι της άρχουσας τάξης προσπαθούν με κάθε μέσο να αξιοποιήσουν τους άνεργους στην υπηρεσία των συνολικών συμφερόντων του συστήματος και χωριστά των κομμάτων, που εναλλάσσονται στην διακυβέρνηση. Είναι γνωστό, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά

και σε όλες τις χώρες του κεφαλαίου, και ιδιαίτερα στη Δυτική Ευρώπη, ότι η ανεργία μετατράπηκε σε αντικείμενο πρωτοφανέρωτης πολιτικής και δημαγωγικής εκμετάλλευσης. Τόσο τα μεγάλα αστικά, όσο και τα σοσιολρεφορμιστικά κόμματα, το εκδηλώνουν αυτό κατά κόρον στις εκλογές για το Ευρωκοινοβούλιο του 1984, για να συνεχιστεί με αυξανόμενη ένταση στις βουλευτικές εκλογές του 1985, και συνεχίζεται ενόψει των επικείμενων εκλογών στα πλαίσια του δικομματικού παιχνιδιού.

Η πολιτική κερδοσκοπία και η δημαγωγία που γίνεται γύρω από το πρόβλημα της ανεργίας από τις πολιτικές δυνάμεις που αναφέραμε, δεν έχουν τίποτε το κοινό με τα ταξικά συμφέροντα των ανέργων και των απασχολούμενων, αντίθετα στρέφονται εναντίον τους. Οι δυνάμεις αυτές με την πολιτική τους δεν στοχεύουν στην άμβλυνση της μαζικής ανεργίας, αντίθετα θα τη διατηρήσουν σε ψηλά επίπεδα. (Κυρίτση, Ν 1988, σελ. 17).

10.2.ε Ταξικές και πολιτικοϊδεολογικές συνέπειες.

Η αποξένωση από την παραγωγική δραστηριότητα οδηγεί και σε αποξένωση του εργαζόμενου από τον πιο άμεσό του χώρο της ταξικής πάλης. Φυσικά, ο συνειδητός άνεργος εργάτης, που συμμετέχει στην ταξική πάλη, δεν αντιμετωπίζει ούτε πρόβλημα ναρκωτικών, ούτε

εγκληματικότητα και πορνό. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση ενός οικοδόμου άνεργου (2 χρόνια), που σε προφορική συνέντευξη είπε ότι αν δεν ήταν στο οργανωμένο κίνημα, θα αυτοκτονούσε. Δηλαδή, διέξοδος μπορεί να δοθεί και έξω από το εργοστάσιο, μέσα στα πλαίσια της συμμετοχής στο λαϊκό κίνημα, στη συνοικία, κ.λπ.

Όμως, στον άμεσο ταξικό του εργατικό χώρο, ο εργαζόμενος δεν γνωρίζει μόνο την εκμετάλλευση. Ερχεται αντιμέτωπος και με την αναγκαιότητα της συλλογικής αντιμετώπισης των προβλημάτων του, βλέπει πιο απτά το αντικείμενο της ταξικής αντιπαράθεσης. Είναι μέλος στο συνδικάτο, στο σωματείο του. Η απομάκρυνσή του από την εργασία, που γίνεται με απολύσεις, τον απομακρύνει από τον πιο ορατό γι' αυτόν χώρο της ταξικής πάλης. Έτσι δημιουργούνται προϋποθέσεις για διάφορες αρνητικές κοινωνικοψυχολογικές επιπτώσεις. Η μακρά παραμονή στη στρατιά των ανέργων, καθυστερεί χρονικά την επαφή του εργαζόμενου με το συνδικάτο και την οργανωμένη πάλη στον άμεσο χώρο της εργασίας. Εκτός τούτου, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να γίνει αντικείμενο και άλλης εκμετάλλευσης, αφού αναζητεί μια θέση εργασίας "πάση θυσία".

Η μακρόχρονη παραμονή του στην ανεργία, όπως τονίστηκε και παραπάνω, οδηγεί στην αποξένωση του εργαζόμενου από το αντικείμενο της εργασίας του. Αυτό έχει σαν συνέπεια την απώλεια της αυτοπεποίθησής του,

την έλλειψη ικανοποίησης σε οποιαδήποτε άλλη ενασχόληση, τη συνήθεια να ζει άνεργος. Υπάρχουν περιπτώσεις φυγής σε μικροτυχωδιωκτισμούς και ένα μέρος από τους άνεργους αν δεν καταλήγουν στα ναρκωτικά, μετατρέπονται σε παρασιτικά στοιχεία, ζώντας μόνιμα σε βάρος των άλλων.

Επίσης, η κατάσταση της χρόνιας ανεργίας έχει συχνά σαν αποτέλεσμα την απομάκρυνση του εργαζόμενου και από την ενεργό πολιτική ζωή, την αδιαφορία για τα κοινά, την απογοήτευση όχι μόνο για την προσωπική του εξέλιξη, μα και για τη δυνατότητα αλλαγής της κοινωνίας προς το καλύτερο. Σταδιακά γίνεται φορέας των αντιλήψεων του "ζαμανφουτισμού", του "ε, και σαν αγωνίζεστε, τίποτα δεν θα κερδίσετε".

Δεν βλέπει πια τη δυνατότητα δημιουργίας ενός συστήματος, όπου θα έχει καταργηθεί η ανεργία, αρχίζει να επηρεάζεται από την αστική προπαγάνδα, ψάχνει τη δική του "ατομική ελευθερία" μέσα στις ευκαιριακές δουλειές, που μπορεί να πέσουν στο δρόμο του για μερικές μέρες ή και εβδομάδες.

Έτσι χάνει το όραμα της πραγματικής ελευθερίας, της δημιουργικής εργασίας, που παύει να είναι δουλειά για την επιβίωση και γίνεται εργασία για τη διαμόρφωση και ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου. Διαμορφώνεται έτσι μια ατομιστική στάση ζωής, με στοιχεία αντικοινωνικής συμπεριφοράς, καθώς "η κοινωνία"

και "οι άλλοι" φαίνονται πως φταίνε για τα δεινά που υφίσταται.

Αυτή η αίσθηση της ανεργίας σαν "θεομηνία", σαν φαινόμενο που είναι έξω από τις δυνάμεις του, ωθεί σε μια τυφλή αγανάκτηση που αναζητά διέξοδο. Ο άνεργος μπορεί εύκολα να υιοθετήσει την οποιαδήποτε αληθοφανή ερμηνεία του παρουσιάσουν για το δράμα του, μπορεί εύκολα να στρέψει την αγανάκτησή του στον πρώτο αληθοφανή υπαίτιο. Είναι επιρρεπής, λοιπόν, να αναζητήσει πολιτική δράση, να οδηγηθεί σε εξτρεμιστικές αριστεριστικές οργανώσεις "τυφλής βίας". Είναι γνωστό επίσης, κι από την περίοδο του μεσοπολέμου, με τη φασιστική άνοδο στην Ευρώπη, και από τη σύγχρονη πραγματικότητα με τη σχετική άνοδο των νεοφασιστικών κινήματων στη Δυτική Ευρώπη (Γαλλία, Βρετανία, κ.λπ.), πως μες στις στρατιές των ανέργων (το μεσοπόλεμο με την κρίση του 1929-33), πρώτα απ'όλα σπάρθηκαν ο αντικομμουνισμός και ο αντισημιτισμός, τότε, και η θεωρία πως φταίνει "οι ξένοι μετανάστες", τώρα πως τα φασιστικά κινήματα αξιοποίησαν την τυφλή τους αγανάκτηση στρατολογώντας μέσα από τις γραμμές τους.

Η ατομιστική στάση όμως, μπορεί να οδηγήσει πολιτικά και σε άλλες κατευθύνσεις. Η υποταγή στην ιδεολογία της αστικής τάξης, από τη μια, ή η αποδοχή σοσιαλρεφορμιστικών ουτοπιών από την άλλη, είναι

πιθανές, ιδιαίτερα σε κοινωνίες που για διάφορους λόγους (κύρια ιστορικούς επιπέδου ανάπτυξης οργανωμένου κινήματος, κ.λπ.) ο νεοφασισμός ή ο αριστερισμός δεν έχουν κοινωνικό έρεισμα.

Οι πολιτικοί εκπρόσωποι της άρχουσας τάξης προσπαθούν με κάθε μέσο να αξιοποιήσουν τους άνεργους στην υπηρεσία των συνολικών συμφερόντων του συστήματος, και χωριστά των κομμάτων, που εναλλάσσονται στη διακυβέρνηση. Είναι γνωστό, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε όλες τις χώρες του κεφαλαίου και ιδιαίτερα στη Δυτική Ευρώπη, ότι η ανεργία μετατράπηκε σε αντικείμενο πρωτοφανέρωτης πολιτικής και δημαγωγικής εκμετάλλευσης. Τόσο τα μεγάλα αστικά όσο και τα σοσιαλρεφορμιστικά κόμματα, το εκδηλώνουν αυτό κατά κόρον στις εκλογές.

Πιο ευπρόσβλητη λεία στην καμπάνια αυτή, γίνονται οι νέοι που βγαίνουν για πρώτη φορά σε αναζήτηση εργασίας. Με τη συνεχή προπαγάνδα για το εύκολο και γρήγορο κέρδος, ψάχνουν για τη "μεγάλη ευκαιρία", που φυσικά, δεν έρχεται ποτέ, οδηγούνται στην απογοήτευση και τα άλλα επακόλουθα της ανεργίας. Έτσι, όταν σε προεκλογική περίοδο βρεθεί κάποια θέση, τη δέχονται με κάθε όρο. Παράλληλα, μη έχοντας προλάβει να αποκτήσουν ταξική συνείδηση, γίνονται συνεργοί του κεφαλαίου στην εκμετάλλευση των συναδέλφων τους. Προκειμένου να μη χάσουν τη "δυσεύρετη θεσούλα" κάνουν ό,τι δουλειά τους

ζητήσει το "αφεντικό", αποκτούν πιο εύκολα τη νοοτροπία του "ραγιά" και γίνονται υποχείριο των εργοδοτών, προσφέροντας αγόγγυστα τη νεανική εργατική τους δύναμη, και μάλιστα πολύ φτηνά.

Στην Ελλάδα αυτό φάνηκε πολύ έντονα στις εκλογές για το Ευρωκοινοβούλιο το 1984, για να συνεχίσει με αυξανόμενη ένταση στις Βουλευτικές εκλογές του 1985, το 1989 και το 1990. Η Δεξιά ξεσήκωσε μια μεγάλη δημαγωγική καμπάνια πριν τις εκλογές ενώ, ως γνωστόν, φέρει ευθύνες για το ξέσπασμα της μαζικής ανεργίας και σήμερα με την πολιτική της την αυξάνει. Από την άλλη, το ΠΑΣΟΚ φέρνει την ευθύνη για την όξυνση της μαζικής ανεργίας. Ενώ δεν προώθησε δραστικά μέτρα που να θίγουν τη ρίζα του κακού, έδινε συνεχώς υποσχέσεις, έκανε ακάλυπτες διακηρύξεις και παραχώρησε προνόμια στο μεγάλο κεφάλαιο. Και οι μεν, και οι δε, προσπαθούν να αποσπάσουν ψήφους εκμεταλλευόμενοι το δράμα των ανέργων και των οικογενειών τους.

Η δημαγωγία και η πολιτική κερδοσκοπία που γίνεται γύρω από το πρόβλημα της ανεργίας από τις πολιτικές δυνάμεις που αναφέραμε δεν έχουν τίποτα το κοινό με τα ταξικά συμφέροντα των ανέργων και απασχολούμενων. Μόνο με οργανωμένη πάλη κατά της ανεργίας μπορούν να αντιμετωπιστούν οι ποικίλες συνέπειες αυτής της κοινωνικής πληγής.

10.2.στ Οι ποιοτικές διαστάσεις της ανεργίας των νέων.

Εκτός από τις ανησυχητικές ποσοτικές διαστάσεις η ανεργία των νέων έχει σοβαρές ποιοτικές προεκτάσεις. Η μετάβαση από τη νεότητα στην ωριμότητα, από το σχολείο στο χώρο δουλειάς, αποτελεί μια κρίσιμη περίοδο στη ζωή ενός ατόμου. Σήμερα, ένας διαρκώς μεγάλος αριθμός νέων, ανακαλύπτει ακριω σ' αυτή την κρίσιμη μεταβατική περίοδο ότι δεν υπάρχουν θέσεις γι' αυτούς στην οικονομική ζωή της χώρας τους. Αποστερούνται από το δικαίωμα για εργασία, αποξενώνονται, μπαίνουν στο περιθώριο, γίνονται περιθωριακοί. Και σε αρκετές περιπτώσεις, φτάνουν σε σημείο απόγνωσης, γιατί στερούνται και τη στοιχειώδη οικονομική αυτάρκεια. Είναι γνωστή από διάφορες μελέτες που έχουν γίνει στο εξωτερικό, η άμεση σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην αυξημένη ανεργία και στην εγκληματικότητα, τον αλκοολισμό, τις νευρώσεις και τις αυτοκτονίες.

Το αυξανόμενο σήμερα πρόβλημα της περιθωριοποίησης, της αποξένωσης, του αποπροσανατολισμού, αλλά και της απολιτικοποίησης, του χουλιγκανισμού και του φασισμού, συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την ανεργία. Είναι γνωστό, εξάλλου, ότι ο φασισμός και ο χιτλερισμός βρήκαν πρόσφορο έδαφος στην περίοδο της μεσοπολεμικής ύφεσης και ανεργίας.

Ο νέος μέσα στο χώρο δουλειάς πολιτικοποιείται, προσανατολίζεται σε ταξικούς αγώνες, παλεύει για την

καλύτερευση της μοίρας της δικιάς του και των συνανθρώπων του. Μέσα στην παραγωγή, ο νέος γνωρίζει από κοντά τον αγώνα της ζωής. Εξω απ' αυτήν αποπροσανατολίζεται, χάνει τους στόχους του, γίνεται εύκολο θύμα "ψευτοηρώων", "ψευτοιεραποστόλων" και "ψευτοπαλικαριών" που στην εποχή μας λειτουργούν συνειδητά ή ασυνείδητα σαν υπερασπιστές του κατεστημένου.

Οι διαπιστώσεις αυτές δεν απεικονίζονται βέβαια στους στατιστικούς δείκτες της οικονομίας. Όμως συνιστούν μια πραγματικότητα που έχει αναμφίβολα σοβαρότατες μακροπρόθεσμες επιδράσεις στην οικονομική, πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας. Το μέλλον της χώρας υποσκάπτεται απ' τις τραυματικές αυτές εμπειρίες του σήμερα.

Γεγονός πάντως είναι ότι ειδικότερα στην Ελλάδα, η ανεργία των νέων θα έπαιρνε σοβαρότατες ποιοτικές διαστάσεις αν δεν υπήρχε η οικονομική και ψυχολογική κάλυψη του άνεργα νέου από τους ιδιαίτερα ανεπτυγμένους εδώ οικογενειακούς δεσμούς.

10.3 Οικονομικές συνέπειες ανεργίας.

Το πρόβλημα της ανεργίας είναι πλέον ορατό και επιδεινώνεται συστηματικά. Όπως επιδεινώνονται και οι

συνέπειές της και ειδικότερα οι οικονομικές συνέπειες από αυτά:

- Η πρακτική πολιτική συμπίεσης των εργατικών αποδοχών δεν οδήγησε στην επενδυτική αναζωογόνηση. Είναι γνωστό ότι η μείωση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων ή η αγοραστική αδυναμία των ανέργων συμπιέζει τη λαϊκή κατανάλωση, αυτή με τη σειρά της τη ντόπια παραγωγή -γιατί στα χαμηλότερα εισοδήματα η τάση για κατανάλωση ντόπιων προϊόντων είναι μεγαλύτερη- με αποτέλεσμα ενίσχυση της τάσης για διόγκωση της ανεργίας.

- Ακόμα ο βίαιος παραγκωνισμός σημαντικού κομματιού του εργατικού δυναμικού από την παραγωγική διαδικασία ασφαλώς επηρεάζει αρνητικά γενικά την ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας. Η ανεργία σημαίνει σπατάλη του πιο πολύτιμου και δημιουργικού παράγοντα μα και ταυτόχρονα της πιο ακριβής επένδυσης, που είναι ο εργαζόμενος.

- Το φάσμα του οικονομικού κόστους από την ανεργία είναι πολύ ευρύ. Όμως και μια καθαρά ποσοτική προσέγγιση από οικονομική σκοπιά δείχνει ότι εάν εξασφαλιζόταν απασχόληση στο εργατικό δυναμικό, που ο καπιταλισμός το καταδικάζει σε αναγκαστική αργία, θα μπορούσε να συμβάλλει αυτό αντίστοιχα στην αύξηση του εθνικού εισοδήματος, ενώ τώρα συμβαίνει το αντίθετο.

	1982	1983	1986	1987
α. Εργατικό δυναμικό σε χιλ. άτομα	370.6	3807.5	3887.8	3854.8
β. Απασχολούμενοι σε χιλ. άτομα	3491.3	3505.5	3600.8	3570.1
γ. Δημιουργημένο ΑΕΠ σε δισ.δρχ. σε τρεχ. Αγοραίες τιμές	2606.4	3097.5	5564.7	6360.4
δ. Ανεργοί σε χιλ. άτομα	215.3	299.0	286.7	284.7
ε. Ποσοστά ανεργίας προς το εργατικό δυναμικό	5.8	7.8	7.4	7.4
στ. Απώλεια ΑΕΠ σε δισ.δρχ. από την ανεργία	160.8	263.5	443.8	507.3
ζ. Απώλεια ΑΕΠ από 1 ποσοστιαία μονάδα ανέργων σε δισ.δρχ	27.7	33.8	60.0	68.5

Ο πίνακας αυτός δείχνει το εργατικό δυναμικό της χώρας (α), τον αριθμό των απασχολούμενων (β), το ΑΕΠ σε αγοραίες τιμές (γ), τους άνεργους (δ), το επίσημο ποσοστό ανεργίας (ε), την απώλεια του ΑΕΠ από την ανεργία σε απόλυτους αριθμούς (στ), και την απώλεια ΑΕΠ από μια ποσοστιαία μονάδα ανεργίας (ζ) με βάση τα επίσημα στοιχεία.

Οι απώλειες (Α) του ΑΕΠ λόγω της ανεργίας έγιναν με τον υπολογισμό: $\frac{(α \times γ)}{β} - (γ) = Α$

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι

το 1982 που οι 3491,3 χιλιάδες απασχολούμενοι δημιούργησαν 2606,4 δισεκ. ΑΕΠ, εάν εξασφαλιζόταν δουλειά και στους άνεργους, που αριθμούσαν 215,3 χιλιάδες, θα δημιουργούνταν επιπρόσθετο ΑΕΠ ύψους 160,8 δισ. δρχ. Ανάλογα το 1987 3570,1 χιλιάδες απασχολούμενοι δημιούργησαν 6360,4 δισ. δρχ. ΑΕΠ, εάν δινόταν δουλειά στους άνεργους (που επίσημα καταγράφει η ΕΣΥΕ) και αριθμούσαν 284,7 χιλιάδες άτομα. Θα δημιουργούνταν ένα επιπρόσθετο ΑΕΠ ύψους 507,3 δισ. δρχ. Το 1987 μια ποσοστιαία μονάδα ανεργίας μας στοιχίζει απώλεια 68,5 δισ. δρχ. ΑΕΠ. Τέτοιας τάξης μεγέθους είναι η απώλεια για την εθνική μας οικονομία από την ανεργία, και πιθανότητα να είναι πολύ μεγαλύτερη, εάν υπολογίσουμε τις πραγματικές διαστάσεις της ανεργίας. Όσο μεγαλύτερες είναι οι οικονομικές μονάδες και η κλίμακα δραστηριότητας, τόσο λιγότερο κοστίζει η παραγωγική αξιοποίηση της εργασίας.

Λόγω της ανεργίας στην Ελλάδα, το ξένο κεφάλαιο διαθέτει μια πολύπλευρη εξάρτηση της χώρας μας από τις άλλες χώρες. Με την εισβολή ξένων εμπορευμάτων εκτοπίζονται τα ντόπια και η Ελλάδα βρίσκεται σε δυσμενή θέση.

- Όσο αυξάνει η ανεργία τόσο αυξάνει και η εργατική ανασφάλεια. Σύμφωνα με μια μελέτη για τη Μεγάλη Βρετανία η οποία είχε το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στην ΕΟΚ, οι

Βρετανοί ανησυχούν για την αυξανόμενη ανασφάλεια που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι.

Η ανασφάλεια αυτή εκφράζεται και σε ανασφάλεια εισοδήματος (όταν το εισόδημα από την εργασία δεν είναι εξασφαλισμένο ή μεταβάλλεται και όταν μεταβιβαστικές πληρωμές από το κράτος απειλούνται).

- Αύξηση της ανεργίας σημαίνει αύξηση των φόρων στο προσωπικό εισόδημα, και επομένως μειώνονται και τα κίνητρα για απασχόληση των ατόμων σε χαμηλά εισοδήματα. Ακόμη αυξάνονται τα επιδόματα ανεργίας και είναι μεγάλη η διάρκεια που οι άνεργοι δικαιούνται να τα λαμβάνουν.

- Το ποσοστό της ανεργίας επηρεάζει την εξέλιξη των τιμών, μισθών και γενικά του πληθωρισμού. Εμπειρική παρατήρηση αυτών (τιμών, μισθών και ανεργίας) είχε ωθήσει πολλούς οικονομολόγους στην πεποίθηση ότι υπάρχει συστηματική σχέση μεταξύ τους. Η πρώτη απόπειρα ποσοτικής έκφρασης της υποτιθέμενης σχέσης μεταξύ μεταβολών στους μισθούς και στο ποσοστό της ανεργίας ήταν αυτή του Άγγλου οικονομολόγου A. W. Phillips.

Ο Phillips υπολόγισε ότι αν η ετήσια αύξηση των μισθών ήταν ίση με την αύξηση της παραγωγικότητας και οι τιμές παρέμεναν σταθερές, το ποσοστό της ανεργίας θα κυμαινόταν γύρω στο 2,5%. Αν το ποσοστό της ανεργίας έπεφτε κάτω από το 2,5% οι μισθοί θα ανέβαιναν ταχύτερα από την παραγωγικότητα και θα οδηγούσαν σε άνοδο των

τιμών. Η σχέση μισθών - τιμών μπορεί να χαρακτηριστεί απλουστευτικά ως εξής:

Η τιμή είναι πολλαπλάσιο του μισθού, εφόσον ο μισθός αποτελεί ένα στοιχείο συνολικού κόστους παραγωγής. Άλλα στοιχεία που επηρεάζουν την τιμή είναι οι τόκοι, τα ενοίκια, οι φόροι, οι αποσβέσεις του πάγιου κεφαλαίου και τα ποσοστά του κέρδους.

Αυτή η σχέση εικονίζεται διαγραμματικά ως μια κατιούσα καμπύλη η οποία είναι γνωστή ως καμπύλη Phillips.

Η σχέση όπως φαίνεται, μη γραμμική, πράγμα που σημαίνει ότι στις άκρες της καμπύλης η μείωση της ανεργίας κάτω από κάποιο επίπεδο (στο διάγραμμα 2-2,5%) ο πληθωρισμός των μισθών ανεβαίνει ραγδαία, ή αντίθετα η μείωση του πληθωρισμού κάτω από ένα επίπεδο σημαίνει μεγάλη αύξηση του ποσοστού ανεργίας.

Για να μείνει το επίπεδο των μισθών εντελώς σταθερό (στο 0 του κάθετου άξονα) το ποσοστό της ανεργίας βρίσκεται στο 5,5%.

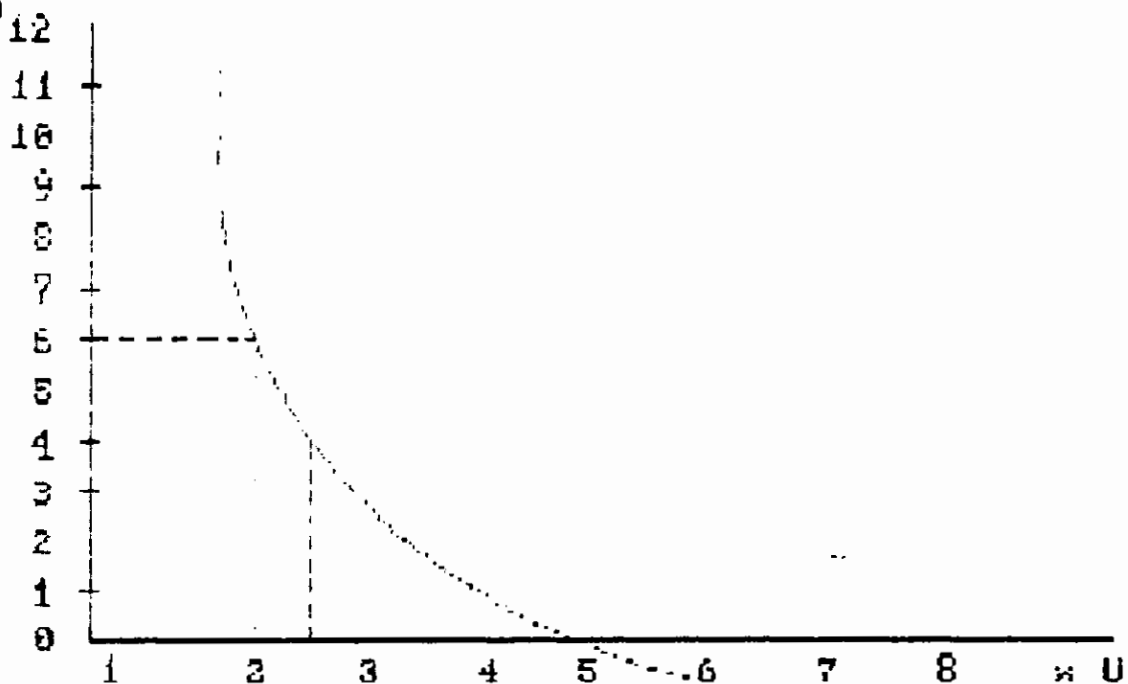
Αν υποθέσουμε ότι η καμπύλη Phillips δείχνει τις βασικές επιλογές που έχουν οι φορείς άσκησης οικονομικής πολιτικής, μεταξύ του ρυθμού μείωσης του πληθωρισμού και του ρυθμού μείωσης της ανεργίας. Ποιό είναι το σημείο στην καμπύλη που μεγιστοποιεί την κοινωνική ευημερία;

Υποθέτουμε ότι οι επιλογές μεταξύ ανεργίας και

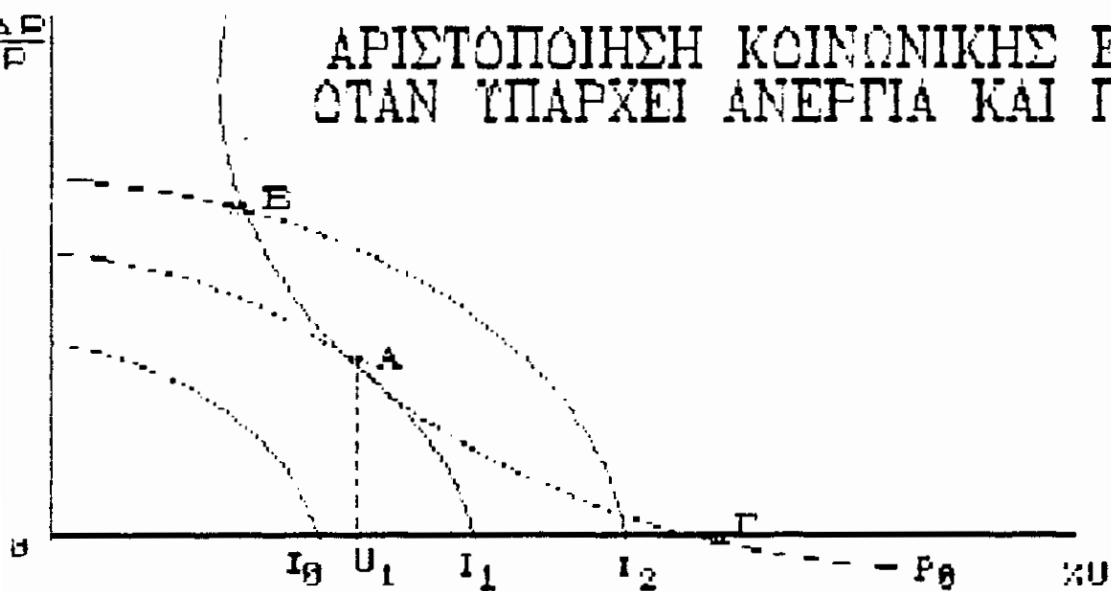
πληθωρισμού αντιπροσωπεύονται από την καμπύλη Phillips P₀. Οι καμπύλες I₀, I₁ και I₂ είναι οι καμπύλες κοινωνικής αδιαφορίας μεταξύ των δύο κοινών. Προφανώς οποιοδήποτε σημείο της καμπύλης I₀ αντιπροσωπεύει ένα ανώτερο επίπεδο κοινωνικής ικανοποίησης με καλύτερους συνδυασμούς ποσοστού πληθωρισμού και ανεργίας από την καμπύλη I₁ και I₂. Η καμπύλη I₁ αγγίζει την καμπύλη Phillips στο σημείο A όπου και τα ελάχιστα δυνατά ποσοστά πληθωρισμού ($\Delta P/P_1$) και ανεργίας (U_1) που συνδέονται με την κοινωνική επιλογή I₁. Υπάρχει όμως και η πιθανότητα το κοινωνικό σύνολο (ή οι εκφραστές του και η Κυβέρνηση) να δείξει μεγαλύτερη ανεκτικότητα στον πληθωρισμό (σημείο Β), ή στην ανεργία (σημείο Γ) στα σημεία που η καμπύλη I₂ τέμνει την καμπύλη Phillips.

"Με την ολοκλήρωση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς (1/1/1993) θα ξεκινήσει η διαδικασία δημιουργίας 3 έως 5 εκατομμυρίων νέων θέσεων εργασίας, μας υπόσχονται οι Κυβερνήσεις. Κι αντί των νέων θέσεων εργασία, έχουμε 18 εκατομμύρια άνεργους στην Ευρώπη". [J. Lapeyre, αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας της Συνομοσπονδίας Ευρωπαϊκών Συνδικάτων (από την παρέμβαση του σε πρόσφατο Ευρωπαϊκό Συνέδριο που διοργάνωσε η INE/ΓΣΕΕ)].

Η ΚΑΜΠΤΑΝ PHILLIPS

ΑΡΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΣΤΑΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11οΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.11.1 Γενικά.

Η ανεργία σήμερα στη χώρα μας είναι ένα μεγάλο εθνικό, οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα. Σήμερα ο τόπος μας έχει ανάγκη από μια νέου τύπου ανάπτυξη που θα συνδυάζει αρμονικά την οικονομική πρόοδο με την κοινωνική φροντίδα για τον παράγοντα άνθρωπο και τους όρους ύπαρξής του, μια ανάπτυξη που θα συμβάλλει βαθμιαία στην εκτόνωση της ανεργίας, στην αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού και της απασχόλησης, μια ανάπτυξη ποιοτικά ανώτερη με προοδευτικό κοινωνικό περιεχόμενο, που θα προστατεύει το περιβάλλον και θα υπηρετεί γενικότερα τον εργαζόμενο και το λαό.

Στρατηγικός στόχος της αναπτυξιακής πολιτικής θα πρέπει να είναι η παραγωγική ανασυγκρότηση της εθνικής οικονομίας, η αναδιάρθρωση της βιομηχανίας και η αναβάθμιση των υπηρεσιών. Η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού θα πρέπει να στηρίζεται σε ένα εθνικό πρόγραμμα εξυγχρονισμού και διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης της οικονομίας, αναβάθμισης της έρευνας εισαγωγής νέων τεχνολογιών, δημιουργίας σύγχρονων θέσεων εργασίας με τη συμμετοχή των εργαζομένων. Οι αγώνες της εργατικής τάξης και των άλλων εργαζομένων για το κέρδισμα της

μάχης της απασχόλησης έχουν τη δικιά τους δυναμική και συμβολή. Ταυτόχρονα εντάσσεται στους γενικότερους κοινωνικούς αγώνες του Ελληνικού λαού, για μια ριζική στροφή, μια ριζική αλλαγή στην πορεία του τόπου, για μια ανάπτυξη νέου τύπου.

11.2 Συγκεκριμένα και υλοποιήσιμα μέτρα.

1. ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.
2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.
3. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ.
4. ΕΙΔΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΝΕΩΝ.
5. ΜΕΤΡΑ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ.
6. ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΡΩΝ.
7. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.
8. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.
9. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.
10. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ.
11. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ.
12. ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.
13. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΛΙΝΟΣΤΗΣΗ.
14. ΜΕΙΩΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.
15. ΙΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΗΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ.
16. ΜΕΤΡΑ ΟΑΕΔ.

17. ΑΠΟΦΥΓΗ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.
18. ΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΤΕΕ (ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ).
19. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.
20. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ.
21. ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.
22. ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΠΟΛΥΘΕΣΙΑΣ.
23. ΑΝΑΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ.

11.2.α Ειδικότερη ανάλυση των παραπάνω μέτρων
καταπολέμησης της ανεργίας.

- Αναδιοργάνωση χρόνου εργασίας: η έκταση, κατά την οποία τα μέτρα για τη μείωση και αναδιοργάνωση του χρόνου εργασίας μπορούν να συμβάλλουν στην κάθοδο του επιπέδου εργασίας, εξαρτάται από το βαθμό υλοποίησης των προϋποθέσεων ότι δεν πρέπει να θιγεί η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, πράγμα που σημαίνει ιδίως ότι δεν πρέπει να αυξηθεί το κόστος ανά μονάδα παραγωγής. Και ακόμη η αναδιοργάνωση του χρόνου εργασίας πρέπει να αυξήσει την ευελιξία κατά τη χρησιμοποίηση των υφισταμένων κεφαλαιουχικών αγαθών, ιδίως μέσω της επιμήκυνσης του χρόνου παραγωγής, ώστε να χρησιμοποιείται ο εξοπλισμός με περισσότερο αποτελεσματικό και παραγωγικό τρόπο. Σωστά

προγραμματισμένα μέτρα αναδιοργάνωσης που αυξάνουν την παραγωγικότητα μπορούν να συμβάλλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και τη μείωση της ανεργίας. Πράγματι οι επενδύσεις για αυτοματοποιημένο εξοπλισμό αιχμής είναι οικονομικά δικαιολογημένες και μπορούν να αποδώσουν πλήρως όσον αφορά τη βελτίωση της παραγωγικότητας και τη μείωση της ανεργίας, μόνο αν προσαρμοστεί η παραδοσιακή διάρθρωση του χρόνου εργασίας.

- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας: Για την πενταετία 1988-92 προβλεπόταν σύμφωνα με τα προκαταρκτικά προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, δημιουργία σε ετήσια βάση νέων θέσεων απασχόλησης για 25.000 εργαζόμενους, δηλαδή συνολικά στο πενταετές 125.000. Επιπρόσθετα, το πρόγραμμα επιχορήγησης προέβλεπε τη δημιουργία 6.000 θέσεων εργασίας το χρόνο.

Προϋπόθεση για την υλοποίηση των παραπάνω παραμέτρων, σύμφωνα με το πενταετές ήταν η μέση ετήσια αύξηση του ΑΕΠ με ρυθμό 3%. Είναι προφανές ότι το πρόγραμμα 1988-92 δεν μπήκε, ούτε πρόκειται να μπει σε πρακτική εφαρμογή. Ανεξάρτητα τελικά για το πώς θα διαμορφωθούν οι ρυθμοί του ΑΕΠ αξίζει να σημειωθεί ο το 1988 έγιναν 192.935 απολύσεις εργαζομένων. Η πραγματική ανεργία παρά τις προσδοκίες των λυθονόντων, αγγίζει τους 350.000 περίπου πολίτες.

Από τη σύντομη αναφορά που κάναμε για την πενταετία 1988-92 προκύπτει αβίαστα πως ο "μαγικός καθρέπτης" του προγραμματισμού δεν είχε ποτέ "μαγική δύναμη," υλοποίησης παρά την υποβλητική του λάμψη.

Η ζωή, όλοι συσσωρευμένοι εμπειρία, απέδειξαν ότι για να αξιοποιηθεί σωστά και δημιουργικά το εργατικό δυναμικό της χώρας, δεν μπορεί η πολιτική δημιουργίας νέων θέσεων και γενικά της απασχόλησης να στηρίζεται στη λογική του καπιταλιστικού κέρδους και της περιβόητης μεγάλης ιδιωτικής πρωτοβουλίας, μα ούτε και στην φιλομονοπωλιακή παρέμβαση του αστικού κράτους. Χρειάζεται πρώτα απ'όλα στην πράξη να υλοποιηθεί το δικαίωμα των πολιτών στη δουλειά. Η πολιτική δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, πρέπει να καθορίζεται με βάση τις ανάγκες της κοινωνίας, την ορθολογική εξειδίκευση της οικονομίας και την ορθολογική αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού. Η κατάρτιση μακρόπνοου προγράμματος δημιουργίας νέων θέσεων απασχόλησης και η υλοποίησής τους στην πράξη και όχι στις διακηρύξεις προϋποθέτει αλλαγή οικονομικής στρατηγικής και πολιτικής, παραγωγική ανασυγκρότηση και αναδιάρθρωσης βασικών κλάδων της εθνικής οικονομίας, δημιουργία νέων κλάδων, ενίσχυσης της έρευνας, προώθηση έργων στρατηγικής σημασίας, κ.λπ.

- Περιορισμοί εισαγωγών: Ένα άλλο σοβαρό σημείο της γενικότερης πολιτικής των κυβερνήσεων είναι η μη λήψη

των δραστικών μέτρων περιορισμού των εισαγωγών, ιδιαίτερα προϊόντων που ανταγωνίζονται τα ντόπια, με αποτέλεσμα όξυνση της ανεργίας σε κλάδους που πλήττονται από την εισβολή κοιναγορίτικων προϊόντων και προϊόντων τρίτων χωρών, με ευνοϊκό δασμολογικό καθεστώς. Το επιχείρημα που προβάλλεται, πως η λήψη τέτοιων μέτρων θα οδηγούσε σε αντίποινα δεν ευσταθεί, γιατί διαπραγματεύσεις για πιο ισόρροπες εμπορικές σχέσεις γίνονται ακόμη μεταξύ των μεγάλων ιμπεριαλιστικών κέντρων, ΗΠΑ, Ιαπωνίας και ΕΟΚ, ενώ δεν λείπουν και οι μεταξύ τους "εμπορικοί πόλεμοι". Άλλωστε, αν υπήρχε πολιτική βούληση για ανεξάρτητη οικονομική ανάπτυξη, η ύπαρξη και μόνο δυνατότητας στροφής των απαραίτητων εισαγωγών σε άλλη κατεύθυνση θα δημιουργούσε ισχυρή διαπραγματευτική θέση.

Αναφέρουμε εδώ ότι οι εισαγωγές της Ελλάδας αυξήθηκαν από 54.996 εκατομμύρια δραχμές το 1970, σε 1.886.004 εκατομμύρια δραχμές το 1987 και η ποσοστιαία αξία τους σε σχέση με το ΑΕΠ ανέβηκε από 21,3% το 1970 σε 34,1% το 1987.

- Ειδικά προγράμματα απασχόλησης νέων: Το 1986, ο τότε υπουργός Εθνικής Οικονομίας, Κ.Σημίτης, έστειλε στους κοινωνικούς "εταίρους" για συζήτηση τα εξής: α. καθιέρωση 4ης βάρδιας, β. μερικά απασχόληση στο δημόσιο τομέα, γ. απαγόρευση απασχόλησης συνταξιούχων, δ.

προσυνταξιοδοτικό καθεστώς στον ιδιωτικό τομέα, ε. επιδότηση για τη διατήρηση στην εργασία, στ. περιορισμός της υπερωριακής απασχόλησης στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, ζ. γονική άδεια, η. τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης, θ. επιδοτήσεις νέων θέσεων εργασίας, ι. επιδοτήσεις για τη μετακίνηση του εργατικού δυναμικού, κ. τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, και λ. κίνητρα για αυτοαπασχόληση.

Είναι φανερό ότι μερικά από τα παραπάνω μέτρα, το στ. και ζ., κινούνται κατ'αρχήν σε σωστή κατεύθυνση, ενώ άλλα, ιδίως όπως το β. και το δ. αλλά και το α., βάζουν νάρκες κάτω από τα κεκτημένα με αγώνες δικαιωμάτων των εργαζομένων σε σχέση με τις ώρες μίσθωσης της εργατικής δύναμης. Η μερική απασχόληση λ.χ. στον δημόσιο τομέα, σε συνδυασμό με τις προσλήψεις δοκιμαστικά για μια τριετία των νέων υπαλλήλων -όπως προβλέπεται από το Ν.1735/87- και τη δυνατότητα μετατάξεων ή τοποθέτηση του έκτακτου προσωπικού σε οποιοδήποτε τομέα του δημοσίου, υπονομεύουν -στην ουσία- την έννοια της μονιμότητας και κατακτημένους θεσμούς, όπως το ενιαίο μισθολόγιο, κ.ο.κ.

- **Μέτρα θεσμικού χαρακτήρα:** Λέγοντας "μέτρα θεσμικού χαρακτήρα" εννοούμε μια ποικιλία μέτρων που σχετίζονται με τους όρους μίσθωσης της εργατικής δύναμης εκτός της αμοιβής, με τους όρους επιδότησης των ανέργων, με την κατανομή θέσεων εργασίας που ήδη υπάρχουν, τον

επαγγελματικό προσανατολισμό, κ.ο.κ. Με το νόμο π.χ. 1376/83 που τιτλοφορούνταν "Μέτρα για την αντιμετώπιση της ναυτιλιακής κρίσης και συναφείς διατάξεις", οι συμβάσεις αορίστου χρόνου έγιναν υποχρεωτικά συμβάσεις ορισμένου χρόνου 7,5 και 9,5 μηνών (ανάλογα με την περιοχή του ταξιδιού). Πρόκειται για καθαρή περίπτωση πολιτικής "μαρασμού της ανεργίας". Η εφαρμογή μιας τέτοιας πολιτικής σε συνδυασμό με άλλα μέτρα "ενίσχυσης του ελληνικού πλοίου" όχι μόνο δεν αντιμετωπίζει την ανεργία των Ναυτεργατών, μα την οξύνει χτυπώντας ταυτόχρονα συνολικά το βιοτικό τους επίπεδο και αυξάνοντας τα κέρδη των εφοπλιστών.

- Πρέπει επίσης να προωθηθεί ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός της βιομηχανίας με κριτήρια όμως κοινωνικοοικονομικά, δηλαδή που να αποβλέπουν στη διεύρυνση και την ποιοτική αναβάθμιση της παραγωγικής της βάσης και ταυτόχρονα να εξασφαλίζουν την απασχόληση του εργατικού δυναμικού.

- Τα κλαδικά προγράμματα πρέπει να προβλέπουν συγκεκριμένες επενδύσεις και να προσδιορίζουν τους φορείς και τον τρόπο χρηματοδότησής τους. Την ανάπτυξη της έρευνας για τεχνολογικές βελτιώσεις και καινοτομίες.

- Στον τομέα του τουρισμού πρέπει να προχωρήσει η αντιμετώπιση των συνεπειών από το μονόπλευρο προσανατολισμό ορισμένων περιοχών και να γίνει

αξιοποίηση των οικονομικών δυνατοτήτων στα πλαίσια ενός εθνικού προγραμματισμού ανάπτυξης. Αυτό θα συμβάλλει στην αύξηση της απασχόλησης και την αποκόλληση από δραστηριότητες εποχιακής ή ευκαιριακής απασχόλησης.

- Όσον αφορά την παιδεία, η εφαρμογή μιας πολιτικής κάλυψης των πραγματικών αναγκών της εκπαίδευσης, που να είναι προσαρμοσμένη στις σύγχρονες απαιτήσεις θα έχει ως συνέπεια την επίλυση πολύπλευρων προβλημάτων της απασχόλησης.

- Ο τομέας της υγείας είναι ένας κλάδος που μπορεί και πρέπει να απορροφήσει ένα αξιόλογο αριθμό απασχόλησης για την αναβάθμιση υγειονομικών υπηρεσιών. Ο κλάδος της υγείας πάσχει από μεγάλη έλλειψη επιστημονικού και νοσηλευτικού προσωπικού, με αποτέλεσμα η παροχή της περίθαλψης να είναι ανεπαρκής και να υποβαθμίζεται.

- Ένας μεγάλος κλάδος που κεντρικοποιεί ζητήματα απασχόλησης και μπορεί να αποτελέσει άξονα υλοποίησης μιας πολιτικής απασχόλησης είναι ο κλάδος της κατοικίας. Απαιτείται συντονισμός επιτελικού φορέα δράσης, εξειδικευμένων οργάνων εκπαίδευσης με δημοκρατικό τρόπο συγκρότησης και λειτουργίας.

- Η υλοποίηση της αυτοδύναμης ανάπτυξης με την ποσοτική και ποιοτική αύξηση του εγχώριου πλούτου, προϋποθέτει την κατάλληλη εκπαίδευση και αξιοποίηση του

ανθρώπινου δυναμικού. Και παράλληλα, την προώθηση του "κατάλληλου ανθρώπου στην κατάλληλη θέση", σε συνδυασμό με την υιοθέτηση της αρχής "να αμοιβεται ο καθένας ανάλογα με την πραγματική του προσφορά, τις ικανότητες και τις ανάγκες του". Για παράδειγμα, τομείς που χρειάζονται ενίσχυση είναι: τσιμεντοβιομηχανία, γουνοποιία - δέρμα, έτοιμο ένδυμα, τυποποιημένα προϊόντα, παραδοσιακά ελληνικά προϊόντα - λαϊκή τέχνη, κ.λπ.

- **Ορθολογική αξιοποίηση πόρων:** Το πρόβλημα των οικονομικών πόρων προβάλλεται πολύ από την άρχουσα τάξη σαν εμπόδιο στην ανάπτυξη, και συνεπώς στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Γίνεται μια προσπάθεια αποπροσανατολισμού και μεθοδευμένης κλιμάκωσης των οικονομικών βαρών στις λαϊκές μάζες, χωρίς όμως ουσιαστικό επενδυτικό αποτέλεσμα. Οι πόροι υπάρχουν και μπορούν να εξασφαλιστούν. Αυτό που χρειάζεται πάνω απ'όλα είναι να περιοριστεί η ασυδωσία του μεγάλου εγχώριου και ξένου κεφαλαίου. Να καταπολεμηθεί δραστικά η παράνομη φυγή συναλλάγματος, οι φοροδιαφυγή και κάθε άλλη μορφή κερδοσκοπίας, οι σπάταλοι και ο παρασιτισμός. Χρειάζεται αναθεώρηση όλου του συστήματος κινήτρων σε δημοκρατική αντιμονοπωλιακή κατεύθυνση, περιορισμός της ασυδωσίας των μονοπωλιακών κυκλωμάτων με στόχο την εξοικονόμηση οικονομικών μέσων για τις ανάγκες της

εσωτερικής συσσώρευσης και ανάπτυξης που θα δώσουν τη δυνατότητα να δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας.

Πόροι θα μπορούσαν να εξοικονομηθούν με τον περιορισμό των υπέρογκων στρατιωτικών δαπανών της χώρας μας.

- **Αναβάθμιση και αναδιάρθρωση επενδύσεων:** Είναι επιτακτική ανάγκη να γίνει ουσιαστικός αναπροσανατολισμός των επενδύσεων και οργανική αναδιάρθρωσή τους. Οι επενδυτικές δαπάνες είναι ανάγκη να κατευθυνθούν σε δυναμικούς βιομηχανικούς κλάδους, σε ανανέωση του τεχνικού εξοπλισμού των βιώσιμων επιχειρήσεων, στον εκμοντερνισμό, και σε άλλα παραγωγικά έργα και οι υπηρεσίες για την εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών και της εθνικής οικονομίας. Να προστατεύονται οι επαγγελματίες, οι μικροβιοτέχνες από την ασυδωσία του μεγάλου κεφαλαίου, με παράλληλα κίνητρα για την αυτοοργάνωση και αναδιοργάνωσή τους, και να διευκολύνονται οι δυναμικές παραγωγικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ώστε να εξασφαλίζονται επενδύσεις για αυτοαπασχόληση και γρήγορη απόδοση.

- **Προγραμματισμένη περιφερειακή ανάπτυξη:** Είναι επιτακτική ανάγκη να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην περιφέρεια της χώρας, κυρίως στις ορεινές περιοχές. Εκεί μπορούν να αποδεδμευτούν δημιουργικές δυνάμεις, να τονωθεί η παραγωγική δραστηριότητα, και να αξιοποιηθούν

τα εργατικά χέρια. Υπάρχουν δυνατότητες σε πολλές περιοχές να δημιουργηθούν βιομηχανίες, αλλού να αναπτυχθεί η υλικοτεχνική βάση του τουρισμού, σε άλλες περιοχές η κτηνοτροφία, η αλιεία, κ.λπ. Είναι γνωστό το ιδιαίτερα χαμηλό επίπεδο της υλικοτεχνικής και κοινωνικής υποδομής της χώρας. Εδώ υπάρχουν μεγάλα περιθώρια απασχόλησης εργατικού δυναμικού.

- **Αναβάθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης:** Θα πρέπει η τοπική αυτοδιοίκηση να αποκτήσει την πραγματική της θέση σ'ένα πρόγραμμα απασχόλησης. Να αξιοποιηθούν όλες οι δυνατότητες ανάπτυξης της κάθε περιοχής, και να ενταχθούν οι αναπτυξιακές πρωτοβουλίες της τοπικής αυτοδιοίκησης στη συνολική αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας. Οι αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης να καταγράψουν τις ανάγκες της περιοχής (έργα υποδομής, στεγαστικά προβλήματα) και να επεξεργαστούν ένα μακροπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα εκτέλεσης των έργων της περιοχής τους.

- **Προστασία και ενίσχυση των εργατικών εισοδημάτων:** Είναι αναγκαία μια άλλη εισοδηματική πολιτική, πολιτική προστασίας και βελτίωσης του εισοδήματος της εργατικής τάξης. Η οικονομική πολιτική που χτυπάει τα πραγματικά εισοδήματα των εργαζομένων δεν αυξάνει την απασχόληση, αντίθετα οδηγεί στην όξυνση της ανεργίας. Η προστασία λοιπόν της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων θα

τονώσει τη ζήτηση στην αγορά, θα αυξήσει την παραγωγή και κατά συνέπεια τη ζήτηση εργατικών χεριών και την απασχόληση.

- Αντιμετώπιση της απασχόλησης στις προβληματικές:

Το κρίσιμο θέμα των προβληματικών δεν μπορεί να λυθεί ερήμην του προσωπικού που εργάζεται σ'αυτές και χωρίς τη γνωμοδότηση των σωματείων, εργατικών κέντρων, ομοσπονδιών, και της Γ.Σ.Ε.Ε. Πρέπει να αξιοποιηθούν συγκεκριμένα οι γόνιμες προτάσεις των εργαζομένων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της κάθε επιχείρησης ξεχωριστά, καθώς και η θέση της ΓΣΕΕ για την εξυγίανση των προβληματικών επιχειρήσεων και για να διασφαλιστεί το δικαίωμα στη δουλειά των εργαζομένων.

- Αναδιάρθρωση της αγροτικής οικονομίας: είναι απαραίτητο να παρθούν μέτρα που να αποσκοπούν σαν αναδιάρθρωση της αγροτικής οικονομίας, στην ενεργοποίηση δραστηριοτήτων των αγροτικών συνεταιρισμών, κ.λπ., και να θεσπιστούν κίνητρα για τόνωση της απασχόλησης σε παραμελημένους, αλλά και κρίσιμους τομείς της κτηνοτροφίας, των δασών, της αλιείας και των προσφερόμενων υπηρεσιών στην αγροτιά.

Η αγροτική οικονομία έχει ανάγκη από δημιουργία σύγχρονων έργων υλικής παραγωγής, κοινωνικής, πολιτιστικής υποδομής, που η υλοποίησή τους θα συμβάλλει στην προσέλκυση των νέων και μπορεί να δώσει απασχόληση

σε εργαζόμενους πέρα της "καθαρής" αγροτικής ενασχόλησης.

- **Αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού από την παλινόστηση:** Πρέπει έγκαιρα και παραγωγικά να αντιμετωπιστεί το εργατικό δυναμικό από την παλινόστηση και να αξιοποιηθεί δημιουργικά το έμπειρο εξειδικευμένο μέρος του. Πρέπει να αρθούν οι απαρχαιωμένες διατάξεις και οι χρονοβόρες διαδικασίες στις προσλήψεις και αναγνωρίσεις πτυχίων από το εξωτερικό.

- **Μείωση χρόνου εργασίας:** Η σημερινή ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων προβάλλει επιτακτικά το δικαίωμα της εργατικής τάξης στη μείωση του χρόνου εργασίας. Η υλοποίηση σταδιακά του παραπάνω δικαιώματος μπορεί να απελευθερώσει θέσεις εργασίας για ανέργους. Αυτό δείχνει άλλωστε και η διεθνής εμπειρία.

Τα ινστιτούτα της Ο.Δ.Γερμανίας υπολογίζουν ότι στη χώρα αυτή εργάζονται γύρω στα 20 εκατομμύρια άτομα 40 ώρες την εβδομάδα.

"Αν μειωθεί ο χρόνος αυτός κατά μία ώρα, ο υπάρχων εθνικός όγκος απασχόλησης των 800 εκατομμυρίων ωρών θα ελαττωθεί σε 780 μόνο εκατομμύρια ώρες την εβδομάδα. Το κενό που θα δημιουργηθεί θα μπορούσαν να καλύψουν 500.000 άτομα, στερούμενα απασχόλησης. Αν η μείωση είναι 2 ώρες, δηλαδή ο εργάσιμος χρόνος θα γίνει 38 ώρες την εβδομάδα, θα δημιουργούνταν ήδη 1 εκατομμύριο θέσεις προς κατάληψη" (πηγή: Μακεδονία, 3 Μαΐου 1985).

- **Ιση μεταχείριση των αλλοδαπών εργαζομένων:** Αυτό το πρόβλημα παίρνει μεγάλες διαστάσεις, και γι' αυτό χρειάζεται νομική ρύθμιση και να επιβάλλονται αυστηρές ποινικές κυρώσεις στους εργοδότες που κάνουν λαθραία εισαγωγή ξένης φτηνής εργατικής δύναμης.

Η εργατική τάξη της χώρας μας έχει ταξικό και διεθνιστικό χρέος να βοηθήσει και να τραβήξει τους αλλοδαπούς εργάτες να οργανωθούν μέσα στα συνδικάτα, να ενσωματωθούν στον κοινό αγώνα για τα κοινά ταξικά συμφέροντα ενάντια σε κάθε εκδήλωση εργατικού ρατσισμού, για την κοινή υπόθεση των εργαζομένων.

- **Μέτρα ΟΑΕΔ:** Η ανθρώπινη εργασία συνδέεται πρώτα απ' όλα με τον ιδεολογικό προσανατολισμό της κυβέρνησης. Η ύπαρξη ευκαιριών για όλους τους Έλληνες και Ελληνίδες αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο και στόχο της κοινωνικής και οικονομικής αλλαγής του κυβερνητικού προγράμματος.

Πρωταρχική σημασία δίνεται από το κυβερνητικό πρόγραμμα στην προώθηση επενδύσεων σε στρατηγικούς τομείς της οικονομίας, όπου μεγιστοποιούνται οι ευκαιρίες απασχόλησης. Παράλληλα, ο ΟΑΕΔ υλοποιεί ήδη βραχυπρόθεσμα μέτρα για την άμεση καταπολέμηση της ανεργίας, όπως: τα ειδικά προγράμματα επιδότησης, τα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και επιδότησης εργασίας για ειδικές κατηγορίες όπως γυναίκες ή

ανάπηροι, την μείωση των συνολικών ωρών ετήσιας απασχόλησης, την προώθηση του επαγγελματικού προσανατολισμού και επαγγελματικού προγραμματισμού.

- Αποφυγή διακρίσεων σε βάρος των γυναικών: Συγκεκριμένα μέτρα που έχουν υλοποιηθεί για το σκοπό αυτό αφορούν προγράμματα τόσο του ΟΑΕΔ όσο και της ΕΟΚ. Από πλευράς ΟΑΕΔ λειτουργεί στον Οργανισμό ειδική ομάδα, που συντονίζει τις διάφορες ενέργειες στα θέματα αυτά. Ιδιο παράδειγμα οι γυναίκες έχουν προτεραιότητα εγγραφής στις σχολές του ΟΑΕΔ κυρίως σε ανδρικά παραδοσιακά επαγγέλματα (ηλεκτρολόγοι, μηχανοτεχνίτες, κ.λπ.) ενώ τα Γραφεία Εργασίας δίνουν πάντα προτεραιότητα στην εύρεση απασχόλησης για διαζευγμένες γυναίκες ή ανύπαντρες μητέρες.

Ενα άλλο πρόγραμμα που χρηματοδοτήθηκε από την ΕΟΚ όπως και ο παραπάνω, αφορά την ταχύρρυθμη εκπαίδευση 150 γυναικών σε εργασίες διαχείρισης για Συναιτερισμούς, Γεωργικές ενώσεις και οργανώσεις εργοδοτών.

- Στροφή στην ΤΕΕ (Τεχνολογική Επαγγελματική Εκπαίδευση): Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 γίνεται πλέον περισσότερο επιτακτική η ανάγκη για στροφή στην ΤΕΕ με αποτέλεσμα να διοχετεύουν μεγαλύτερα κονδύλια στην κατεύθυνση αυτή. Το 1977 θεσμοθετείται ο νόμος 576/77 που στόχευε στη βελτίωση, αναβάθμιση και επέκταση της μέσω ΤΕΕ. Τα αποτελέσματα δεν φαίνεται να δικαίωσαν

τους τότε οραματισμούς. Η μέση τεχνική παιδεία, όπως και τα ΚΑΤΕΕ, προσανατολίστηκαν στην θεωρητική και όχι πρακτική μάθηση.

Κατά την περίοδο της δεκαετίας του 1970 παρατηρείται σημαντική επέκταση της δραστηριότητας των ιδιωτικών επαγγελματικών σχολών. Το επίπεδο των περισσότερων από τα κέντρα αυτά ελάχιστα μπορεί να θεωρηθεί σαν ικανοποιητικό. Χρειάζεται λοιπόν σωστή επαγγελματική εκπαίδευση και ειδικότερα ταχύρρυθμη και ευέλικτη.

- **Επαγγελματική εκπαίδευση:** Είναι το λιγότερο που μπορεί να πει κανείς, υποχρέωση της πολιτείας να προσφέρει στο αύριο της χώρας, στα σημερινά νιάτα, την απαραίτητη πληροφόρηση για το επαγγελματικό τους μέλλον, για τις δυνατές επαγγελματικές επιλογές που τους προσφέρονται. Για τον ίδιο σκοπό απαιτείται βέβαια συστηματική διερεύνηση της αγοράς εργασίας και των προοπτικών της. Παρόμοια έρευνα, όπως άλλωστε και η κατάρτιση του αναγκαίου πλάνου επαγγελματικού προγραμματισμού της οικονομίας δεν είχε γίνει ποτέ στο παρελθόν με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατόν να λειτουργήσει σωστά ένας στοιχειώδης έστω επαγγελματικός προσανατολισμός.

Η εκπαίδευση στελεχών στους τομείς υψηλής τεχνολογίας είναι ίσως η πλέον πρόσφορη επαγγελματική

διέξοδος για το άνεργο ή υποαπασχολούμενο ακαδημαϊκό προλεταριάτο, των αποφοίτων λυκείων και Πανεπιστημίων, που μέχρι σήμερα είχαν ως κύρια προοπτική την τακτοποίησή τους στο ήδη υπεράριθμο και αντιπαραγωγικό δημόσιο.

- Ανάπτυξη πληροφορικής: Η ανάπτυξη εγχώριας υψηλής τεχνολογίας και ειδικότερα της πληροφορικής αποτελεί βασική κυβερνητική επιλογή στα πλαίσια της αυτοδύναμης ανάπτυξης της χώρας, της διεύρυνσης των παραγωγικών δυνάμεων και της αξιοποίησης του εθνικού μας πλούτου. Με αυτό τον τρόπο θα αυξηθούν σημαντικά οι θέσεις εργασίας για αυστηρά ειδικευμένο -κυρίως με Πανεπιστημιακό Πτυχίο- προσωπικό. Έτσι, πέρα από την διεύρυνση της αγοράς εργασίας θα ξεπεραστεί το ιδιόμορφο "προνόμιο" της Ελλάδας σαν χώρα φτηνής εργασίας. Στην κοινωνία της πληροφορικής υπάρχουν μεγαλύτερες δυνατότητες απορρόφησης των αποφοίτων Λυκείων-Πανεπιστημίων, που πλήττονται σήμερα ιδιαίτερα από την ανεργία. Για παράδειγμα, μερικές αρχές μιας πολιτικής της πληροφορικής είναι: δημιουργία κατάλληλων σχολών στα Πανεπιστήμια και στα ΤΕΙ για την παραγωγή υψηλής ποιότητας στελεχών πληροφορικής όλων των βαθμίδων, σύνδεση της Πανεπιστημιακής έρευνας με τις ανάγκες της παραγωγής και πλατιά ενημέρωση των Ελλήνων πολιτών για το ρόλο της πληροφορικής.

Μεσοπρόθεσμα - βραχυπρόθεσμα οι επιπτώσεις της πληροφορικής στην ποιότητα και ποσότητα της απασχόλησης μπορεί να είναι θετικές. Αυτό θα εξαρτηθεί από την έκταση εφαρμογής της, από την πορεία των πραγμάτων, από τον τρόπο και το βάθος της.

- Ποιοτική αναβάθμιση παραγωγής: Στα πλαίσια της "μικρής ανάπτυξης" που συνεπάγεται ποιοτική αναβάθμιση της παραγωγής αλλά και μείωση της ανεργίας, ενισχύονται παραγωγικές πρωτοβουλίες, αξιοποιήσεις των πλουτοπαραγωγικών πόρων κυρίως στην περιφέρεια, με νέες μορφές και επιχειρησιακά σχήματα: συναιτερισμοί νέων, κοινωνικοποιημένες αυτοδιαχειριζόμενες μονάδες, κ.λπ.

Αλλά και την ιδιωτική πρωτοβουλία θα πρέπει να προωθηθεί ιδιαίτερα από την καινοτομία, την πρωτοτυπία, τους νέους τρόπους παραγωγής και τα νέα προϊόντα σε αναζήτηση της μοναδικότητας που μπορεί να είναι κατεξοχήν κερδοφόρα.

Διεύρυνση της παραγωγικής φάσης της Ελληνικής οικονομίας και ιδιαίτερα σημαντικός αριθμός θέσεων εργασίας, μπορεί να προκύψουν από επενδύσεις μικρού κόστους σε επεκτάσεις ή ορθολογικότερη αξιοποίηση του υπάρχοντος δυναμικού επιχειρήσεων που υπολειτουργούν σήμερα.

- Κατάργηση πολυθεσίας: Η πολυθεσία αποτελούσε κυρίαρχο σύμπτωμα της πολιτικής μας ζωής στο πρόσφατο

παρελθόν. Με το νομο 1256/82 του Υπουργείου Προεδρίας της Κυβέρνησης, μπήκε φραγμός στην ασυδωσία των πολυθεσιτών του δημοσίου. Όμως υπάρχουν και σήμερα ενδείξεις ότι σε επιμέρους περιπτώσεις δεν εφαρμόζεται απόλυτα ο νόμος, κάτι που οφείλεται είτε σε άγνοια, είτε σε σκοπιμότητα.

Κατά την άποψή μας, σκόπιμο θα ήταν να παρθούν θεσμικά και πρακτικά μέτρα για την απαγόρευση της δεύτερης απασχόλησης σε διάφορες περιπτώσεις και κυρίως στους μηχανικούς, δικηγόρους, εκπαιδευτικούς, αλλά και διοικητικούς υπαλλήλους του δημοσίου, καθώς και στους συνταξιούχους.

Μια τέτοια προοπτική επιβάλλεται ιδιαίτερα κατά την τρέχουσα περίοδο, για την αντιμετώπιση της υψηλής ανεργίας και ιδιαίτερα της ανεργίας των νέων.

- **Αποπροσανατολισμός των διεθνών σχέσεων:** Είναι ανάγκη η χώρα μας να απαγκιστρωθεί από τον άνισο διεθνή καταμερισμό της εργασίας που της επέβαλλε η διεθνής οικονομική καπιταλιστική μηχανή της αγοράς, και να κατακτήσει τη θέση που της ανήκει. Ζωτική ανάγκη είναι η προστασία της Εθνικής μας παραγωγής, η αντιμετώπιση του ανταγωνισμού που οδηγεί στη χρεωκοπία εγχώριων επιχειρήσεων και την απώλεια θέσεων απασχόλησης. Θα πρέπει να γίνει δημιουργία αποτελεσματικών κρατικών φορέων, και όχι απλά σκιωδών παρεμβατικών οργανισμών,

στο μεγάλο εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο. Διαμόρφωση ενός νέου θεσμικού πλαισίου διαπραγμάτευσης και σχέσεων με το ξένο κεφάλαιο, και των όρων και των πλαισίων της δράσης του στη χώρα μας. Δημιουργία ειδικού θεσμικού καθεστώτος για την ίδρυση μικτών επιχειρήσεων, αλλά και άλλων μορφών συμπαραγωγής με ξένες επιχειρήσεις.

Θα πρέπει να διαμορφωθεί ένα εθνικό διεκδικητικό αναπτυξιακό πρόγραμμα απέναντι στους κοινοτικούς περιορισμούς και δεσμεύσεις, που να οδηγεί τη χώρα μας σε μια νέα βελτιωμένη θέση στο διεθνή καταμερισμό εργασίας και στην ορθολογική αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού της χώρας μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12οΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ12.1 Συμπεράσματα - Προτάσεις.

Σ'όλη την μεταπολεμική περίοδο, το μέγεθος της ανεργίας και υποασχόλησης στην Ελλάδα παρέμεινε υψηλό. Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας το πρόβλημα της ανεργίας οξύνθηκε. Η οικονομική κρίση που άρχισε το 1974, και η ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ, προκάλεσαν αλματώδη αύξηση της ανεργίας, ιδιαίτερα στα τελευταία χρόνια, η οποία χαρακτηρίζεται από το μαζικό και χρόνιο χαρακτήρα της. Κύρια χαρακτηριστικά της διάρθρωσης της ανεργίας αυτής είναι ο μεγάλος αριθμός ανέργων γυναικών και νέων κάτω από 30 ετών, η μακρά διάρκειά της, η ανεργία των αποφοίτων ανωτάτων σχολών και η ανεργία σε κλάδους που πλήγηκαν από τον ανταγωνισμό λόγω ΕΟΚ.

Το πρόβλημα της ανεργίας είναι πολυσύνθετο γι'αυτό και οι επιπτώσεις της είναι άμεσες ή έμμεσες, μερικές και συνολικές, βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες, οικονομικές και επαγγελματικές, πολιτικές και κοινωνικές, ιδεολογικές, πολιτιστικές, ψυχολογικές, κ.λπ.

Εκτός από τις ποσοτικές διαστάσεις η ανεργία έχει και σοβαρές ποιοτικές διαστάσεις. Και είναι σίγουρο ότι η ανεργία οδηγεί σε πολλά κοινωνικά προβλήματα. Τα πιο βασικά κοινωνικά προβλήματα που δημιουργεί η ανεργία,

χωρίς να είναι τα μοναδικά είναι τα εξής:

- Παθητικότητα και απελπισία.
- Ψυχολογικές παθήσεις.
- Κατάθλιψη.
- Αύξηση των διανοητικών παθήσεων.
- Αύξηση του αριθμού των θανάτων.
- Αυτοκτονίες.
- Αλκοολισμός.
- Κακομεταχείριση παιδιών ή γυναικών.
- Ναρκωτικά.
- Αύξηση της εγκληματικότητας.

Εκτός από τις κοινωνικές επιπτώσεις που δημιουργεί η ανεργία, πολύ σημαντικές είναι και οι οικονομικές συνέπειες που προκαλούνται από την αύξηση της ανεργίας.

Ο βίαιος παραγκωνισμός σημαντικού κομματιού του εργατικού δυναμικού από την παραγωγική διαδικασία ασφαλώς επηρεάζει αρνητικά γενικά την ανάπτυξη της Εθνικής Οικονομίας. Η ανεργία σημαίνει σπατάλη του πιο πολύτιμου και δημιουργικού παράγοντα, μα και ταυτόχρονα της πιο ακριβής επένδυσης που είναι ο εργαζόμενος.

Για την αντιμετώπιση του μεγάλου προβλήματος που λέγεται ανεργία, θα πρέπει να ληφθούν δυναμικά και δραστικά μέτρα. Μερικά από αυτά, όπως έχουν προβλεφθεί από τους μελετητές του φαινομένου της ανεργίας, σύμφωνα με τον Μάριο Νικολινάκο ("Μελέτη για την ανεργία", Αθήνα

1983, σελ. 120-125) είναι τα εξής:

- α. η μείωση της ανεργίας σε ανεκτά επίπεδα.
- β. Ο περιορισμός της ανεργίας των νέων μέσω της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης γι'αυτούς.
- γ. Η μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος σε όλες τις βαθμίδες, έτσι ώστε να είναι ευκολότερο και προσαρμόσιμο στις μεταβολές των ποσοτικών και ποιοτικών αναγκών της κοινωνίας.
- δ. Η βελτίωση όλων των μορφών κινητικότητας της εργασίας, ώστε να ενισχυθεί η ελαστικότητα της αγοράς εργασίας.
- ε. Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας.
- στ. Η βαθμιαία προσαρμογή του πλέγματος αμοιβών της εργασίας.

Τα συγκεκριμένα μέτρα προβλέπουν:

1. Κίνητρα προς τις επιχειρήσεις για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
2. Την κατασκευή δημοτικών και κοινωνικών έργων κατά την έκταση που η δαπάνη γι'αυτά δεν αυξάνει τον πληθωρισμό.
3. Κίνητρα στους δήμους και κοινότητες για την πρόσληψη εργατικού και δυναμικού, καθώς και επιδοτήσεις στους συνεταιρισμούς για την στελέχωσή τους με εξειδικευμένο προσωπικό.
4. Αποπροσανατολισμό της ανώτατης εκπαίδευσης και

του συστήματος τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης προς την κατεύθυνση του πρακτικού προσανατολισμού και ανάπτυξης ευέλικτων συστημάτων ταχύρρυθμης και άτυπης εκπαίδευσης και επιμόρφωσης.

5. Ανάπτυξη ενός συστήματος διαρκούς πληροφόρησης εργοδοτών και εργαζομένων.

6. Διαμόρφωση μιας δομής αμοιβών και μισθών σε σχέση με ειδικές κατηγορίες εργασίας και ειδικές περιφέρειες για τις οποίες εμφανίζεται στενότητα εργασίας.

Ανάμεσα στα άλλα, πρέπει να προβλεφθούν και ειδικές κατηγορίες εργατικού δυναμικού, όπως ανάπηροι, ξένοι εργάτες, κ.λπ.

7. Πάταξη της πολυθεσίας.

8. Έλεγχος των απολύσεων.

9. Περιορισμός υπερωριών.

10. Παράταση του χρόνου επιδότησης από την ΕΟΚ.

Η εξέλιξη της μαζικής ανεργίας σε όλη την μεταπολεμική περίοδο δείχνει ότι ουδέποτε πάρθηκαν αποτελεσματικά μέτρα για την ουσιαστική αντιμετώπισή της, και ούτε ήταν μπορετό αυτό στα πλαίσια του συστήματος. Στις μέρες μας, που το πρόβλημα της ανεργίας έχει γίνει το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα των εργαζομένων, τα μέτρα για την αντιμετώπισή του αποδεικνύονται αναποτελεσματικά, ακόμα και για τη σταθεροποίηση της

ανεργίας. Αν συνεχιστεί αυτή η κατάσταση, θα οδηγήσει σε παραπέρα όξυνσή της, όπως δείχνει η εμπειρία με τις μαζικές απολύσεις και τις προβληματικές.

ΠΗΓΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΚΑΤΣΑΝΕΒΑΣ Θ.: "Εργασιακές Σχέσεις", 1991
 "Απασχόληση και ανεργία στην Ελλάδα",
 1985
- ΚΕΝΤΡΟ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ:
 "Ανεργία και Απασχόληση στην Ελλάδα",
 1991.
- ΠΕΤΡΙΝΙΩΤΗΣ Ξ: "Αγορές Εργασίας", Οικονομικές θεωρίες
 και έρευνες, 1991.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

- ΤΟ ΒΗΜΑ: 26 Σεπτεμβρίου 1993.
 21 Νοεμβρίου 1993.
- ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ: 22 Ιουνίου 1993.
 1 Ιουλίου 1993.
- ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ: 20 Ιουνίου 1993.
- ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ: 20 Ιουνίου 1993.
 27 Ιουνίου 1993.
- ΤΥΠΟΣ ΤΗΣ
 ΚΥΡΙΑΚΗΣ: 24 Οκτωβρίου 1993.

